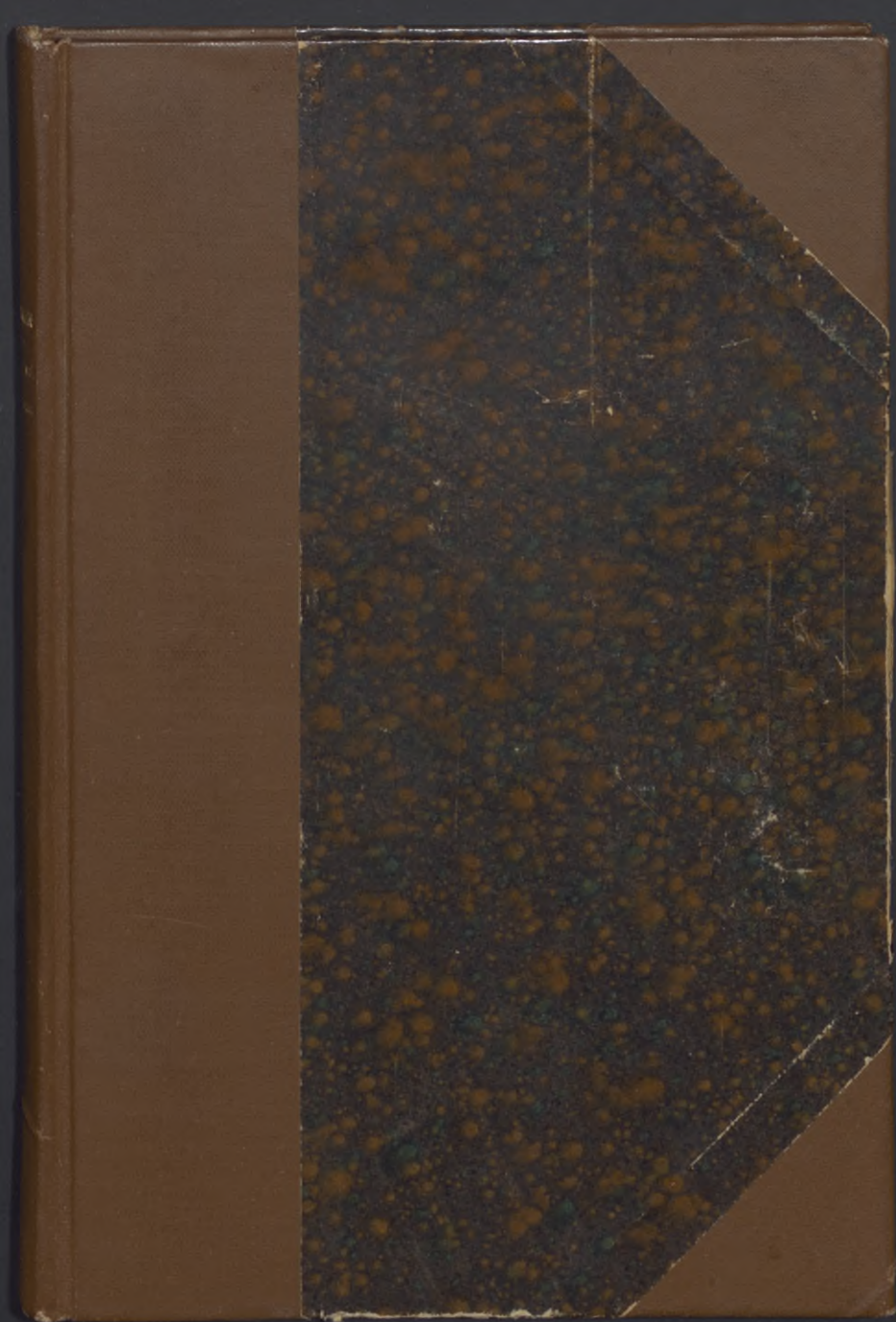

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

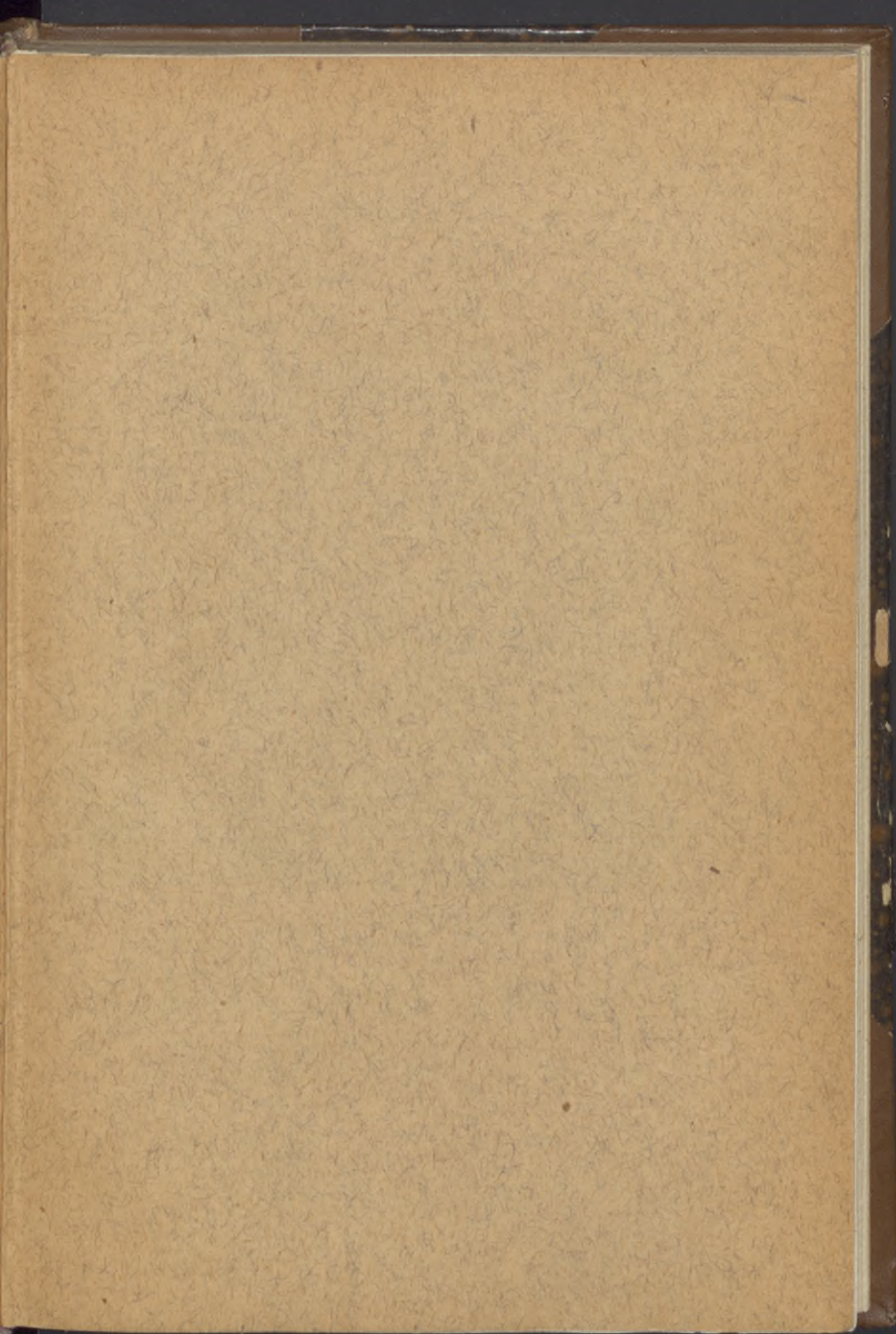
This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

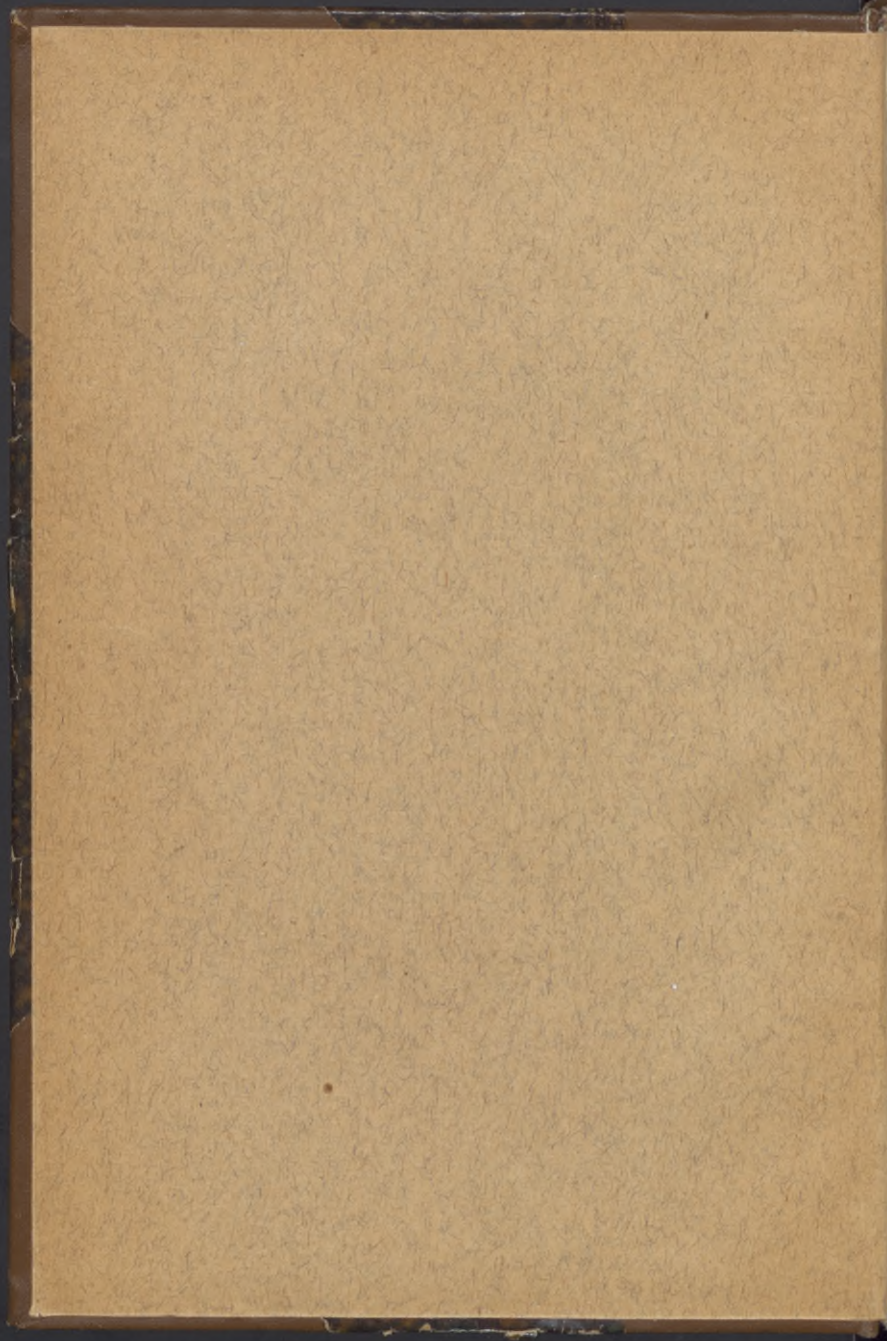

1. 2.
So.

Æ.

En fiol och en kvinna

och andra historier

AV

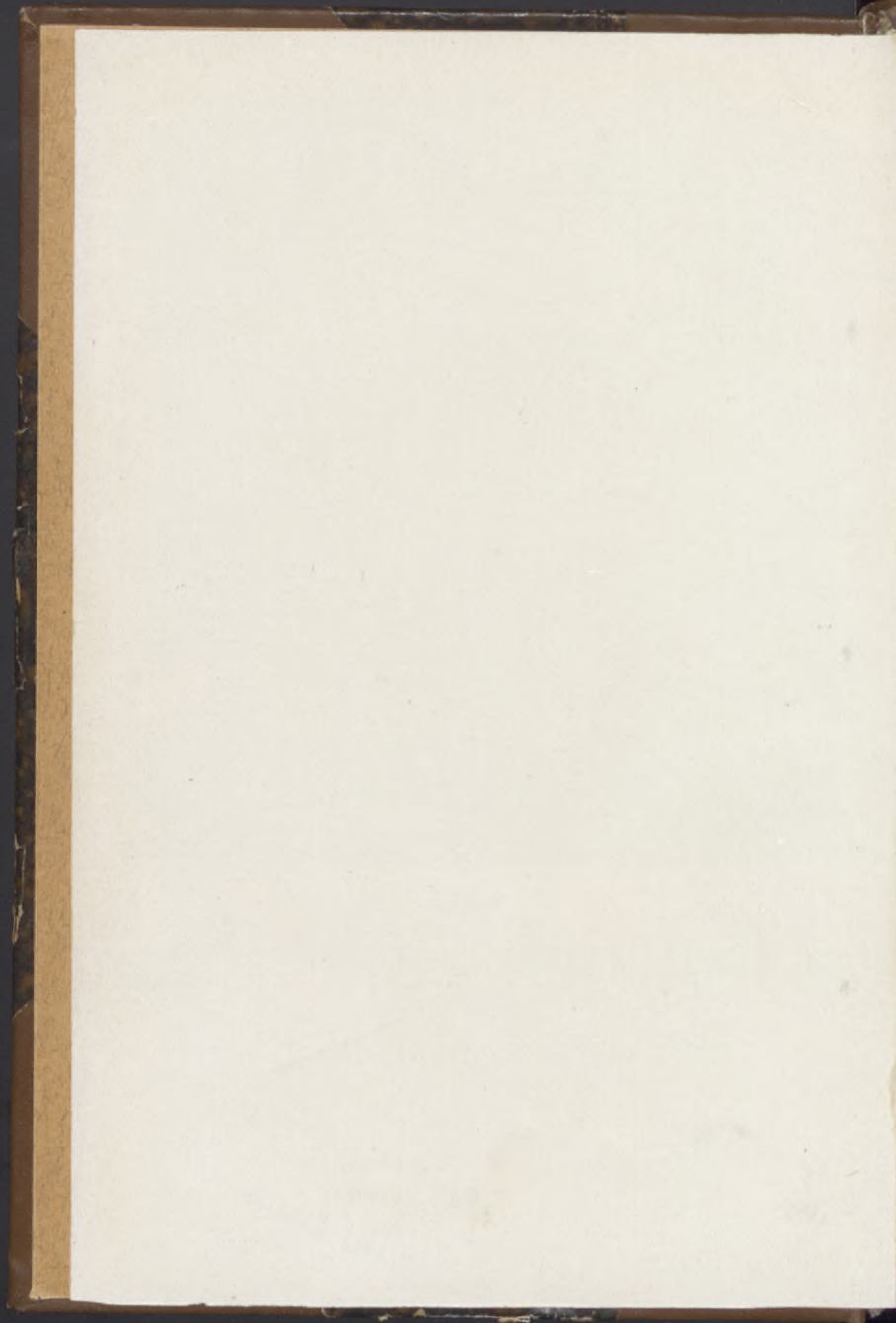
KARL ÖSTMAN

*För utlånen omförd
1924*

Albert Bonniers

STOCKHOLM

1

KARL ÖSTMAN

EN FIOL OCH EN KVINNA

OCH ANDRA HISTORIER

Stockholm
Albert Bonniers förlag

KARL ÖSTMAN

EN FIOF OCH EN KVINNA

OCH ANDRA HISTORIER

Copyright. Albert Bonnier 1912.

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1912

EN FIOL OCH EN KVINNA . . .

— Den gamla, kära stugan! Fin eller stor eller värst värdefull med sina nakna, grå timmerväggar, där mossor låg mellan de ojämna stockarna, var hon inte. Men ingen visste vad hon kostade en svarvaregubbe som börjat och satt bo i oröjd trakt med två händer tomma . . .

Och inte skulle någon heller komma att få veta det — — Död var den gamle nu, och vad en svarvare och fiskare utträttat i livet, när han strävade för födan åt en hel hop i fattigdom, skrives inte upp i hävderna.

Svarvargubbar, och andra gubbar på den tiden, de flesta, ritade sina bomärken under handlingar och talade, av trots, sällan om hur de led. Och arbetares liv kan inte, ens av den fantasirikaste, skildras i detaljer! — — —

Den vandrande fiolspelaren och grubblaren, som satt sig att vila på en sten nära vattenbrynet, strök sig trött över pannan. Ett förfelat förflutet i bilder vandrade nu i vilandets stund förbi honom, den levnadsmätte.

En svartmålad fiollåda låg vid hans fötter, på sanden. Han rörde till henne förströdd med skopsen.

— Ja, det var ett underligt liv som levdes där i stugan. Underligt därför att det var så fattigt på glädje, men kunde räcka många år likväl. Han, äldst i syskonhopen, fick lära sig äta i nödfall bara, potatis doppad i strömmingslake och frysa i tunna strybyxor!

En vinter särskilt glömde han aldrig. Och en handelsman, som sålt synålar och blivit rik, inte på synålshandeln men på hemmansaffärer med godtrogna bönder, drog försorg om att det inte behövde bli liknande vintrar flera —

Tjuvstrykern!

Far var långt borta på arbete då om vintern. Och räknat ut hade den strykern till handlare, att det var just lagom och lämplig tid då, att hota en mor med hungersnöd, och få en stuga för billigt pris. Och bovstreck riktade mot fattiglappar misslyckas sällan.

Resultatet blev här, att en mor insjuknade och dog, och sju barn spriddes i en socken som agnar. Hans kära ångermanländska bygd! Men ut måste han. Och med sin fiol, en gåva av farfar, vandrade han, tolvåringen ut i livet ensam en dag — Ha! . . . Det var så underligt med ett liv, en tolvåring börjar okunnig, och vill fortsätta där äldre som gått före skratta, när ett felsteg stiges, och säger till den yngre: »du är dum! Du är dum!»

Surrande sågar var »livet», egentligen, skulle han nu gitta tänka på de hatade mer —! Slamrande brädgårdar, trånga rum, kortspel och snus och brännvin. Men kärlek hade han fått och givit. Där, på sågverken, är flickor solglimtarna när de smeka och hugna, och kyssa . . .

Stackars solglimtar i trähelveten! Vissna skola de, som blommor hanterade av brutala män, och försugna av barn.

Han också hade ägt en sådan där: en solglimt, en kamrat, en hustru . . . Du gode gud! . . .

Det smärtade att minnas!

Men gott som en drömsömn, där bilder kom och gick och gycklade med en fattig som ägde sina drömmar bara, var det ock.

Hans älskade och trogna kamrat i provningarna var hon några flyktande år, Ingri.

Stark, fast späd och bräcklig stred hon med honom, födde deras barn, led och svalt — — Ty inte kunde *han*, som andra kan, hugga i som tränade oxar, när de arbeta för födan, äta, sova och igen släpa med samma jämna mod. En fiol hade *han* kär, en fiol och en kvinna! Och han spelade sina låtar, diktade i smärta och vända och svindande hunger, spelade — spelade. Strängar brusto, och stråken blev tarvlig att se på. Han band strängarna hop med knutar, satte tagel av hästsvans i stråken och — spelade — diktade. Det var mest sådana låtar i moll, vredesfyllda, bittra, vemodiga låtar han diktade, låtar som tolkade i ton trälafolkets i sågarna liv — — och publiken älskade inte höra slik musik. De logo åt honom, svårtade honom svart med förtal och pressade honom till liten ibland sig med ömkan som var gjord.

Men, nog skulle han omsider ändå lyckas! . . .

De logo mot varandra, och hoppades han och hon. De skulle ha *så*, och *så* sedan. En stuga skulle de bygga sig någonstans, mellan träd på en ö, där skog susade, vatten skvalpade och vindar gick fram sjungande.

De skulle — — de skulle alltid vara så lyckliga . . .

Det dröjde nog — — År gick och år — många och långa år.

Och arbete på verken är en strid mellan rovfåglar om en bröds mula! Musik är mindre än snus. — Så hälögd och genomskinlig hon blev till slut . . .! Själv var han torr och grå i synen, fast det bekymrade honom föga. Och barnen voro bleka och gick i tunna kläder — du, gud, hur skulle han bära sig till?! Men gud hör inte böner. Hon blev sjuk och svag, Ingri hans, och hon stod hos honom inte och lyssnade till hans diktade biter, bedömde och uppmuntrade som förr, längre.

En dag var hon ej mer . . .

Å, den dagen! . . .

Vid båren, stod han sig vek i benen och talade till henne — jollrade — bad.

Döden är de olyckliges vän, och lisaren — men han är grym. Varför kom han och tog hans käraste från honom?!

Men inte skulle *hon* ligga i svart mull, med mull däröver och ätas av maskar . . .! Och inte skulle människor bjudas att sitta den sista dagen drickande och pladdrande och skrattande. och det skulle kallas sedan för »den sista tjänsten» . . .

Må barbarer begrava själv sina barbarer . . .

Säv Erik, diktaren reste sig upp, gick några varv, som i oro, på sanden, men satte sig åter. Då förde han handen under skjortan, på bröstet och tog fram därur en mindre flaska av glas; hon var till formen som en vanlig jaktflaska med kork som skruvades, och hängde om halsen i en ren, vit silkessnodd. Han strök henne ömt med handen och lade henne mot sin skäggiga kind . . . Tunga suckar arbetade sig fram ur det breda bröstet, och han hade tårar i ögonen, den gamle. Sedan gömde han den egendomliga flaskan omsorgsfullt åter i barmen.

— Hade han syndat då han brände Ingris lik på bål till aska i skogen, och vandrade med barnen bort i det ovissa, från den hatade platsen, den där höstnatten? Syndat mot Ingrid och mot gud, *hans* gud? Nej . . . *Hon skulle* inte grävas ner i jorden och hon var hans älskade. Och han var den obundne, ensamme, utan hem . . . Ensam? Skog stod susande där han vandrade, landskap logo och stormen brusade . . .

Och han hade sin fiol . . . Hon skulle ha fått hört en låt i vilda, brusande ackord, den sista, Ingrid, om hon levat . . .! Han mindes då de möttes unga, han och hon, en afton på fäbodvällen då det spelades och dansades, och blodet rann i ådrorna brusande . . .!

Från dansstugan hade de följts åt till hennes hem. Vägen var den smala skogsstigen över moar och myrar. — »Du kan stanna häruppe och spela för oss du, Erik!» Han kände den mjuka tryckningen av hennes hand i sin. Månskenet vandrade i den tysta skogen. Luften var ren och ljum en vårväll och skälvde av aningar.

Då böjde han sig ner och kysste henne, som blyg borrhade sitt huvud intill honom.

Å, så han kysste henne! Hon hade en röd mun — — Hon var ljus som en vårdag i sol, hon var ett skogsbarn med barrdoft och forsbrus i blodet. Och sin kärleks allt skänkte hon honom i hennes kammarsäng, oskuldsbarnet, skälvande — famnande — kyssande — Ja. — Han var ung spelman då, och hon — —

Frossa skakade den gamle och han vred sig på stenen.

— Aska var hon nu, Ingri — aska i en flaska i en snodd om halsen på honom som vandrade . . . Han skilde sig ifrån henne aldrig . . . !

Och hennes barn och hans var borta fjärran i världen. Han var den fredlöse som vandrade och visste lite hur och vart han vandrade. Själen var den orolige än, som pockade på bönhörelse — lidande — trotsande.

Kroppen var en sliten gammal vävstol, som lät illa i fogningarna vid vart steg, när han gick.

Det var tröttande och tungt att vandra . . .

Den gamles huvud föll trött ner mot bröstet.

Mot stranden kom fjärdens vatten och gick i dämpade skvalpningar. En lätt dimma låg däröver som en grå, len, duk i den begynnande septemberskymningen.

Vinden sov, drömmande.

Men ute på vattnet, fjärran eller nära, varnade varandra ångbåtar med tjut och signaler. Sulfatfabriken dånade — stampade.

Stilla satt Säv Erik, den tondiktaren — han som täppt aldrig öronen till för ett ljud och blundat för en syn där han bodde — hans själs gud!

Han steg ungdomlig i en lustroddbåt — en drömbåt byggd av blad. Håerna voro kåkar av laxfiskar. På toften, en vävnad av vass, satt en kvinna.

— Ingri! Ingri . . .!

Han, Säv Erik stod darrande och stirrade på henne.

Hon satt naken till midjan, med det rika håret hängande löst ner efter axlarna.

Ja — hennes bröst var liljekullar lik, fordom . . . hennes ögon var källor med moris kring i en skog.

Han sjönk ner på sina knän, och slog armarna kring hennes vita midja.

— Äntligen kom du, längtade! . . . Kommer du för att döma din spelare på fiolen, för det han förkortade ditt liv med svält . . . å, förlåt, förlåt . . .! Men jag ser, att du har så trötta ögon, hustru . . .?

Hon log milt.

Ja — käraste. — Sökt har jag utan vila ett salighetsrike, som predikare lärde — — Men jag fann det inte, och nu är jag så trött . . . På jorden finns himlen, och det andra som helvetet kallas så länge människorna där är onda och hårda. Vi ska sova ostörda i evighet jag och du . . .

Han skalv vid hennes bröst men han rörde sig icke. Då böjde hon sig ner och kysste honom på den höga pannan — — —

Vattnet skvalpade sakta. Det viskade och issade av sällsamma ljud och hemligheter i den stilla kvällen. Fabrikens dån hade tystnat. — En vaknande vind kom i sakta lunk utifrån havet.

Då steg dimman upp och släppte fram mån-skenet. Härliga kväll i september!

Men Säv Erik, diktaren rodde i sin drömbåt
med den älskade fjärran dit där gott är för skalder
att bo.

Hjärtslag — — sade obduktionsförrättaren.

EN DANSNATT.

»Byamännen» på Kärrmyra fäbodvall, skogsarbetare, bönder och bolackare hela högen, hade haft det om vintern — liksom skogsarbetare brukar, som ni vet.

Ena dagen var just si så där den andra lik. Utom då det var yrväder och de sålunda måste hålla sig inom hus hela dagen, vilket icke var så värst stor omväxling att tala om.

— Ska vi inte åtminstone dansa här, en gång i vinter, så vänner jag.

Så hade Ante Åsberg, en av bolagspojarna, sagt, när ungdomarna en sådan yrvädersdag suttit i en av stugorna sysslolösa och känt någonting av längtan i blodet.

Det var i början av februari detta. Ante hade hållit ord, vad det beträffar: i dag, fettisdagen, skulle det bli dans i Kärrmyra — som nog aldrig hade hänt förut.

Så här var anordningen: stugan, Ante Åsbergs, Märten Bengtsons (bonde) och Spel-Augusts (bolackare), Simmans-Johans (bonde) och de övrigas, inalles 10 stycken, stuga, skulle bli danslokalen. Spela skulle Spel-August — sina bästa låtar hade han lovat.

Flickor skulle komma från byn, det hade Ante varit och beställt om. Han, Ante Åsberg, var jussom tillställningens »komsarie», liksom han var det i fruntimmersväg, då det så bar sig. De »beställda» flickorna voro Märten Bengtsons, ene körarens dotter Anna, deras piga Johanna, det var

två, så var det Simmans-Johans piga Sara-Lena och Kristina, som tjänste hos skogvaktarns.

Fyra, bara fyra jäntor!

Han hade tänkt, Ante, på vådan av denna ojämn siffra, ty när han räknade pojkar som fanns, hans kamrater och dem i andra stugan bredvid, var det dubbla antalet jämnt.

Men, då det inte fanns flera på byn...

Den som inte passade sej, och blev utan, han fick bli utan! Och därmed jämnt — — —

Ante var som synes inte för »delning».

— — —

Eftermiddagstimmarna nalkades — *sakta*, tyckte Ante, och bondgubbarna och allihop för resten. I det voro de närapå lika!

En orörd brännvinskutning låg i Antes säng under halmen!

— Får man en gång en skvätt, så ska man hushålla... så att man har'n då man bäst behöver'n. Ante, ty det var hans kagge, hade aldrig resonerat så förståndigt, så överlagt beträffande 5 liter brännvin någon gång. Smakats således hade det »goda vinet» inte under hela dagen av någon.

Inte ens av ägaren själv... Men det var nog för jänterna...

De skulle komma i skymningen, var det bestämt. På »bordet» stod och väntade dem 4 par diskade — märk diskade! — kaffekärl, och uppskurna limpskivor på en tallrik. Kaffe skulle de ha och dopp — först, främmandet.

Pojkarna? — Ja, fick se om det räckte!

— En femliterskagge var förstas inte så värst stor att... att innehålllet räckte till åt en hel hop... Men, som sagt var...

Kommissarien hade göra med beräkningar strax före...

Skymningen kom smygande. Då den kunde skönjas i den klara, blida luften, tog äntligen Ante fram kaggen och bjöd på första kasken. Klokheten

var sedan så lagom. Det dracks två kaskar i en enda handvändning — en till — en till.

— Så bra slag är det länge sedan jag smakade, förklarade »kommissarien» och smackade med tungan.

— Du ska få bli pigmågen min du, för det! fjäskade Simmans-Johan, tystlåtnast förut inne i stugan, men nu tapprast i truten av dem. Spel-August, lite röd på kinderna och likadant talträngd, skulle bli mågen, hans, Bengtsons... För musik! — det var hans lif! — som han uttryckte sig, bonden förtjust och bred. Det vill du väl? — tolv måls hemman. Häst får du, åtta kor får du... för resten alltihop... Hå, hå, hå, alltihop. Och en bra jänta... Anna, jänta min, säj, vill du ha na?

Det ville August nog. Han måste säga så, ty bonden lät bestämd.

Pojkarna från grannstugan började komma, hördes ute på gården. Då räddade Ante det som var kvar i kaggen genom att hyva den under halmen.

— Vi tar'et sedan! lovade han och klippte med ögonen. Nu kommo de in.

Det blev ett pratande... Var inte säkert att inte de, grannstugupojkarna, haft också någon »liter». De sågo så ut — och hördes med. Ty sorlet inne nu — och skrytet — och sången tilltog i den grad. Simmans-Johans lastkarl sjöng med full strupe, upprymd som han var av kaskarna, en kärleksvisa.

Han hade bra röst.

— Att inte jäntorna kommer nå'n gång? Det var en undran som gjorde sig gällande med minuter. Stämningen var nu som bäst...

Men så kommo de — stego in resolut. I sällskap hade de två pojkar nerifrån, grova bjässar, som det syntes.

— Förmodligen någonderas fästmän — tänkte de andra och skänkte dem mörka ögonkast. — Såg nästan ut som tänkte man — — hm... En var det som räknade och fann att antalet bolackare och infödingar var ungefär lika.

Flickorna bjödos att sitta vid bordet och få kaffe. Under tiden undersökte Simmans-Johan en trind skinnväska pigan haft hemifrån.

— Kött — räknade han — smör — bullar — hm... Det hade gärna kunnat vara — hm, brännvin i stället, eftersom... eftersom de ä fettisdan... å eftersom... ja...

Han avbröt sig tvärt och stökade tillbaka sakerna igen i väskan.

Sorlet hade nu närapå tystnat.

Fruentimmer är en underlig uppenbarelse i en skogsarbetarbostad.

Don Juaner och trumfprissar annars och pratmakare bli blyga, ordlösa. Och män som ha långskägg och hustrur stryka utan att ens veta det skägget som om — ja, vem vet det. Så var det nu. Ingen kom sig för med någonting. Flickorna, som druckit och gästat, voro inte en bit bättre heller.

Blickarna sökte golvet, rodnaden steg ända upp mot hårfästet, fingrarna plockade på kjolarna

— Bondtöser äro guds skapade kvinnor! — Högt sade äntligen Ante, »kommisarien»:

— Nej! Nu ska vi börja... om vi ska börja!

— Hejsan! Han sprang fram, tog Sara-Lena dristigt om livet och ryckte opp henne från sätet:

— Eller hur, du... ska vi inte? — Jo...-o-o. — Spel opp, August! På två minuter var han färdig: Trarara-rarara-rarara-rallallalej.

Nu kom det leenden på trumpna, brunmagra skogsarbetaransikten! Och det ryckte till i dem.

Upp från bänken och väskan med skickningarna för Simmans-Johan. Hoppade fram på golvet och började dansa.

Hursch! lät han, slog ihop händerna och sår med dem igen: Hujjamej... å hursch!! Opp, pojkar å jäntor! Här ska vi leva herrans glada dagar!

En lustig dans!... som ni skulle ha sett... Pjäxorna hans slog sklafsande mot golvet.

Byxbaken som blivit märkvärdigt »vidlyftig» under festningen, hoppade upp och ner som en lösputa i en hästmundering.

Han skrattades åt. Men hon gav sig inte. — Underligt, så lik hon är »en jänta» därnere, tänkte, sedan han slutat första låten, Spel-August och såg på Anna — som det var hon själv.

Sedan hade han inte ögon för någon annan. — Varför hade han supit i kväll — — —?

Som någonting kväljande kände han — kände det otäckt så han kunde inte spela, trodde han. Då mötte hans Annas ögon... Skyggt en gång och långt mellan kasten, men säkrare till slut — —

Nu begynte låtarna!

Polkor och maschurskor och polkor igen. Så'na likade gubbarna...

Hejsan! Hoppsan! — Hursch!

Simmans-Johan kändes väl igen i sorlet.

Ha ni sett en dans i en fäbodstuga?

Den är inte så gott att beskriva.

Tjärved hade lagts i spiseln som lyse; den lyste ojämnt allteftersom den brann ner, och tills en ny bit lades på. Stora otympliga bilder, skuggor av de dansande flängde runt väggarna och uppe i taket som svarta silhuetter. — — Jäntorna var det närapå synd om! De sletos om och dansades med och pratades med och flirtades med.

Aldrig var, som nu, kvinnor i allmänhet så bra och helsickes bussiga. De voro de raraste klenoderna i guds skapelsehistoria. Men för det

tingo de i natt slita ont. Tänk — att fattas under timmarnas gång och låtarnas av tjugu par armar och så om igen från början: svängas om runt, avlångt och brett!

De logo ändå. Deras ansikten, röda förut och runda, blevo än rödare, rundare, glödde som röda stora äpplen.

Spel-August spelade — så han denna fettisdagsnatt under ett fäbodstugutak spelade! Han spelade sina gamla låtar så svetten lackade. — Diktade nya som han spelade — ja, så underligt var det . . .

Men hur han kunde, det visste han inte riktigt själv.

När han såg in i Annas ögon . . .!

Var hon en Pelle Molins »diktareflicka», hon med sina förunderliga blå ögon och bruna hårflätor, eftersom — —?

— Spel opp, August! Inte drömma på baler . . .! Ante skrattade godmodigt.

Han fick inte tänka heller nu, August — bara spela. Vid tillropet ryckte han till. Och så begynte igen låtarna och dansen. Trarara —

Hej! Hoj . . .! — — Hursch! sade än Simmans-Johan. Och så länge var det långt till ändan. — Trara-ra-la-la-lej. Dragspelslåt mellan fyra trånga fäbodstuguväggar! Gulblekt eldsken och mörka silhuetter . . .! Stampanden, flåsanden — skratt! Bröst i svall och vågor . . . leende läppar, och röda — kyssar i smyg — ögonprat och bondprat och skrytprat och — hat. Då han slås ur brädet, en pojke, blir han arg. Det är en dansnatt med ojämnt antal kön på en fäbodvall . . .!

Med armarna vilande på dragspelet satt Spel-August, spik nykter nu och såg framför sig. Det var långt över midnatt och de dansande hade begärt paus: »Han skulle väl inte ta livet av dem, för tusan!»

Spel-August, med svetråkor ner från tinnigarna, log, tog händerna ur stroffarna och lutade sig fram på spelet. Det var ett stort spel med 3 oktaver och 6 basar.

— Är ni trött — stackare?! Man ska inte bli trött på baler...!

Ingen svarade. En del hade redan hunnit ut. Ut! Inne var det kvavt som i en bastu och i dörröppningen »stod ångan som en fäll», Bengtson, ene köraren, låg raklång på britsen och sov redan.

Simmans-Johan satt på en bänk och halvnickade. Utschasad var han, gubbstackarn.

Två av pojkarna som »blivit utan» sökte sig mat på en hylla ovanför britsen.

Bredvid August på bänken satt Anna.

Hur hon råkat dit och hade »fästman», hur efteråt hennes huvud lutades mot Augusts axel, och allt de där behöver jag ej berätta.

Men att Ante gick ute med Sara-Lena,^r och att sex bondpojkar stod bakom väggen svärjande på bolackarna, »de tjuvdjävlarerna».

Det är vårt ett kort kapitel. — En flaska gick emellan dem: »Ta dej en!» Klonk, klonk, två, tre tag och flaskan vandrade till en annan. »Tja — ja vet inte...»

— Å, ta en till! Du vet väl... När vi hör dom komma — då springer du fram — rycker ifrån'en jänta. — Säger han nånting så... Dom ska ha sej lite, de djäklarna...!

Plan var nu så nära färdig. Tyst! Nu kom' dom...!

På stigen upp mot gården kom Ante och Sara-Lena. De syntes ej i mörkret, men deras steg hördes på den frusna snön, och viskande röster. Hon såg ej illa ut, flickan — hade Ante lagt märke till. Ty vem kände fruntimmer som jägarn känner harens gång i skogen, det var Ante Åsberg det.

Men att Simmans-Johans ord besannades så — det var nog ändå bra underligt — —!

Nu voro de alldeles vid stugubron. De stannade ett ögonblick. Han kysste henne — en gång: — »Dansa skulle de några låtar till . . . sedan följde han henne hem.» En till: — »Tyckte hon om honom?»

Svar på den frågan fick han aldrig — åtminstone inte i ord denna natt. Han låg i nästa minut kull över bron och såg »sju stjärnor» där inga fanns. Ovanpå honom en björntamp med klubbor till tassar. — Här har du för jänta du tog — väste björntampen — *min* jänta, din satans sågbuse . . .! Antes huvud kländes mot broplankan. — Näven lyftes och föll. — Och här har du ändå — klatsch — ändå — ändå — klatsch — för att du är en tjuvdjäväl, din — — Orden drunknade i ett kaos av andra ljud. Sara-Lena bad, skrek. Fram rusade de andra bakom väggen; de hojtade, uppmuntrade: — Ge honom! Kläm till'en —! Så där ja — —! Ante stönade. Men han kom inte lös. Blod forsade ur hans mun och näsa.

— Vill du ha mer? väste »björnen» och slog än. Då slogs stugdörren opp och ut kom Spel-August — efter en pojke och Anna.

— Nej nu! ropade Spel-August, slängde av rocken och på honom, »björnen», som en slaghök. Bönder ä ni — — och starka, och bra bönder ä ni — — Men vill ni slåss — — —! Undan! Släpp pojken! Du vill inte . . .! Å — din . . . Vill du sl —

Bataljen var nu i full gång. Vakna som fanns ute eller inne kom springande. Och sovande vaknade: Márten Bengtson, Simmans-Johan och andra. Tu tal om att någon »gick över» var det inte! Blodet är tjockare än vatten. August, »mågen» skulle bli, fick en släng av »svärfar» Márten Bengtson, och Ante fick, så blodig han var, en hurring av Simmans-Johan: — Ska du slåss me våra pojkar, kalvstega! skrek han yrvaken. Flickorna, för-

soningens keruber, som de trodde sig, och orsakerna till tvisten som de visste sig vara, voro med inne i tjiffsan, klamrade sig fast, hyvades, slogs. De gråto — och klamrade sig fast på nytt. Ingenting hjälpte.

Men då Ante Åsberg föll rosslande med ett knivstyng i ryggen... Då lugnade sinnena otroligt och fort som när olja slås i upprört vatten.

— Herre Gud! skrek skogvaktarns Kristina, som stod närmast där Ante föll för andra gången, och blev liggande. — Sluta opp för Jesu nammen! Sara-Lena kastade sig bredvid den fallne med ett skrik. — Ni har slagit ihjäl'en...! Åj — hoj!

Hon frågade — snyftade — frågade.

Ante bara rosslade — hörde henne inte.

Hon smekte honom. Då viskade han någonting — hennes namn, tyckte hon.

När kämparna fått klart för sig varom det var fråga, stodo de en stund skamsna, rädlösa — slagna. Utom »hjørntampen»; han var försvunnen. Han blör — sade Sara-Lena gråttjockt — Känner det utanpå rocken... Kan int ni komma hit...!

Alltsammans här hade skett på kortare tid än det berättas.

Nu vaknade man till. Simmans-Johan sprang in i stugan. Med några hopp var han tillbaka med ett ljus. Spel-August stod likblek och darrande över kamraten.

De lyste med ljuset. Se...! Ser ni...!

Herre Gud... ropades och jämrades.

Antes rock var skuren itu i ryggen och innanför gapade ett djupt sår — hur djupt visste man ej. — Vem har gjort detta? — — —

En usling! sade Spel-August, darrande på målet. Det var för eran piga, Simmans-Johan.

Bonden sänkte huvudet och ljuset.

— En stor skam för oss bönder, pojkar, sade han vemodigt. Sedan gjordes ett kärleksverk i hast om natten.

Ante Åsberg tillfrisknade småningom under vintern och blev fullför karl igen. Lusten för starkvaror var då borta, men en blåögd »sjuk-sköterska» glömde han aldrig. På våren for han med de övriga ner till sågverken, var snål under sommaren tills hösten kom, då åter skogslängtan grep honom — —. Nu är han och Sara-Lena bondfolk. Och om somrarna beta deras, om än ännu lilla antal kossor omkring på Kärrmyra fäbodvall.

UNDER SANDSÄCKAR OCH OHYGGLIGHETER.

Plank-Johan hade glömt dra upp väckaruret innan han lade sig. Och denna för en sågverksarbetare viktiga försummelse förorsakade att han sov över tiden en julimorgon.

Eller kanhända han dragit klockan och hon ringt utan att han hört det... Det var inte så gott att bestämma.

En människa kan bli vimmelkantig och tung-sövd av mindre än en barnunges gallskräk nätter å rad...

Nu stod ströpojken utanför dörren och bultade och skrek:

— Johansson! Hallå, Johansson... Klockan är snart sju... å stabbläggarna hälsa att —

Mera hörde Plank-Johan — han benämndes vanligen så — inte. Upp sprang han ur sängen med ett hopp. Snurrade runt ett tag på golvet och damp sedan ner på en stol.

Nu *vaknade* han.

— Ränn å ryk å tig, din skvålhal!... Drag ända åt fanders! röt han åt ströpojken som bultade än. Väckarklockan på en stol fick en sittopp så hon trillade skrällande under sängen: — Det erbarm-liga, satans nötet! — Var hade han byxorerna?

Slutligen fick han fatt i dem över en stolskarm — Blusen? — strumporna — skorna. — Var innerst i röda hade dom nu slängt skorna?!

Käringen satte upp sig i sängen och glodde med rödkantade fjärdedelsögon, yrvaken.

— Va-a-a...! Skorna...? Ligger dom inte... ligger dom inte i vrån? Jesses!... *men ska jag hålla reda på dina skor!?*

Nu var käringen riktigt vaken också, och då brukade hon inte vara hjärtängslig.

— Det är min sak! — sade Plank-Johan, fogligare.

Därpå slet han av sig strumporna igen då han inte fann skorna, tömde i sig en halv skopa vatten, som skulle föreställa kaffe och rusade på dörren.

— Jag ger skorna tusan — — — jag ger tu-san...

Han var utpinad, karen, efter många år av hopplöst släp, trött, värkbruten, och han halv-sprang när han kom ut av fruktan.

Avsked betydde råga på eländet. Och kamraternas undrande blickar och anspelningar kände han till... Detta var nu tredje gången det hänt honom samma under en vecka... Det var allt för eländigt! Men han rådde inte för det... det var inte av uppsåt gjort eller därför att han var liknöjd — — nä-aj — —

Vred var han inte längre nu; en slapp reaktion fick makt med honom, och han kände sig skamsen och liten — —

— Tro när det blev ett slut på detta, eller en ändring... när han fick vila ut lite... när han slapp springa på dörren under plankbördan med tom mage...?

Det bleve nog aldrig. Ödet hade visst skrivit att han skulle dricka förödmjukelser ur små mått oavbrutet, ideligen, ideligen... Och att han skulle malas långsammast till smulor och spån...

Han tänkte och resonerade medan han rörde på benen och barfötterna i bråska.

I går fick han plankbördan över bröstet när han halkade på en barkflisa så revbenen knakade. Hur många herrans gånger hade han inte fallit, stigit upp igen med ömma ben och leder!... Men en gång till slut låg han väl där — — Bära plank var ett hundgöra, ett släpgöra, för björnar inte för folk...

Om nätterna låg *han* i försöksställningar i sängen för värk mer än han sov. Om dagarna rann svetten — — och tur var väl det, att han fick svettas... Det var så bra som oljan på en rostfrätt maskin.

Men hålla i ändå måste han. Det gick inte för en som hade stor familj att gå dagsverke för låg betalning — för då...

Han avbröt sig och stannade — det var för att andas ett djupt och långt och lättande andetag innan han gick in i brädgården.

Han hade hunnit så långt nu att han hörde kamraterna bära, och hur bördorna smållande slogs ner. Då klack det till ont i honom. Och han tyckte att en slemmig, otäck hand slet brutalt i hans kläder under det en annan höll igen:

Du är olämplig och klen, gosse lilla, att vara bland människor... Gå och göm dig! Eller kom hit, din tusan, ska jag flå dej! Du börjar just bli lagom, ha, ha.

Det sjöd av hundra ljud och missljud därinne. Det brusade och surrade hemlighetsfullt genom smygarna mellan staplarna, i luften; det var som där andar väsnades och slogos en stilla morgonstund om själar.

Fem kapverk stodo nere vid kajen mumsande trä, skramlande — gläfsande — rasande!

Sågen en bit längre bort ackompanjerade.

Vinschar ramlade på och sjäare gapade på sitt vanliga vis ombord; lastångare lågo utanför och lastade.

Plank-Johan stod och tog luft i fem röda se-

kunder; men sedan uppsögs den sneda, magra stabbläggarkroppen av trämassor och ljud, med samma fart och rätt som strömvirveln tar ett flarn — — —

— — —
Morgontimmen var varm — nästan het. Luften var kvav och tjock att andas. Solen stod helröd över bergen vid horisonten. Solrök låg över brädstaplarna och sjön, som var blank, utan en vindkåre, som en glasskiva. Men på himlen i nordväst gingo små ulliga moln.

— Jasså, du kommer ändå, sade en kamrat till Plank-Johan då han andtruten ställde in sig i laget, surmulet. En annan: Ja — vi som trodde närapå att du låg som en brudgum ilag med bruden din än... Och att du hade somnat in, hi, hi, hi. Rungande skrattsalvor belönade den kvicke, en »lastbärare» inte bara på ett vis: han söp sej full plakat en gång i veckan och hade hustrun som ett djur. En tredje sedan: Du är »på tur», Plank-Johan: ställ in dej! Fy fan kar, vad du blivit skyldig oss många supar, för att du fick ligga och dra dej en hel timme, denna moron...!

— Håll käften! sade Plank-Johan, och hördes arg. Men han drog på smilbandet efter för att inte tagas för en mes, om han lät bli. Putan slängde han med en van gest över axeln, drog till remmen under armen så tyget i blusen rynkades.

Kamraterna tittade på som hade de inte sett människan förut, otåliga. Nu var han färdig.

— Hä opp en! Plank-Johan, brudgummen, den avundsvärde som sovit en timme tog sin börda på axeln. Men ansiktet grimatiserade styggt: aj.

Två stycken 3×9 tums plankor, gran, på den selbrutna kroppen av en människa, som inte var fullt vaken, känns inte gott. Han vart sned med samma under tyngden och darrbent och skev,

Plank-Johan, och ögonen trängde fram en halv centimeter ur hålorna men — gå måste det. En ogement rolig historia hade det varit om han kurkat — han gamla kar'n. I Grottekvarnar är det nämligen inte »synd om» en som går åt därför att krafterna inte håller: det är nästan någonting roligt, och en stor njutning för den andre, som duktigare är.

Ställningen från banan upp på stapeln lutade som ett streck ritat och draget snett från övre till nedre hörnet på en rektangel, lik en kvadrat.

Plank-Johan knallade sig upp dit i sin tur efter gammal och nödtvungen vana. Men hjärtat hoppade och dunkade i bröstet på honom; benstumparna ville sjunka ihop av en besynnerlig domning vid knäna och heta bränningar i köttet. Ja, det var obeskrivligt — —! Och dock var detta första bördan bara... Sch —! Sch-o!

Lungorna arbetade som små maskiner i bröstet. Sch-o-o! Ner nu igen...! Än två långa timmar innan frukosten...!

Två och två i taget kröpo 3-tumsplankorna uppför en ställning jämnt och oavbrutet som en löpande lina.

»Laget» var 5 man stort.

Hej, se opp! Det smällde och smattrade, gned i landgångar och »slag».

Scho-o — — H-å-å — — hä —

Det flämtades ur de pressade bröstet.

Efter Plank-Johan gick en bredaxlad pojke som ägde en oxes krafter och tankar som en sådan. Han var kvick och rapp på benen, och Plank-Johan kände jämt han hunnit till övre ändan av ställningsplankan hans tunga fot efter sig. Detta var inte behagligt som ett piskrapp på den nymornade. »Björnen» såg på den andres ben vad han dugde till, och då vaknade djuret hos honom.

»Du går som en lus på en tjärad sticka, Plank-Johan!»

Plank-Johan gav inget svar; han tänkte: jag går så fort jag hinner...! Självplågare och björnar kan försöka flyga, vill ni...

På stapeln sedan bördorna lagts av:

— Han är vekbent i dag, Johan här, hä, hä.

»Lastbäraren» skrattade åt sin dumhet så att snusspotten rann i munvinklarna, ur mun:

— Fruntimmerstokig, förstås, som tjock-Erke; det syns på barnskaran.

Sedan höll man igen mun då föremålet för skämtet inte svarade.

En, om än inte rätt medveten så därför inte mindre effektiv hetsjakt begynte — fortsatte — svälde ut småningom till en helvetesdans med barkippande fötter.

Tystnaden är en sällsam påpiskare i bärarlag, när mycket virke ligger på banan och väntar, synnerligast.

Man hade burit första bryggan ren, och fått en lättare sort, 2¹/₂-tumsplankor.

— Hä på en till!

»Björnen» lade tre stycken på sig. »Lastbäraren» knep samman läpparna och ville inte vara sämre; Plank-Johan höll god min: *Var dum ni; vi ha ju så bra betalt så det är skäl.* Bördorna hyvades och lyftades; ryggar kröktes, armar sträcktes stånkande i vädret.

— Ni ä' tokiga! pustade »lättaren». Etterblå — svart — ända längst ini — Va ha dä här trä vuxe — — — dä är ju klacka järnet! — — — Ni ä' då så förbannat tokiga, pojkar — —!

Han, »lättaren», blåste som ett ångrör, den minut han var ledig; ansiktet var vitt av påkänningen.

Bärarna gick och kom då och då, oavbrutet. — Hä opp! Val du trött? — hä.

Ställningsplankorna gnedo mot varandra, gnällde och gnisslade. Solen brände rått trä, och några

stabläggarkroppar! Deras kläder var svettvåta; det låg skum på blusaxeln under putfodret.

Så fördärvat kvavt det var!

Hej! — Se opp! Akta långtärna — — —!
Scho-o!

När bördorna föllo och slog ner på stapeln darrade denne. Ströflisor flögo i luften och surrade som getingar.

Hej!

Plank-Johan »sade till» enkelt och utan någon styrka. Han var medtagen. Svetten droppade från hans nässpets, och ansiktsfärgen stödde i grått; benen skälvde. Den där skopa kallvatten, hans »kaffe» på moron, sög och bubblade i magen. Det skvalpade därinne som stenar och vatten i all sköns vänskaplighet, och det värkte på sidan han hade putan under bröstkorgen.

Det här var en het förefrukostkvart — —!
Om han skulle kurka? Å, det fortsatte väl inte dithän i alla fall för all del — — ? — — han hade varit med en het dag förr, han, »Plank-Johan»...

För övrigt: han var för slö, gossen, att ge sig — spänna av putan, klösa den i bitar med naglarna, trampa på den och spotta på den och rusa rytande ifrån släpet — Så rätt — käpp rasande kunde en träl bli som känner remmar av ett ok skära in i köttet... Å, så djävligt anamma!

Nå, han var för slö nu... och för blödig att glömma barn och hustru om han flydde.

Det surrade omkring honom i den brådhetta farten, tyckte han: makter slets om honom, och skrek hänfulla skrik i öronen. Ryckte honom i armarna, göto hett vatten efter benen och klämde honom uppehållsvis under sandsäckar och ohyggligheter.

I arbete, några stenkast från hemmet och livet, det härliga, sköna livet i strävan och kärlek

var han inte, nej inte!... han var visst i Hades, prästernas lapphelvete... Hades.

»Björnen», lungvåt och pionröd i synen, skrek sitt: ströbise, hoj! Dricka! Dricka-a!

De små ulliga molnen på himlavalvet hade närmat sig. Det begynte blåsa. Först helt lätt och sakta, men småningom starkare, i häftiga kastbyar. När det blåser och stormar hänger stabbläggarens liv på ett hår.

Kastvindar isynnerhet fruktar han, och han iakttagar då mera försiktighet.

Men — i brädgårdar där kanaler finns och hål att krypa genom, kan vindar leka...

Och fram fara de när de vill som irrbloss, knuffa, rycka och gyckla med stabbläggarens fattiga liv som katten med råttan.

Plank-Johan stod tolv alnar, på en ställning över »storgången» och höll för *sitt* liv. Ja, han *höll*; annat namn finns inte. På bärputan låg fyra stycken tvåtumsplankor och blev tyngre — svängdes till höger, än till vänster växelvis av vind som en kompassvisare.

Men »nålen» var kritvit i ansiktet, och hans knän skälvde:

»Gud, all sannings källa.» Skulle han alltså få stå så nu...! Att vända var för trångt, fram slapp han inte och lade han av brast ställningsplankan säkert...

Å, så tung bördan började bli! Hon tryckte honom ner snart totalt... och han som nyss glatt sig åt frukostpotatisen... Plankbördan svängde; ibland kastades dess ena ända nedåt, och uppåt. Och fram for vindarna lekande — hånande. Plank-Johan höll, gud så han höll!... Muskulerna brände, senorna lågo som fiolsträngar i kroppen. Ögonen trängde fram blodsprängda. Kallsvetten pärlade på pannan som vita ärter...

Då började han skratta så underligt, och kamraterna kommo för att höra — och hjälpa om

hjälp var möjlig. Men en vindby som lekte i närheten var raskare i vändningarna. Ett skärande skratt liknande en dåres hördes, ett oljud som då plankor stulas om i en hög, ett dovt fall — och Plank-Johan behövde inte komma för sent till arbetet mera.

SKRÖMT.

Sven kom från »timmerhuggste» och trallade, där han gick på skogsstigen till byn, så det ekade i grantopparna. Sugan på mat var han och tjaskvåt om fötterna efter ståendet en hel dag i snön, som är så sur i april. Men inte var det något att vara ledsen för särskilt.

Han hade förtjänat bra i dag.

Det låg 27 stycken 20-öringar som han präglat ensam med yxa och barkspade så vita som fiskar på en havsstrand en solskensdag, borta i myrhalsen.

Och trodde dom honom inte, gubbarna, som var kamraterna hans i brädskjulet bakom stallet, dom som hördes jämt så mistrogna och avund samma mot honom, *pojken*, fick dom väl varsego gå dit och räkna klamparna, ville dom — — —

Fem kronor och fyratio . . . hej!

Och dessutom — Hå, att några slantar kunde rakt drilla tankarna bort från *henne!* Det var för simpelt. Livet i skogskojan och det övriga var så måttligt trevligt om inte han hade en jänta, som låg honom på levern som något varmt och ljust och inspirerande. Också förtjänsten blev måttlig. Hans kamrat därborta på skiftet var hon, Erika, om dagarna. Höll huggyxan med honom, sköt på då han barkade, och när han blev trött uppmuntrade hon honom med sitt smittande skratt och soliga leende.

— Fem kronor för en dag och en jänta som var hullig och mjuk, och doftade av skog — — för trideriderittan dittan dittan-a-an-dej.

Att tralla och ha timmer och verktyg och usla pengar i tankarna går inte lika ledigt och bra som då en kvinnovarelse finns där. Åtminstone nog var fallet så med Sven Åkvist från sågverket. Och nu trallade han, så det hördes vida omkring där trallaren gick.

Det allade och lejade och triderittade fjärran i bergen. Ekot svarade sällsamt och rullade bort som bortdöende rop i ett källarvalv.

Han var så glad så, Sven, för sin vallareflicka med skogsdoft och forsbrus i blodet — hej. Och slantarna förstås —!

I sommar skulle han bygga bo med Erika. Hon hade sagt, att hon följde med honom då han reste; och mycket mer hade hon sagt.

Att det fanns så däjeliga jänter i fjällhålan häruppe! — Hon, Erika Tätting, var den finaste bondtös — rak som en ungfura, blåögd och rik på lingult hår och förunderlighet.

Och så den jantan sen kunde kyssa — kyssas! Vem som lärt henne, ja? Det hade han tänkt på också ibland.

Kanske fjällforsen lärt henne? Eller skogen eller — Ja, vittret fanns häruppe, sa dom. Fast inte hade han sett några. Dom håller sej väl borta om vintrarna . . . dom hade väl tunna kläder, krypen. Råkade han en sådan där liten och strålande och vacker skogsfru en gång, kramade han nog livet ur varelsen — — Dom tålde naturligtvis så lite — —

Sven tystnade med sin trall, och instinktivt såg han ner på sina händer, som var bra nog stora och bra nog lortiga. Kåda är ett lett tyg som smetar fast sig på händerna och lämnar svart efter. Pannsot är inte en bit bättre heller, när det är bråttom med kolbullarna och trängt om saligheten på »eld-pallen» . . .

— Då du kommer hem, Sven, ska du ta å tvätta händerna, sade han halvhögt, i det han stack händerna ner i fickorna igen. Sedan må du krama

skogsfruar, om du får . . . om du får fatt i någon — om du —

Sven sade ej meningen ut. Han gick och var furste redan i ett vitterrike. Det var så att by-folket hade berättat — —

— — På sidan om skogsstigen strax här bortom bygränsen har du sett ett stenröse — »skrömt-stenarna» vi kallar. Egendomligt är att sex stycken så pass stora klippstycken ligger på sank mark ensamma. Men det också har sin historia —

En elak jätte, Skalle, som bodde i Skalleberget fordomdags, hade retat upp sig på ett par klockor i socknens kyrktorn. De förargade honom som två spyflugor i ett sovrum en sommarnatt. De lade heta kol med sin malmklang på hans jätte-hjärta och störde hans middagsvila. Jättar är anspråksfulla kolosser och vill sova ostörda, då de ska sova! För får inte de snarka — då människorna, deras ovänner av skapelsen, förskräcks den tid de, jättarna, ämnat sova — får de onda stygn i trakten av gallblåsan. Alltnog —

En dag då Skalle lagt sig att vila sin vanliga middagstörn började klockorna i tornet ringa. Upp rusade Skalle förgrymmad och röt i vrede så berget skalv. Fick så fatt i första bästa klippblock som låg till hands vid ingången till grottan och slungade det över trädtopparna hitåt. Avsikten var att träffa kyrkan där de förargliga tingestarna hängde, men detta dåd misslyckades totalt. Antingen var stenen för tung för Skalles krafter eller var han alltför sömnig själv, den fule.

Han ligger därborta, stenen, som sagt, där han föll ner och med tiden rämnade isär. Går man förbi där, ser man hur bitarna ligger skilda åt utåt från mitten som ett ituskuret äpple.

Och det lär ska finnas ett skrömthål under stenen där otyg huserar och bor. Så har det berättats — —

Två jänter, som skulle gå till fäbodarna från

byn sent en vårkväll, kommo aldrig igen. Och heller ej att de varit fram något till bodarna.

Man sökte efter dem i dagar och fann — näverkontarna med grejorna och rutighalsdukarna deras vid skrömtstenarna!

Kanske ligga deras ben och förvittra på botten av hålet dit deras nyfikenhet fört dem. Kanske lever de som härskarinnor i en pärlsal därnere under jorden hos Skalles avföda, som lockat dem dit . . . Ingen vet det, ty av rädsla har ingen krupit ner dit och forskat ut hemligheten.

Grels-Johan, han gick omkring där och spejade som katten kring en het gröt, visserligen med bössan på axeln, men —

En dag fann kronjägaren bössan och livremmen med vidhängande kruthorn vid stenarna. Grels-Johan, han blev borta!

Sedan var det livat om torsdagskvällarna jämt därborta ska jag tro!

Där tutades i instrumenter och hundar skällde rysansvärt så luften skalv. Blåeld lyste i skymning, och gröneld och mared har det sagts. Och det dansades på myren om natten under spel och skratt, så själva granarna rycktes med — —

Skogsfruarna trippade på lätta fötter i vita, luftiga dräkter. Vitterpojkar drack vin ur silverbesatta bockhorn och kysstes med jungfruarna, så det smellade bara.

Rödluvorna, de gamla långskäggen, som druckit sig fördruckna på vin och på prinsessor, bjöd på snus ur dosor.

En torpargubbe som varit ute och letat efter en förlupen kossa, utan att finna henne, fick stå ostörd bakom en trädrot och titta på gästabudet. Grels-Johan såg han svänga med i virveln i grannkostym så svetten lackade av honom.

Under raststunderna bjöds han på skummande vin av prinsessor som hade solskensgull till dräkter och läppar som rödaste smultronmos —

— Å! Det var allt tusingen — —!

Sven hade hunnit så långt med sägnerna och härjat som furste i sitt rike så länge att han började bli orolig. Nyss trallade han i blidaste solskenslynne glad åt sin lott och livet — nu stack honom en avundsamhetens och missmodets tagg i hjärtat, stackaren.

Grels-Johan, han hade det kanske på gaffeln han!... dans och prinsessor och vin! Nog var det annat än en trång, kall koja, timmerhuggning och kolbullar och kallvatten ovanpå — —

Skulle han gå ett tag och kika på skrömtstenarna då han likt gick förbi där? Så fick han se om — Ja, det angick strängt taget ingen, *varför* han gick dit.

Marsch!

Fem minuter efter gick en annan Grels-Johan, fast han var utan bössa på axeln, och hade forskarblickar, runt kring stenröset.

En skarp kvällskyla drog fram mellan stamarna. Skymningen låg och skälvde i luften, där skogen stod tät, såsom den gör alltid i sitt första stadium, vårvällar då vädret om dagen varit mildt.

Han, Sven, gick röset runt, såg ner i rämnan, som skulle vara skrömthålet, med minen hos en geolog, en ganska viktig en.

Visserligen kändes det lite kusligt, men han var väl ingen kruka heller... Men ändå: det var nog bäst att han fortsatte hem... för här fanns ändå inget! Jänterna och Grels-Johan, dom hade väl gått ner sig på en myra och dränkt sig, troligt.

— Sven!

Sven, som skulle just till att flytta på sig och gå ner på vägen igen, hajade till — — vad? — — var det någon som ropade? Han tittade framför sig med uppspärrade ögon, han tittade bakom sig och uppåt grantopparna. Nääj. — Också skogen stod tyst: han prasslade ej ens.

— Sven...!

Nu tänkte han smita in på vägen och hem i språng, Sven, så karl han var. För nu stod det inte rätt till!

En hand, eller vad höll fast hans ben så de voro omöjliga att röra, tyckte han. En annan hand lade sig över hans strupe. Luften blev på en gång besvärande, och stank av en egendomlig lukt. Och det tassade omkring och skrapade i snön som där fötter gick.

Skrömt! Sven hörde inte till de fegaste karlarna. Men då han förstod, att det var nu måhända »otyg» han hade med att göra, blev han rädd med besked. Isvatten rann efter ryggen, och annat obehagligt som praktiserade sig under huden nedåt tårna. När han stått en kort stund, tog han dock mod till sig och frågade ut i luften högt:

— Va är de här för ett spektakel? Är någon här?

Ljudet av rösten rullade genom luften ihåligt och dovt, tills det dog bort med en hes, utdragen ton i fjärran. När sista ljudet dött hördes en mjuk kvinnoröst säga:

— Sven! Det är ju jag!

Där stod Erika Tätting på vägen!!

Förtrollningen, om det var en förtrollning, var borta, och Sven fick, förstås, bråttom.

— *Du* här, Erika —? — du? du? sade han häpen och fick fatt i henne med sina kådiga händer. Sedan, när överraskningen var över, frågade han:

— Du har klätt dej så besynnerlig i kväll, jänta? Rödkantad kjol — rödrutig kofta och halsduk — håret nerefter axlarna! Aldrig har jag sett dej så förut. Jag kunde ju tro, att du är självaste skogsfrun... Och säj — varför kommer du emot mej? Hon skrattade så tänderna lyste.

— Kors så frågvis du är! Du blev så länge så, Sven. Och jag tänkte överraska dej, förstår du. Sedan jag sysslat ifrån mej hemma på en stund, tyckte jag att jag hade god tid. I brådskan att

komma i väg gick hårknuten upp; jag gav mej inte tid att reda till den igen utan band kring det med ett band. Nå. Duger jag inte så kanske?

Och hon såg upp till honom troskyldigt.

— Du lilla skogsbarn! sade Sven vekt och tryckte varelsen emot sig. Nog duger du... du duger om du också aldrig hade en hårkam i håret. Men så det doftar förunderligt skog och berg av dej! »Skogsfrun»... Han strök ömt hennes hår-massor medan de gick.

— Inte visste jag, att du hade så mycket av lingult hår, Erika min...!

Ingenting svarade hon, men hon slog armarna om Svens hals och kysste honom om och om igen på munnen. — —

När »gubbarna», Svens kamrater i kojan, kom en stund efter och gick hem, fann de »pojken» sitta i närheten av skrömtstenarna under en gran och sova.

— Han vart utschasad i timmerskogen, pojck-stackarn! sade de.

Sven gifte sig med sin Erika längre fram. Men en förklaring på mötet med henne i skogen den där torsdagskvällen och hur *han* själv kunde sitta och sova på en granrot, fick han aldrig. Han trodde starkt sedan, att det nog »fanns något», fast det var inte förunnat alla att se.

KAPAR-KARLSSON.

Denna sena herrans kväll var i brädgården fem kapverk i gång. Det var i början av december och nordvästen, som då är hård och bister här i norr, for fram genom mörkret.

Överallt på marken, i brädgårdsgångarna och på stabbtaken, låg en tum snömängd, som knarrade under fötterna.

Det var kallt.

Men ångare, som låg utanför i isen, var rädd för en infrysning denna tiden på året, och brådskan var stor.

— Ut ska 1,800 standards i rödaste rappet utan nåd!... Och här ska valsas!

— — —

Elektriskt ljus lyste ikring där de stod, kapverken, lik vidunderliga djur, skramlande, surrande.

Rullarna i ledningarna, som bucklade sig efter en stapelrad likt ormsjärtnar, snurrade med ett enerverande oväsen runt — runt, utan någon ända. Och på deras runda, glatta ryggar vandrade plankorna, bräderna oavbrutet och jämnt ner till kapverket, där trissan anammade dem. Bet med korta, hundlika gläfs av dem vid ändarna och lät dem gå... Tsit! Tsit!

— — —

Det förgick ej längre tid än en halv minut, eller mindre eller mer, beroende på plankans längd, mellan var gång Kapar-Karlsson lyfte sin trissa i träet — lät henne falla, för att igen lyfta opp henne.

Ej endast plankan, också avfallet skulle justeras till splitved och kastas undan.

Tsit!

Torr spån sprutade fram, när trissan skar fint knastrande i plankans torkade vita kött. Tsit! . . .

Dår var mångahanda ljud för resten, omöjliga att beskriva.

Men de gnagde och skavde och nötte fint, djävligt på en människas hjärta — —

Allting var nu halt, därför att det var kallt: virket halkade och slant på kapbänken, åkte långt över springan, där trissan kom opp, och for åt sidan ibland, stötande kaparen på benet.

Men han var härdad i yrket, Karlsson, som stått så i tjugotal år om somrarna, flink i händerna och kvick med ögonen.

Det gällde här också, utom fingerfärdigheten, att ha ögonen med sig om ej en olycka skulle ske lätt!

Bredvid, till höger om honom stod en pojke som kastade undan avfallet, och en lyftning av trissan i obehövad stund av kaparen, kunde bli ödesdiger nog.

Ty det är så, att knubben ska strax nappas undan för att inte antingen falla i hög mellan verket och »loppan», som ledningsvagnen, som står närmast prämen på kajen, också kallas — eller bli liggande ovanpå springan, till hinders.

Ena handen, pojkens, låg därför i springans närhet ögonblicksvis med mellanrum, när kapningen gick jämnt.

Och försummade han sig fick han således själv vidkännas den, när det berodde på försumlighet, genom att plocka undan knubben på sin fritid.

Men ibland — ja, det är just den här historien.

Pojken var ung, nästan ett barn, men han var billigare än en äldre på den platsen — och lyda

förman, som placerat honom där, måste han, fattigmansbarn.

Och Karlsson var kaparen i »2-laget».

Tvåalaget skulle vara det bästa laget på hela verket, kanske på hela ön, ha det berättats: duktigt att ställa och fli på som galningar då det gällde.

2¹/₂ tums plankor fick komma, berättas, ligande på varandra två och två, ända i ända ner på kapbänken utan att därför avbrott med att stanna ledningen, behövde ske. Hej, det gick som dans.

Kamrater hade Karlsson och basen varit alla år, och de var så samsa om tagen, när det gällde bara justering, som trädde på ett snöre. Då skulle man ha hört vilket surr och larm i det obeskrivliga oändliga! Och det gällde nu —

Utänför i isen låg fyra ångare och karlarna hade sina order givna:

— Stabben i botten och kväll!... Sova få ni i julhälja...

Ordern var faktorns.

En faktor är i brädgården arbetsledaren: den ordnande och styrande och den, som ensam skriver avlöningslistorna.

Jag har träffat aktningsvärda och bra förmän i brädgårdarna. Men jag har träffat även dåliga sådana.

Och för resten: hur kan en man med ryggrad tjäna två oliktankande herrar och vara under tiden till lags åt båda!?

Om en förman är mycket ond och mycket feg, är detta i flesta fall en naturlig konsekvens av »systemet» (baggbölnas).

Denne här faktorn, 2-lagets faktor, var en sådan där — —

En despotiskt anlagd natur, som var lika lysten på sprit som han var att vilja härska.

Och en stämman hade han som få.

När brådskan låg hårt på honom, kapverken

skramlade och oljud och skrik från ångare som lastade, mättade luften tjock, kunde han rya opp, mån tro:

— Ryk och ränn och res åt helvete! Nöt!...
— Fårhimlar! — Eländiga kräk!...

Eller: när »kopparslagarn» bultade hans tinningar hårt efter en kväll hos en »vän», som köpte hans gunst för konjakssupar och någon frågade oförberett om lite påökt gick an att få: — Du!? Bah! Du kan gott äta gräs!

I kväll var han sällsynt vänlig och nyter emellertid — — Men det hade sina orsaker det också; han var lite människokännare och han visste, som sådan, nog hur man bäst skulle ta karlarna en kväll som denna. Också hade en fickflaska med någonting i, väl stuckits till honom av en »vän» igen — kanske...

Han bjöd Karlsson och hans bas på snus när han kom till dem en andra gång — snus, som låg packad i en stor dosa av silver och luktade lång väg:

— Rappe... varsego ta sej en! — — Ja, just så här ska det rulla på, ja...!

Klockan tio redan har ni klart...!

Då bra. Men ta på sej vantarna, Karlsson!

Den faktorn: — fast han så väl hade sej bekant att en kapare kan inte ha vantar på, utom i nödfall, då han ska skynda sej!

Vad Karlsson och hans kamrat svarade, eller om de svarade alls, vet jag inte.

Ledningen, på vilken plankorna rann ner, tog ingen hänsyn till snus, och skramlet som dämpade en människas röst som ett strunt, teg inte heller.

— — —

Klockan hade gått över nio på kvällen.

Det blåste än skarpt och kylan kändes, nu närmare mot natten hårdare, mera genomträngande här nere på kajen; lamporna, hängande i av tråden från motorn gjorda öglor kastade över en

brädända en spik, dinglade och slängde av och an i blåsten.

Ombord å ångaren gick lastningen än — brutalt, hänsynslöst, brådslande. Det var som gällde det livet, ja, mer än livet — som det väl gjorde ock.

Genom mörkret trängde opp mot land kommandoord, skrik, förbannelser, rassel av kättingar, och dova, klagande andra ljud utan något namn.

Men allt kunde inneslutas i ett enda: gå på! gå på! gå på!

Och på issörjan, där en bogserare dragande prämar bökade, låg ljuset från båglamporna och fotogenblossen, ångarnas, likt en väv i silver och höstlöv — gick på däcken fladdrande och fint, över prämtaken — kröp opp i brädgården — slank in mellan stabbarna, klättrade på små hus av avfall, strön och takbräder som låg i gångarna — flöt tunt och matt opp på land, där barackerna stod gammalröda, tysta och dystra, som bevittnade de en tragedi . . .

På himlen lyste stjärnorna.

2-laget —

2-laget gnodde oavbrutet, såsom det alltid gjort, och det smällde hetsigt i ivern kring det »6 lag igen» — hade stått att läsa på en planka, som kommit ner, för en stund sedan — en hälsning från stabbkarlarna — och klart var att denna under rättelse inte verkade så nedslående på dem.

Basens vantbeklädda händer kantrade en planka och ritade på henne van och kvick. — Och han var i övrigt väl klädd i sin doffelkavaj, vintermössa som dragits ner över öronen och filtstövlar, karln.

Också hade han fått värma opp mun med kaffe, nerburet till honom av en tös strax förut, dessutom.

Han var gammal untkarl, basen, ska jag nu vara noggrann i uppgifterna —

Kapar-Karlsson, han hade barn — »en hel kalvhage full», som han själv uttryckte sej — utom hustru att försörja.

Det var sålunda lite öfver att köpa filtstövlar och doffelrockar för...

Något kaffe hade han inte fått i kväll heller.

Han hade det »galit ställt» hemma nu igen, den syndfulle karlen. Många barn är en guds välsignelse påstår en del folk. Andra däremot påstår att det är »synd».

Kapar-Karlsson lutade åt det senare hållet. Men synden, trodde han, föll tyngst på syndaren själv — här i livet och att olyckan, när hon hette »överproduktion», hade sin orsak i okunnighet.

I unga dar dock trodde han annat: då trodde han, som han blivit lärt, att gud hade sitt finger med och bestämde allt, även barnantalet.

Och i den tron hade han levat tills nyligen, han, gamla karln! Var fattigdom, svält, försakelser, »välsignelse»? Och varför »välsignades» *han* så särskilt, välsignat?

Han var en syndapalt han, som de flesta andra. I skolorna undervisades barnen mycket nyttigt — naturligtvis.

Men att en människa, för att få klarhet i en livsviktig sak, måste samla sig olyckor öfver huvudet ett helt lågt liv först — — — Det var då väl allt bra löjligt!

Nu låg hustrun hemma, sjuk efter det förfärliga... För många *var* det förfärligt.

Hos honom och henne måste doktorn vara — instrumenter fram — medikamenter, som kostade halva hans avlöning... skrik, som slet sönder en invärtes som tvingades höra på... Viskningar: lever hon? lever hon?

Doktorn hade, när han gått nu, sagt:

— *Men — sköt henne väl!*

Kapar-Karlsson genomgick i tankarna nattens händelser medan han kapade. Alla detaljer, en

efter en levde opp igen hos honom; han kastade somliga, som sentimentala för honom, en karl, ifrån sej, men de kom på nytt.

Tänk om hon skulle dö! — —

Han frös så han skalv också, Kapar-Karlsson.

Ingen tjock rock hade han på sej, bara en väst utanpå allt, och när en människa är trött, fryser hon mera. Han var inte alls så vacker heller där han stod rödnäst, snusig om mun och för övrigt eländig. Men hur kan någon begära att en bolagskarl ska behålla sin ursprunglighet och se folklik ut i längden!

En sommarmössa hade Karlsson, som skyldede ansiktets rynkor till en del och öronen, vilka magerheten gjort till veritabla läderlappar.

Under mösskärmen nästan gömdes ögonen — trötta och stirrande som ett par runda eller rättare ovala glaskulor.

Ibland såg de där ögonen, som hade sitt jämna knog att hålla sig på och kring trissan, hastigt åt sidan opp mot gången.

De sökte två karlar som skulle komma med underrättelsen att stabben var i botten — men aldrig kom de!

Han släppte då handtaget till trissan och tog sej en »åkarbrasa» under några ögonblick, liksom i förtreten.

— Det vart då så väl i helvete aldrig slut på en stabbe nån gång heller! Vad led tiden, må tro? Han frös tår och fingrar fördärvade fick han inte snart gå hem ...!

Hem ... ja, tänk om hon skulle dö ...

Och 12 år hade de varit gifta. Så fort tiden gick! Det var ju inte alls längesedan då — sedan hon låg mot bröstet hans varm, vacker och trånande ... munter var hon alltid, och hon kunde krypa intill en, och smeka en mjukt och lent som en teaterfröken ...

Men varför skulle *han* tänka på sånt?...
varför skulle han tänka —

Det blev bara värre... Han blev ond, förtvivad, rasande...!

Verkligheten var *sådan* — — Hon låg hemma, genomskinlig nu, grå i ansiktet och ful och — Men tar inte du undan knubben ordentligt, kalvstega, vet du!

Va blänger du på? På mej...? He... Hos mej finner du då inte någonting vackert! — Sköt dej å ditt göra, du... den, som fuskar oppsätligt åcke då å vän eller ovän han arbetar åt, är en skojare —!

Detta sista var inte bara tankar: det var hårda ord slungade ut i den förpintes avsikt att söka lisa.

Knubbpojken var här »försöksobjektet».

Men han var ett bra klenkt objekt den där — — Blå i synen — snorig — fingrarna ut genom vantarna — rocken söndrig.

Kapar-Karlsson gav sin lille kamrat en titt i smyg strax, och då nyktrade han till:

— En sån stackars liten sate...!

Högt sade han:

— Hrr du! Inte ska du bry dej om mej... va ja säger. För ja är väl knappast klok ja — så va då bra...

Rör på dej, vet ja! Knubben sköter jag väl om så gott ja kan själv, en stunn — —

Och han satte ingen tjursida till mot detta, pojken; han var visst för illa flidd därtill.

Eller han var för foglig av naturen eller för litet *karl*.

Från bänken gick han med samma, började hoppa bland knubben fåktande med ben och armar, som en stolling.

Kapar-Karlsson log då i sitt isiga skägg —

Nordvästen snodde kring stabbarna, visslande och vass. Ljusskenet fladdrade. Det rasslade i maskiner.

Det gned, det gnällde, det gnall

Det hördes ibland, som ojjade sej en människa förolyckad någonstans i ett hål — Men det var en träbit bara som fastnat och nu åts på kärt av en rulle i storvagnen . . .

Och så trissans entoniga, hungriga, alltjämt hungriga: tsit! tsit! — tsi—i.

— — —
Men hon skulle suga åt sej en bit varmt, den hungriga, bli mätt och tystna . . .

Händelsen hör inte till de mera sällsynta inom sågindustrin, tvärt om, och den är inte av det sär-
egna slag av olyckor, att jag just därför bör tala om den.

Jag kunde gå förbi den med en lätt ryckning på axlarna också; jag vore ingen »blöt» då och »modern», för all del.

Eller jag kunde låna ur svenska litteraturen en fras och sluta av min Kapar-Karlsson med, vackert.

Men sågverksfolket är inte så lyckliga »komedi-
anter», inte, och jag vågar mej på försöket att visa på en scen ur skådespelet, även med risk att förefalla »tråkig». — —

Du har sett blod — —? rött, varm blod som frustat fram, som format sej där det föll i fläckar, som ångat i kölden för att strax frysa till is . . .?

Du har sett en hand, en arbetares bruna, valkiga och knotiga hand sönderslitas, så den inte längre är en hand: i en hudslimsa hänger något, som ska föreställa ett finger, kvar men »någonstans» på en bänk och inunder i sågspån, ligger de andra . . .

Och du har sett i ett lampglas en stackars fluga väsnas för ett avsvett ben?

Nå.

— — —
Knubbpojken såg, där han stod en bit ifrån dängande sina röda händer, Karlsson plötsligt höja

en blodig arm i luften, sedan fatta om den med sin andra hand för att därpå lägga sej framstupa med bågge armarna under sej, på bänken.

Och han skrek med full hals, pojken:

— Trissan föll int riktigt ner... hon strejka!
En knubb kila na fast... en liten en!...

Därpå gjorde han sej osynlig bakom en vedtrave. Fram kom karlarna springande.

Då de stod där, en minut handfallna och förskräckta, reste sej den sårade.

Han var vit i ansiktet. Och som en rasande började han dansa runt, svängande sin armstump, vilt.

— Vem skratta? skrek han. Vem? A! Ni förban-na-de...! I medgången — — Men ni kan skratta nu! — nu! A... ni... ni! Jag —

Längre kom han ej. Över en plankbit snavade han och föll omkull.

Och utan några protester vidare lät han sej tas under armarna av två kamrater, som halvt bar halvt drog honom med sej bort...

På himlen lyste stjärnorna.

TOKIGA MAJA.

Frågades i staden vem den svartklädda, bleka kvinna var som sågs, om kvällarna när det skymt, sitta på en soffa i stadsträdgården eller gå där runt pratande för sig själv och liksom om hon väntade någon — svarades:

— Vem hon är? En långväga främling måste du vara som inte vet det... Maja Rubensson som söker efter en man — tokiga Maja!... Å, henne känner alla människor. Yngste, odygdige gatpojken till och med känner henne, för han retas med henne ibland, ser jag.

Min sagesman var en meddelsam borgare av gamla typen. Det hände sig att han och jag kom att sitta på samma vilsoffa mitt för vattenfontänen en sensommarkväll. Omkring oss stodo drömande, gröna blomsterbuskar, och upp högt över stenstadens tak steg ljuset från lampor och fönster som gnistrande flammor. Månen lyste blekröd från den mörka himlen mellan flaggspel och sirade takkupoler.

På en soffa i vårt nära grannskap satt den svartklädda kvinnan. Hon ritade med sitt paraply i sanden och småpratade lågt, så det hördes som ett mummel.

Jag var intresserad, och jag gjorde den andre frågor och var enveten som synden.

— Hon där — ja. Ung var hon ock en gång, och vacker, och hon ägde en fin affär här i staden. Den syns här mit för för resten: cigarrbutiken med namnplåten ovanför ingången. Finaste affären i

staden på sin tid i den branschen! Övertaga den hade hon fått efter sin mor, en ogift kvinna, Maja. Vem hennes far var hade ej alla reda på — salig fröken Rubensson hade inte bara en älskare i sin dag. — Men mången visste honom vara en hög herre och stadens styrelseman. Och sålunda —

Hon blev galen, människan, av försmädd och olycklig kärlek. En otäck karl är orsaken till att hon stryker omkring här nu som en fredlös vålnad, den stackaren — om en ska sätta tro till tal och sagor...

Det är inte så gott emellertid. En kvinna är en kvinna, och naturen tål nog inte några band. Den som binder den med band av endera sorten och har ett temperamentfullt, men olyckligt lynne drager ofärd över sig. Det olyckliga lynnet är den blinda tron på sin egen och andras ärlighet efter ord och löften. Bra är att hava självtro, men fara kan vara att överskatta sin styrka.

Maja Rubensson —

Sin första brådmogna kärlek skänkte hon en barndomsvän, sedan modern dött. Nitton år var hon då, fin och röd och yppig som en vallmoros — Jag såg henne, jag!

Men han plockade rosen helt lekfullt en gång, ungdomsvännen, och kastade henne sedan — — Han reste till en annan stad: han var student, gunås.

Maja grät — — Hon stängde sig inne, och butiken hade hon ej öppnad under veckor framåt. Och hon svor då att aldrig mera tillhöra en man. Om hon höll denna ed? Ja — Vem vågar komma och påstå motsatsen? Inte jag — för tusan, nej. Och inte ni min unge herre — ni är för grön.

Men åldrades fort gjorde hon, Maja, blev lomhörd och dum och gnällig; och affären gick det bara skralt med — om nu detta är några bevis som talar. Jag vet ju inte.

Min hustru var hennes vän och förtrogna på

den tiden och jag berättar som hon för mig har berättat.

Blir ni trött på historien? Vänta —

En vinterdag — det är kanske sex år sedan — kom en handelsresande hit till staden.

Snön låg ojämn på gatorna efter sista snöfallet och bjällrororna klingade.

En skön ovädersfågel, den där resanden, skulle jag tro!

Men »vacker» — en ung vivör och don Juan, som satt på guldkrogarna guds långa dan, och drack punsch och förvred flickornas huvuden.

Han reste i margarin och stekflott, karlen — — Har ni sett en goddagspilt i varghudar och pjäxbottforer, eldröda kinder och rovdjursögon? — — Hä —? In kom han stormande i butiken med sällskap, ett par knoddar, fram på eftermiddagen. Begärde och fick havanna för två kronor hux flux — pratade för tre, och skrattade. Han hade långa, vita tänder under vridna, bruna mustaschspetsar.

Han klev nonchalant innanför disken — — Hon, fyrtiåringen stod där darrande och rodnande. Han tog i henne visande sina vita tänder som var han kär, sade smicker, och berömde hennes bröst — — Och sedan han klappat och kysst henne gick han — filuren!

Han skulle återkomma, sade han.

Nu börjar det egentliga i historien.

Det var senare på kvällen. Vintermörkret låg över husen som en svart mantel. Ljudet på gatorna hade tystnat.

Fröken Rubensson eller Maja, som jag kallar henne rätt och slätt, satt vid bordändan inne hos sig försjunken i tankar.

Hon var kär, gammeljäntan — — — kär i en punschpimplande fruntimmersjägare till provryttare... ha ni hört!

Tror jag rasande väl, att det inte var alls onaturligt... Men jag tänker på eden.

Eder ha en ful klang, någon annan betydelse ha de inte.

Nu satt hon och stirrade — — Mat stod framställd, men den rörde hon inte. En röd ampel målade väggar och allt i dunkelrött och vemod. En klocka tickade entonigt på väggen; på ett litet bord stod Amor och Psyche, en statyett i marmor. Maja såg bilder på mattan — besynnerligt! Figurer i en mångfald voro målade på kork men de togo, ju längre hon stirrade, formen av ett ansikte — ett provryttaransikte: kinder, vita tänder bakom köttiga, leende läppar, bruna mustascher och eldögon. Ögonen borrhade sig in i hennes som två heta ting, och hon sprang upp med ett skrik. Och nu begynte galenskaperna.

Ansiktet brann som i feber, fingrarna klippte nervöst och kroppen skälvde. Hon gick fram och åter i rummet under en kvart som jagad av någon. Statyetten tog hon i famn, sedan — Förstår ni? De små, iskalla varelserna tryckte hon lidelsefullt mot bröstet — smekte dem — kysste dem... Hon hade tårar i ögonen! Gud, att hon kunde gråta av sådant — sådant... Jag menar hon var galen redan då.

Varför skulle hon kasta sönder statyetten mot kaminen, tro? Hon gjorde det sedan hon smekt den. Slungade den med vredesåtbörder och ögon som blixtrade, i kaminvrån så att bitarna flögo. Själv sjönk hon snyftande ner på knäna bredvid soffan.

Då, herrn — — då hände det märkliga: att en provryttare var precis och höll ord. Ute i tamburen stod han i detta nu och flådde knogarna mot dörrens ytterspegel.

— Han var husvill — Hotellen var stängda sade han, och bad. Men Maja, som var lomhörd

som sagt, hörde honom inte. Men slutligen ändå hörde hon —

Min sagesman gjorde ett uppehåll och hans blick gled därunder bort till den svartklädda kvinnan.

— Jag kanske skulle sluta här, begynte han åter och sänkte något rösten — för det är väl dumt att sitta så och pjallra... Kvinnor är för råsten inte gott att beskriva.

Maja var en gammal — en gammaljänta, herrn. En som förbannat alla karlar för tjugu år se'n... Detta förklarar hennes beteende nu.

Upp sprang hon när hon igenkändt rösten, som om hon fått en elektrisk stöt genom kroppen. Hon stod rak en stund som en stenstod med förskräckta uppspärade ögon. Hjärtat bultade hårt i henne och andedräkten flämtade.

Hur det bar sig senare, att hon öppnade dörren på vid gavel för den sene besökaren visste hon inte riktigt själv.

Och in steg han, den »husville», goddagspilten i ett par pjäxbottforer, ogenerat, och med minen hos en som vet vem han är:

— Här va' hemtrevligt — fint... sablar i mej skönt i en jungfrubur!

Han tittade sig ikring som en general som på förhand kände sig säker om seger. Då satt Maja i divansoffan med små, underliga ryck i kroppen, maktlös och skamsen. Men det varade ej länge.

Senare sutto de där båda, han med armen om hennes liv. Hans lilla, söta primadonna var hon!... den raraste skapelseklenoden i stan — och kommit hade han just därför! Maja Rubensson... hans kärleks älskarinna...

Och senare: Hade hon något emot att bliva hans fru... hans lilla hustru i lust och nöd i ett hem... där det aldrig skulle höras ont ord men lekas bara, och smekas och kyssas, kyssas — kyssas? — — —

Och senare: Ville hon, liten vän, vara så mol innerligen goder och »hjälpa» honom med tvåhundra sekiner... tills om två dagar... tills han fått rek från firman? — Se, han hade råkat tappa bort sin plånbok — så fatalt.

Om hon ville?

Den stackars människan var foglig och lätt-rörd i detta lejons händer och mjuk som varmt vax. Hon kröp intill honom, smekte honom — och vätte hans kinder med tårar. — Stackars liten hennes — —

I byrån hade hon sin enda, inte synnerligen stora kassa liggande. Två stycken hundrakronors-sedlar, som han begärde, gav hon honom. Ja — och hon gav honom mer — — —

På morgon låg hon skär om kinderna och lycklig på vita kuddar och sökte tyda en underbar dröm. — Stackaren — hon sitter på soffan där nu och tyder, och väntar... För ni anar väl att den provryttaren försvann!?

Och nu ska jag knalla mej hemåt. Adjö, herrn!

När jag också gick strax efter, satt tokiga Maja kvar ännu ritande i sanden sitt livs fattiga historia.

Det kämpas hårt för livet och tillvaron i skogsbygderna, där bolagsarbetare vandra i massor sedan arbetet tagit slut på verken om vintrarna. Bolagsarbetaren har ingen varaktig stad. En fågel som letar mat och bo är han. Och det finnes stoff till många historier, om de kunde berättas i verklighet, så bittra och gripande, eller lustiga som de äro, häruppe.

Janne Staf och Aron Norgren, två arbetsökande sågverksbor som ätit snö för törsten och inte förtärt en bit mat på guds sträcka dagen, stego in i en bondstuga en eftermiddag i januari. Stugan låg efter stora landsvägen, två mil från grannar, i en skog. Gått hade de två sedan morgonen som hästar, ty huggning fanns att få i Skrällberget hade de hört, och de voro svettiga och vita om näsorna. Maror suger, när det är »tungt väder», synnerligast värre efter ryggarna. Ja, det vet du bäst som själv gått på »luffen».

Nu skulle de, då en gård äntligen träffats, ha mat. *Tigga* — ty pengarna voro slut.

Janne Staf — en axelbred karl med fräknar i ansiktet och livliga ögon — den äldste — hade sagt: — Nog ska då bli bra med den saken!

Inom dörren rev han av sig mössan så det våta håret vart stående på huvudet som borst och hälsade: — Go' dag härinne!

Norgren, en blek liten stackare, kröp bakom kamraten, för han hade inte varit med om att bettla förut, och han kände inför det förfärliga,

såsom han tänkt sig det, verkliga nervskakningar. Och så för övrigt såg bondgumman, där hon satt på en stol stickande på en strumpa, inte så precis förtroendeingivande ut heller. Hon var storväxt, skinntorr, spetsig, lång näsa hade hon och stickande ögon.

— Jo, godagen, muttrade hon och tittade upp.

Janne Staf, låtsandes som om han stod i en bönesal, repeterade en utanläxa:

— Vi är arbetsökande, frun... Jag ska be om en skopa vatten... eller lite mjölk... eller lite mat; desto bättre. Vi ha gått tre veckor och sökt arbete... Drick vatten ur ämbaret som står här, Aron, så längen, tills att frun hinner skumma mjölkträget, du som ä värst törstig! Jaså, d'ä tomt. Ja, som sagt var — så att nå' pengar ha vi inte. Men nog ger frun, som ser så hygglig ut, oss en mjölkttår!?

Bondmoran lade stickstrumpan i knäet, stödde händerna mot benen och tittade stint på dem.

— Va ä dom från? skorrade hon fram.

En vanlig fråga till besökaren i byarna häruppe.

— Vi ä från Eldorado.

— Eldorado? Åt varnänstans ligger dä?

— I Sundsvall på en ö — ljög Janne med den oskyldigaste min. Men Aron, återställd nu i nerverna — sådan känsla går över fort som du väl vet — stoppade en del av mössan i mun för att kunna hålla sig allvarsam.

— Jaså där. Och hon fortfor att fråga: — Vad het' dom då? Det fick hon veta av Janne.

— Å dom ä fäll gift? Nä, dä ä dom fäll inte — för dom ä fäll luffare, som inte vill göra nå — å som går här me'ett. Vi få fö latoxa sine! Å i vinter ä dä rakt olöckligt så dom kut' in å ut. Ja' tro att vi rakt få ta å stånje döran — För dä si ut som täntje dom äta oss tå tomta inna dom ge så —

Nu tog hon sig en minuts andrum.

De två bettlarna begrepo, att hon sagt sin innerligaste mening, gumman, vilken var att de skulle gå sin väg. Men Janne kände törsten och hungern hudflänga inälvorna och gav sig inte.

— Ge oss lite att äta, frun — i alla fall!
»Det du gör den minste av mina små,» säger Herren.

— Stå I å gäckas me guss ol å? I skulle skämmas...!

— Jag ä guds barn, frun; det har jag varit i över tjugu år.

— Å! Nå! Så gammal ä I fäll int!

— Det är jag visst! försäkrade Janne. Jag fyller tjugunio år nästa månad.

Bondmoran tittade vidöppet på honom av förvåning.

— Herrejestanes! I va bra ong då — då. Hå-ja-a. Herren gud älskar barna — å outrannsakliga äro hans vägar — amen! Jo, no gett I fäll få en mjölkstår. Stig från döra, å sätt sej!

Med det steg hon upp, lade från sig stickstrumpan och gick fram till mjölkskåpet. »Guds-barnet» och det andra bleka barnet hade inte varit så glada åt en bjudning, och beredvilliga någon gång. De gingo och satte sig på stolar vid var sin ända av bordet — det sög och skvalpade som stenar i en vattensäck i deras magar. Så de skulle väl inte vara storbjudna i all sin dar! Gumman var som förändrad. Mjolk bar hon fram i två stoppmått; därefter bröd, smör och kött. — Ät I nu mått!

Janne tömde i sig mjölkstopet på en gång utan att taga det från mun; kamraten likaledes, fast han mera försiktigt.

— Gud välsigne er, frun! Tack, tack! Det var sötmjolk som heter duga... som man inte får smaka varje dag!

Janne gudvälsignade och tackade vackert,

medan han lagade till smörgåsar och köttransoner åt sig. Aron sade intet, men han njöt kanske för det mera . . .

Nu begynte munnarna att gå och tänder att knapra i tidningsbröd.

Gumman satte sig igen med sin stickning, sedan hon ställt fram maten, med en min som hade hon gjort ett gudi behagligt barmhärtighetsverk utan like — som hon ju hade. Såg på de två gjorde hon och log då.

— Dom måtte fäll int' åt opp tallrikan ändå?

Det här slutade med att Janne bad med hopknäppta händer och hög röst en så vacker bordsbön som han kunde, sedan de ätit bordet läns från mat.

— Och tack ska ni ha nu för gästningen, frun — sade Janne slutligen och fattade gummans hand, som han skakade. Ni ska inte ha gjort detta för intet . . . »Lönaren, han lever.»

Aron Norgren, stinn och rodnande av mättan, tog gumman i hand också förstås. Varpå båda gingo ut och lade på sig marorna.

Vägen var backig och ojämn. Snön efter sista snöfallet låg oplogad, och få hade gått där före — så att de hade inte tillryggalagt värst lång bit förrän svetträkar runno i deras ansikten återigen, luffarna. På en backe klagade Janne över smärtor i magen och hyvade av maran.

— Jag vet inte — jag tror jag måste ta och spänna ut byxorna.

Han gjorde det, tog isär tamparna och lät dem hänga.

-- Du ser ut som en sjuk — tyckte Aron ängsligt — du är kritvit i öga . . .

— Ja-a. Då vrider otäckt i magen. Jag tror att mjölken ha skure sej i mej . . . Jag tror att — åh! Jag tror jag dör!

Janne segnade, medan han ordnade med byxorna, med höga jämmerrop ner på vägen.

— Oj! O-o-o! Hjälp mej, Aron! Jag dör — jag dör!

Han vred sig i plågorna, kröp i hop dubbel och sträckte sig rak så det knakade i lederna.

— Jag slits sönder invärtes! vrålade han. O-o-o! Hjälp, Aron! Hj-ä-l-p...!

Aron snodde hjälpsökande och rådlös kring kamraten; han anropade gud och Jannes namn om vartannat.

— Inte kan du dö, Janne! Inte *vill* du — inte *får* du —! Jag ska rulla dej — gnida magen — så här.

Och han rullade den andre åter och fram på den hårda vägen. Knäppte upp kläderna och gned honom på bara skinnet med snö.

Så — så — så... Känns då kallt? Då gör då väl... men du ska se att du blir bättre...

Han rullade och gned och pratade och visste ej, att han vaggade kamraten till sömns.

Janne hade ropat som en barnsängskvinna i ett sträck, under det Aron pysslade med honom. Nu drog han knäna nära upp mot hakan, sträckte ut sig därpå och var — död.

Aron sprang runt, sedan han övertygats att han var ensam med ett lik i vildskogen, på vägen som en galning. Han jämrade sig högt och rev sig i håret.

Träden på sidan om vägen, snöklädda och stumma, sågo på undrande. Skymningen kom och bredde sig över skogen som en mörk, fin svepning... Men Aron lade sig att gråta bredvid liket.

Mellan två bergryggar i kut i en dalgång, där den i en svag lutning törnade ner mot en smal havsvik med sågverk på stränderna, vid mynningen av en å, låg staden.

Det var stenpalats intill stenpalats i raka, långa rader och tre broar över ån.

Det var trähus stora och små, liknande lådor, målade och lagda på en lappad presenning att torka . . . fontän, tre lövträd, ett i var sitt hörn av en vinkel och — biografer.

Och det var trådnät i ljud och lyse, tätt, så de kunde hindra ett snöfall — fabrikskomplex, spår, vagnar, en kung i sten, som verkade avgud, och stallar, där djur läto *sitt* eländes visor nere vid hamnen.

Där, i hamnen längre ner, intill en snörrät kaj i vinklar, låg belyst av ljuset från bågglamporna — staden ägde ett elektricitetsverk också, bortom gatorna — ångare och lossade.

Och gud vet, vad de lossade allt! — — —

Säckar buros bort, sedan de hyvats opp ur lastrummen, av karlar med skynken över skuldran och tilltygade huvudbonader, in över plan framför tullhus eller varuskjul, där de slänges ner. Damm rök när en säck slog mot säck med mjöl dunsande, och karlarnas snedsprungna skodon klapprade, där de togo mot plankor och sten.

Lådor i alla storlekar, och redskap och tunnor och tyngre gods rullades åt samma håll på små kärror.

Ångarna hade rymlig buk, staden var en handelsstad med många människor och många däribland, som också hade rymliga bukar — och varuhögarna på land växte.

Vinschar gnisslade. Kättingar rasslade.

Kommandoord rumlade om med vredesrop och eder, tramp av hästar, piskors smällande och åkdons skrammel.

Efter kajen, på den smala remsan trä, rann en gles, ibland en tät ström besökare från passagerarebåtarna och sågverken.

Sssssss. Br-rr-r-r-r. Dr-rr-r-r-r!

En eftermiddag strax före jul var det.

Över stenpalatsens tak, högt, stego flammor opp, som gnistrade och sken sällsamt vitt och blått och ljusast rött i den tilltagande skymdingen. Folk, som bodde bortom kullarna och åsarna, de, som läsa sin bibel barnsligt än, om Nineve och Sodom, trodde det vara ett »tecken» på himlen, ett fenomen, detta. — Men det var ljuset och lågorna från stadens tusen lampor.

»Strax före jul . . .» Vid jul, där den ligger i början av en kulen, lång vinter, är staden vargropen. Ty jul är marknaden då andra gudar än Jesus, som blir barnguden, letas fram och dyrkas med offer i mat och dryck och klädesbjäfs i det löjliga och omåttliga — och arbetsfolk är människor som har begär och drifter men är fattigt på mynt.

Och det är inte långt borta hos oss, »rov-djuret» man kallar.

Man behöver utställa glitter i fönsterna bara, stycka slaktade djurs lik, lägga styckena ute på bord i oändlighet, så blodlukten tränger ut, och låta stanken och dunsten av brännvin och öl leta sig ut ur bodarna fram efter gator och gränder, så kommer det fram — — — »Jul är marknaden och bacchifesten . . .»

Nu var hon smitfull av folk, staden.

Storgatan hade utseendet av en flod, vars mörka eller brokiga vatten rann fram i guppande böljningar mellan gråa, höga nipor.

Och det surrade där, och sorlade och brusade inte olikt heller ett vatten, som skyndar utför en lutning i brådska då vädret är mildt.

Stor var brådskan, ja, tycke av yrsel hade den nu, och vädret var inte starkt kyligt, fast en nordvästlig vind blåste.

Om varandra, tvärs och längs, körde åkare och bönder. Fram genom mängden susade en automobil, tutande. Sparkstöttingar, en mängd med en kutting eller en kappsäck på var, sköts av karlar med florshuva eller utan.

Där, på torget, köttmånglerskor och gottakäringar oräkneliga och tjocka som öltunnor.

Omkring, runt, längs mellan salustånd och bondkärror, julgransförsäljare, säljare av fågel, fisk, bröd, de julvurmande och kommersande!

Skulle en kunna återge i skrift och ton en strax-förejulsdag i stan!

Ja — om det var så roligt att höra på sedan, detta, är tvivel underkastat, men ett konststycke i sin art blev numret i alla fall — —

En tös, en rödkindad en, som supit lantluft så där omkring ett adertontal år och druckit komjölk, lät sig handtamas och kyssas i hopen under löften om en »storkaramell», av en dräng med brännvinsrodnad över ansiktet och fårögon. En annan dräng, snörvlade i mun på en dräng, även han »gla», att en annan dräng hotat med stryk på hemvägen.

— Han...?! Dä...?! Dä skulle'n allt få si på! Tjo!

Och han slog händerna ihop, den på stryk hotade, så det sa bara skvatt.

På trottoaren bland de »mera anständiga» gick, oppsträckt och stram, sågverksungdomen... hm! Andra, också dessa från verken, fördrogo bönderna, som, menade de, voro i sina åthävor naturliga åtminstone — —

En gubbe kastbytte klocka med en annan, blev ångerbytt och spottade: tvy vane sånt!

En annan gamling, som livet varit hårt mot, haltade på sitt träben bärande en låda med handelskram; bredvid linkade hans gumma och såg maläten ut.

Pojkar, som hade röda, snoriga näsor och förläggarslevar under den trasiga rocken, hängde efter annat folks ben och voro besvärliga som lus.

Och andra: urspårade, krymplingar och girighetens offer förklädda i paltor, sträckte fram sina händer bedjande:

— En slant, herrn!

Men förbi ropen och synerna och eländeshålorna, fram efter trottoaren skred breda, fläskfeta överklasskroppar med nöjd min i det rödpussiga ansiktet, makligt; gick med glada, sorglösa steg ynglingar, oprövade, med skär hy, hållande varandra under armen, skrattande och trippade på lätta fötter gudsverk av kvinnor och kärleks-gudinnor.

— — —
S-t-a-d-e-n... Staden! Så'nt djävla ord! Det far som ett kallt stålblad genom kroppen på en fattig fan... det var beklämning och ångslan, intaget tvunget ur ett mått, droppvis... det var en tyngd på en kropp... ah! Förbannade »stad»!

Olle Skog, sjäaren-diktaren, brädgårdsfördettlingen, stod stödd mot en husvägg full av hat och brännvinssegrar.

Brännvinet hade han tagit in att mota kölden med och tysta ett samvete.

Men hatet —

Det var hans arvedel senan barndomen och släcktes icke i ett brännvinsglas.

Mycket af blod fanns inte i den magra, gängliga kroppen, som frös trots brännvinet och ett stenhus till stöd åt ryggen, och som vintern alltid ingav skräck.

Men det lilla under den blåbleka ytan brände i ådrorna, hade gjort så alltid, och det var hans olycka.

Arbetare på sågverken ska vara hårda, oslitliga och fogliga, som köroxar dresserade under hot och svält.

Olle Skog hörde till de svagare och känsligare, och såsom sådan dömd att gå under: det var att klämmas »nödtvingad» under ett ok, slitas i, likt remmen i en sele, töjas ut, och kastas undan när den utnyttjats . . .

Han flydde från trähelvetet en natt.

Hustrun och barnen sovo i sina bäddar och ute ven höststormen. Men det fanns ingen hjälp, ingen återvändo längre . . .

Ut måste han, ut! Bort därifrån!

Förtvivlan, leda, all smärtas marter under år, samlade till något helt, olidligt, kvalfullt den natten, väckte honom: Ut! Det vråker en storm ute och våt snö sissar i luften, men livet är där — — *Livet!*

Bräder och skäll och svett och sågspån med röda, höga plank omkring, och tillmätta små bröd, är fånggårdarna.

Gå medan du *kan* gå: fånggårdar, där arbete värderas som snus, och saltet och mjölet till en gröt gillar, du vet, en människa lätt . . .

Hur stormen rasar ute! Hur snön piskar fönsterna . . .! Hör! Du dröjer . . . är du kanske rädd?

Han klädde sig, Olle Skog, utan att tänka stort, kysste de sovande och gick — —

Nu stod han, sedan en månad och en »löning» för jobb ombord gått sin saliga väg, och kände ett glömskerus rinna sig ur kroppen: vart skulle han gå nu? Och hurudan jul fick de, hans kära, på hans skickade slantar? . . .

Åh . . . leva . . .? Det är att kämpa, lida. Bitatänderna samman, brottas med händerna knutna, älska och gråta . . .

Var hon för god, kvinnan, att lära sig veta, känna, att livet var inte bara en klädesbod, en dans...?!

Arbetarkvinnorna, de gifta och änkorna, om någon, fick lära sig — —! Det talade deras urvattnade ansikten och tillplattade bröst om, oförtytt.

Åh, att vara fattig, men vilja något utan att kunna! — — —

Ångesten och den sällsamma tunga beklämningen var Olle Skogs sällskapssystrar i staden alltid, även medan han aldrig smakade en sup.

Men han kände, fast sugen och slapp, också nu en obetvingad lust till elakheter.

Han hade mött här och där i livet människor, som retat honom omedvetet med sin otroliga brist på känslor.

Han såg dem skratta åt allting och ingenting, och de visade aldrig en handling, dikterad af inre godhet, och de blevo sällan vrede — vilket var naturligt för resten: manlig vrede och verklig, äkta godhet äro ting, som oskiljaktigt höra ihop hos en människa...

Men dessa — — Behändiga att inrätta sig efter och underkasta sig saker och förhållanden, frodades de på denna grund, och mädde väl, som parasiter...

Halvmänniskor!

Han kunde ta en så'n där, just nu, och retas med honom lite: sticka honom med en nålsudd på huden, om inte annat, tills han blev varm!...

Eller, han ville bryta en hånare, en folkplågare, en skurk ner mot gatan, och känna segrarens känslor med en skoklack på hans nacke... eller han ville gå mot den kvinnan han såg gå och vaggas sin härliga kropp på trottoaren och suga sig fast vid hennes kropp liksom igeln, att få smeka så kärt, innerligen, och bli smekt — —

Mörkret hade blivit tätare. Och mot den

svartnande skyn steg än starkare ljusflammorna — bruset, sorlet.

Spårvagnar bullrade dovt. De liknade några lysande sagans under, där de körde, än in genom staden, än ut åter och fram i mörkret. De hade ett levande väsen att på- och avlasta alltid. Det var ju *jul!*

Bjällror klingade —

Förbi affärernas fönster, där konstverk och ouppräkneliga andra »verk» stod eller låg, defilerade en folkhop stimmande, pratande, knuffande — en folkhop, som man sett början på om dagen en gång men som hade inget slut, tycktes.

— Hörru du! . . .

Olle Skog kände en hand krafsa på sin rock-axel och vände sig om.

Där stod en »sjåare», en bekanting och kamrat från lastbåten.

— Jag ä' black, sluddrade han, ty han var »ankommen». Du kan gärna skänka mej en tolvskilling till en besk, du! . . . det ä förbannat kallt . . .

— *Kan jag . . . ?*

— Visst faen . . .

— Så-å. Men fråga ett par hungriga satar som jag mättade nyss på kafét därborta, om du inte tror mej. En fentiöring —

— Stå inte å ljug i mej, din bonntupp!

Kamraten-sjåaren gav i detsamma Olle en knuff, så han miste fotfästet och rakade ner efter väggen. På en avsats i muren blev han sittande.

I sin missbelåttna och dystra sinnesstämning skulle han ha rest sig, sprungit fatt antagonisten och fordrat upprättelse. Men han bara log — ett fånigt löje för övrigt — och förblev sittande.

Och han såg under tunga ögonlock halvt intresserat, halvt likgiltigt framför sig. Hans hjärna tänkte:

— N-nä. Det var som en bild ur sagan, och det ett därhus visst, detta!

Vad är som kör på er i hämlarna, folk? Och vad är som rycker er framåt? Ni springer, knuffas och bär er åt som dårar. Vill ni leva fort, ovillkorligen fort, och dö?

Vackra gudsverk av kvinnor ha sin egen värld av lockare och lockade, av bedjare och ratare, av glam och gråt.

Men vem kysser er mätta, små flickor, som gud skapat fula med veka, varma hjärtan?

Eller blir ni aldrig kyssta, ni, och älskade, men skändade av ett råskinn att föraktas och hatas —?

Stackars små, späda, små flickor i en hjärtlös stad!

Dock, framtiden tillhör också er, kvinnor!

Men hoppa, trippa, »flyg» då inte så förfärligt! Eller kläm inte ihop eder bröstorg med remmar. Eller bär inte *tak* på huvudet. Eller stick inte ut våra ögon med nålar så är ni så snälla...

Hjärtan hos motsvarande kön, som, fast ingen gärna medger det, vållar er bekymmer och oro, hur ni ska kläda, tala och skicka er — inte vinner ni dem genom avvikelser från naturen så där, i det onaturliga och vanvettiga.

»Det är tidsandans fel, icke personens» — ja. Men måttan är bäst, *personer*.

Och framtiden älskar enkelhet och naturlighet.

Då, i framtiden ska en ung moder inte spottas på därför att hennes barns upphov övergav henne och fastogs icke, fast han var en hjärtlös skurk.

Och arbeta ska alla.

Icke de endast, som hade intet därför att *få* andra hade mycket, och kallades föraktfullt: »bara en arbetare».

Det hade förargat skogsskövlarna och slavfogdarna som blivit rika och tjocka på sin handtering, alltid, att de inte kunde bli än rikare och tjockare: »Arbetarna uträtta för lite mot oss! De kläda sig som vi, och de äta sig mätta.»

Dessa om hårdhet, om eynism eller okunnighet vittnande »ukaser», som tolererades och upphörde aldrig, väckte opp hos arbetarna slutligen en storm av harm och förbittring.

Nu skulle de, de »ofelbara» och slavfogdarna, få arbeta och pröva på själva. Till skogen, till yxan och timmerkojan kall och usel, men som befunnits förut lämplig nog till människoboning, skickas några. Till hyveln och sågen andra. Till brädgården och kapverken andra.

Till stabbläggnigen — —

Där: på axeln remmas en bärputa fast på dem, och de få en bärkrok i händerna.

En, ja, två stycken 3×9 tums plankor läggas på putan hos var, varefter de få börja: — ut på en plank 15 fot från marken, 50 fot ut — längre! — högre! — ännu längre! — högre! högre! högre!

Vinden snor kring stabbtaken visslande, och snö (eller regn) piskar.

Ingen kan hålla sig kvar på en ställningsplanka längre — därför att det är omöjligt helt enkelt. Sågen »kan» inte stoppas för »lite» blåst, och virket måste med medel och makt bort (bäras).

Man protesterar.

Då: — Vad har, ni djävlar, fått för ett infall nu igen! Tredskas ni, får ni gå!

Slika ord hade han, Olle Skog, hört ofta — och när man begärt pardon, men inte fått den, varför då ge någon?

Gå på! — Och där ska de få löpa! De ska få löpa där, mättade av potatis och gröt och kallvatten, som var vår allmänna kost, så istret ska rinna och deras magar falla ihop i veck, som papperslyktor. I framtiden ska finnas också bara ett slags folk: människor. Inga »djävlar».

Och den här staden! — — Han ska växa. Likt tjukan, som växer med trädet vid vilket den sitter fast, ska staden växa i makt och högmöd,

men också likt som den »vissna» — när skogen finns ej mer.

— — —

Affärerna ha upphört delvis. Småfolket, som i stort, och bildligt var den brunn varur de öste sitt vatten och levde, hade nu inga pengar och led av tvinsot.

Den mat de ätit hade alltid varit den sämsta, därför att deras förråd av penningar tillät dem inte att köpa prima vara, som var svindlande dyr.

Och ute ikring på landet och på sågverken hade handlande utan samveten försålt rutten sill och ruttet annat, ty det låg i deras intressen.

Således: handlandena bedrogo (och blevo bedragna igen) dem, de fattiga, arbetsköparna bedrogo dem och de bedrogo sig själva.

Sjukdomen kom över dem, bestraffande (belönande!) när eländet nått kulmen.

Vid badorter söderut lågo folkförödarna, deras herrar, på en avmagringskur.

Eller vid rouletten i Monaco.

Eller i Nizza. Härligt var där visst... soligt... härliga kvinnor.

Men, liksom brottslingen återvänder till platsen för sitt brott en gång, ska dessa också återvända när *längtan till hemlandet* rör deras samveten att vakna...

Och sedan —

— — —

Vår profet i det moderna Nineve gled, därav att någon förbipasserande rörde vid honom i trängseln, ner från sin »sittplats» och blev stående på fötterna.

Förbluffad — och det var med en lustigt förbluffad blick — såg han efter fridstöraren, men stod orörlig kvar.

Han frös: det tunna köttet satt fast vid benen, tyckte han, och tänderna i mun skallrade.

Bu-u-u!

Han körde ner händerna i byxfickorna, klämande armarna tätt efter sidorna. Huvudet sjönk ner mellan axlarna, som han sköt opp för att få största möjliga nyttan av rockkragen.

— Han var allt bra grann nu, han, »profeten»!

Skulle han stå där så? Eller skulle han gå? »Hem»...? Nej! Gått hade han ut ur hatade gårdar en natt, sjuk af längtan — — Och livet var en strid... Han skulle vinna ett slag innan han vände tillbaka igen!!

Och rätande på sig i sin fulla längd med tänderna sammanbitna så kinderna än mer föllo in, började han gå, den »profeten» och vagabonden, dröjande, som var han tveksam om vägen, men sedan raskare gatan uppför till torget där han försvann i vimlet.

TJUVSKYTTE.

Det är så, att älgen, vilken annars är ett människoskyggt djur, ibland vågar sig fram till gårdarna som ligga avsides i fjälltrakterna.

Om det beror på en tillfällig nyck hos honom eller det hör till hans natur och han känner sig dragen till människan, kan ej jag bestämma.

Men han smyger ej kring husen likt vargen eller gömmer sig undan; han söker gärna upp öppna platser när »längtan efter människor» tar honom: en inhägnad nyodling, en myrslänta eller dylikt där han då håller sig, står eller går i timmar — ja, dagar och dygn, om han ej blir störd. Att komma honom nära kan då gå lätt för sig för den försiktige, om vinden ligger emot honom, jägaren, ty älgen har klen syn, men det skarpaste väderkorn.

Där Faxelven hämtar sitt vatten i fjället hände denna händelse och historia.

Styv-Anders — eller Anders Styv som hans rätta namn var — en nybyggare, stod på vedbacken hemma och såg två stycken de ståtligaste älgherrar komma spatserande in på hans ägor en vinterdag — eller det var på våren, när solen sken varm vid klart väder och nattkölden frös snön om aftnarna till en skarp skare.

— Hå! Hå-å... Jaså...! sade Styv-Anders och hade så när tappat yxan, så överraskad blev han.

En nybyggare är icke allenast jordbrukare vet vi: han är också jägare.

Således — Styv-Anders var inget undantag. Sju år hade han bott häruppe och många och olika voro de liv som fått sluta för hans kära lodbössa . . .

Men inte var det gott, även om man var van jägare, att stå hemma på sin gård och se slikt främmande komma, och kunna behålla sinnesjämvikten . . .

En stund stod han stilla och moltittade på sitt »främmande», hur de gick och kraftrade och nosade i den djupa skarsnön, obeslutsam om han skulle gå in efter bössan.

Som han stod hade han bra håll — — — och vinden hade han emot sig, så det var ingen fara om han rörde sig och gick.

Utsikten om ett så präktigt och *välkommet* jaktbyte nu, just nu när maten var så knapp i huset, kom honom att darra i lemmarna av sinnesrörelsen.

Men så slängde han från sig yxan in i lidret mumlande halvhögt:

— Åh, strunta! Ännu hade inte Anders Styv skjutit på en älgkropp från bakhåll! D'ä ingen bråska . . .

Med det gick han med lugna steg och drog fram ett par korta men breda skidor, som han stack jämte stavarna i snön bredvid bron ur farstun. In steg han därefter i stugan, tog ner dubbelbössan från väggen som han ställde mot dörrgåtan, stack en kortskaftad handyxa underifrån sängen mellan livremmen och byxorna bak. Självsatte han sig sedan bredvid bordet på en stol och såg ut genom fönstret.

Brita-Kajsa, hustrun som spann ullgarn medan lill-Anders sov middag, såg frågande på honom. Nu var det, gissade hon, någe särskilt . . .!

— I måra ska du få fårskt att lägga i grytan, käringa min! sade Styv-Anders sedan han sansat sig, och darrade lite på målet.

— D'ä längen sen sist nu, vi hadde någe köttaktigt mins ja . . . Si ut göning fönstra får du si främmande vârat, Brita-Kajsa. Ä'nt dom fin, äh? Å, ä'nt dom fet å stor å gran? — Hä, hä, hä.

Styv-Anders skrattade, fast det var väl så torrt med det.

— Men d'ä ingen bråska . . . Du hinner nog mä dej du å, Brita-Kajsa. Dom ska få roa sej en stunn än. Dom ska — — dom ska få veta att en Anders Styv kan ränna på skider . . . å att han ha e bösse som är te härddas . . .!

Nu var han rätt i tagen, Styv-Anders. Och han gnodde med händerna åter och fram mot byxlåren medan han talade, som en pratsjuk käring som hör kaffepannan puttra i spiseln.

Han hade tänkt och räknat ut, Styv-Anders, att sedan hans främmande trampat läggdan som naggen en brödkaka, och ledsnat skulle de bege sig av fram mot kvällen. Och då skulle det vara hans tur! Han skulle vara efter dem på röda ögonblicket och skjuta dem öga mot öga en kula rätt i skallen . . . Det var jakt.

Och beräkningarna hans slogo in.

Han hade just jämnt tagit skeden i middagsvällingen hustrun framsatt då han såg de två »främmandehärran» i lugn maklighet praktisera sig genom grindöppningen och ut på skogen.

— Herre hjälpanes! Nu . . .

Styv-Anders sväljde en bra stor brödbit otuggad och kastade träskeden i vällingskålen. Han sade något medsamma han rusade upp, fick fatt på bössan och ut på dörren, men *vad* hörde Brita-Kajsa inte. Hon måste torka bort lite välling, som skvuttit i ansiktet då Anders kastade skeden. Och då hon gjort det och kunde se upp, såg hon honom rusa i väg på skidorna över läggdan in i skogen — — —

Tydiligen hade de två älgarna, när de rätt kommit genom grinden, tagit till bens med bråska, ty Styv-Anders såg, ehuru rapp i benen, ej en

skymt av dem där han kom farande. Men steg i snön, stora som hål efter nersatta enkannehämtare, såg han.

— Härsch! kröstade han och satte ner skidstavarna kraftigt i snön.

Nu börjades jakten!

I väg över vindfäll och genom snår bar det.

— I måron skulle det kokas älgkött hos Styvens i Fjällåkra!

Om du sett en skidlöpäre tävla om ett pris, blodsprängd eller kritvit i synen, kan du föreställa dig hur Styv-Anders såg ut och for fram.

Skillnaden var bara att priset här var en älg — två stycken älgoxar, som visst fått för sig, att fara var efter dem, och nu flydde med sina långa, löpvana ben. En timme, ungefär, hade jakten fortsatts, då Styv-Anders märkte blod i spåren framför sig.

— Dom hadde fäll skure sönder bena på sej... så dom hadde fäll...

Han reflekterade inte däröver med så värst ömma känslor nu, Styv-Anders; han log bara när han såg blodet, fast stelt och obegripligt och hukade sig ner mera på böjda knän. Hej! — — hej!

Det knarrade och gnisslade under skidorna. Det knakade i kvistar och smällde kring i skogen. Älgen luffar inte ljudlöst heller där han far fram i bråska med sina breda, kraftiga horn!

Styv-Anders hade fått se ett par höga ben skymta mellan träden äntligen, och rände nu på som en besatt. Han hade försmak av köttet och soppan, och det kan så enkelt det är egga en fattig nybyggargubbe... Jämvikten förlorade han emellanåt, i en risbråte, en buske som stack upp och for åsides ikull — men på benen var han igen, Styv-Anders!

Och liksom förut fortsatte han sitt envisa förföljande. Inte heller i kväll skulle han belasta

samvetet med ett »lönmord» . . . Öga mot öga — öga mot öga . . . Och han skulle nog »ta» dom till slut — — —

Aprilsolen hade gått ner, och det begynte skymma smått i granskogen, när den ene älgen stöp på frambenen och lät jägaren, som var hack i häl efter, skjuta sig en kula bly genom örat. Men Styv-Anders var halvgalen av jaktiver och glädje över rovet; han knuffade till älgen, sedan han var död, med staven ett tag så han föll bättre åtsides och for i väg efter den andre.

— Kött i all sin tid skulle han ha . . . och hudar skulle han ha — — och lill-Anders — ja, visst skulle pojken ha en bra fäll också över sej då det var som kallast . . . hejsan! hursch-ja! Och han grep tag om stavarna och satsade efter, så det knakade i knogarna. Den andra älgen hade fått ett stycke försprång och löpte för livet så det brakade där hans breda horn røjde sig väg i tätå gransnår.

Efter kom Styv-Anders — en femtiåring, liten, med korta hjulben och en nordbos' kvicka ögon. Han liknade en nattsvärmare där han stökade fram, fäktande med armarna, vit av rimfrost. Hans näsvingar darrade. Andedräkten flämtade kort, och ögonen stirrade rättfram, vidöppna.

Kvistar slog honom i ansiktet när han kilade mellan där skog stod tät.

Då knep han det piskade ögat, eller båda, och åkte på måfå . . .

Det led mot kvällen. Skymningen hade famnat skogen i mörker, men på himlen steg månen högre och lyste mellan träden och på myrarna så ljusst som om det varit dagen.

Styv-Anders, han rände än — — Lika besluten, att också älgen numro två skulle bli hans byte innan han gav sig, var han, fast tröttheten mer och mer tog honom. Armarna kändes tunga och ömma i lederna, benen värkte, men — än

hade han styrka i senor och ben, Styv-Anders! Ibland vinglade han och körde ikull, eller rände mot ett träd där inne i skogen. Då bet han samman tänderna, och rättade på sig igen. Ibland blev han rasande och gormade för sig själv, högt.

— Vart det slut mä dej också nån gång din rättänna, blixterblå — satan!

Äntligen tog skogen slut, och Styv-Anders, skälvande av ansträngningen och vit i synen, åkte in på en myr.

Månkenet tvang honom att lyfta på huvudet.

Där gick älgakroppen på myren!

Ja, han gick, för springa förmådde han tydligen ej i den meterdjupa snön.

Styv-Anders var nu åter Styv-Anders. En besynnerlig frossa skakade honom, men han var karl att lösgöra yxan, medan han åkte med stavarna i vänster hand.

Ähh! ähh! Slapp var han nu, och benen ville fara ihop vid knäna — men fram *skulle* han; *hans* var den hornade besten! Ähh! ähh!

En seg vätska flöt i långa strängar från hans näsa, och svetten rann i lortiga ränder från tinningarna nedåt hakan. Äsch ja! — — Din tusan jäkel... Ähh! Skidorna skrapade och gledo lätt på den hårda snön.

Älgen, den jagade stackaren, arbetade för sitt arma liv, skuttade och gjorde förtvivlade språng. Men han väntadas i de sälla jaktmarkerna denna härliga herrans kväll... Månen lyste grant, och snön gnistrade och blänkte som diamantögon.

Styv-Anders var honom nu in på livet.

— Vänta...! flåsade han. Vänta, din hornoxe!

En yxa susade i luften. Och det var slut för djuret att löpa: yxan hade träffat bensenorna ovanför knäna, bak. Styv-Anders släppte yxan, rände fram två steg och tog bössan.

Då vände älgen på huvudet och såg på honom bedjande och ångestfullt med sina stora, kloka ögon.

De sågo ut som glaskulor i månskenet — men det var tvenne lysande, gula, runda, outgrundliga hål i en älgskalle. Om det hade inte varit månsken!

Det stack till otäckt en gång i Styv-Anders under vadmalströjan, men — Men det var för sent. Och jägarivern var för stor hos Styv-Anders, och matbristen hemma och — blodtörsten. Ja, ho vet.

Ett skott small och ekade dovt i nattstillheten. Älgen tumlade, träffad rätt i ögat ikull på sidan. Men Styv-Anders segnade, sedan skottet gått, ner på skidorna i snön — — —

Han hemkom på morgonkröken halvdöd av trötthet och hunger. De dödade djuren fraktades hem på slåde efter häst, som Brita-Kajsa varit och lånat i grannbyn, fram på dagen sedan jägaren fått mat och vilat sig.

Så att förutsägelseerna om älgkött slog in vad det beträffar. Men Styv-Anders blev aldrig karl mer efter sitt äventyr. Han fantiserade och talade jämt om »gula ögon som höll efter honom», och var hela livet känd som lite »besynnerlig».

KYNDELSMÄSSA I VILHELMINA.

Ja, Vilhelmina — — Ursprungligen är namnet, vad jag vet, ett kvinnonamn.

Men det passar för platsen icke mindre därför — denna vackra trakt i fjället där luften är hög och ren att andas och temperaturen växlar med en naturmänniskas lidelsefullhet, där fjäll stå snötäckta året om och blicka på leende »liar» om sommaren och sjöar som ligga tätt »åtsides» som fästfolk, där fjällgranen, fjällmannen själv lik, trotsar stormarna och lappmannen drager med sin renjord, hösten ned och våren upp. —

Vem har sagt att Vilhelmina är den *fattigaste* landsända, där endast lappar och okunnigt folk bo?! Sagt har den (eller de) då mer än de vetat —

Lappklädda lappar har jag inte sett många här i kyrkbyn.

Ej heller något som kan särskilt tydas vara ett bevis för mycket låg bildning. Tvärtom, med hänsyn till var stället är beläget.

Men jag har sett välklädda bönder med det folkvanliga utseendet och jag har sett något annat: sista modets vidunderliga damhattar...

Radikala och socialistiska tidningar, för att bara nämna sådana, har jag träffat, och — en fjärdingsman med för en sådan mycket sällsynt fria åsikter. Och varför skulle de ha några »ofria» åsikter häruppe, där bolagen och äventyrare i kapprock och bönböcker slagit under sig skogen, där prästen är kungen i socknen och där klimatet är ägnat att skapa friska, hurtiga människor...?

Ja, han är socknens kung, prästen.

»Våra präster häröppe ha allt för feta löner motsvarande det nyttiga arbete de uträtta . . . de suger oss in på bara benen . . . de lever som 'förstar'. — — Han i Åsele sitter med tolv tusen om året . . .

Så utstämplingen på prästbordsskogen dessutom! . . . den inbringar honom en minst lika stor summa för vart år — — —

Också ha vi stämpelavgiften till jägmästaren, vi bönder, om vi vill sälja några timmerträd av vår husbehovsskog, för att klara skatterna ett år; och den går opp nästan till det rent skamlösa ibland.»

Ja, så lät det.

Historien hörde jag första gången på ett kafé i Anundsjö och jag hörde den upprepas i byarna efter vägen ända hit opp.

Brännvin? Det finns inte i Vilhelmina. — — —

Nu nå några icke alldagliga ljud mitt öra. Det är kyrkklockorna som ringa till gudstjänst.

Jag sitter så där till hälften påklädd vid fönstret i mitt logi denna söndagsmorgon och hör klangen ren och mäktig, så den stämmer till vemod, ljuda ut i solljuset.

Solen skiner vänlig och varm från himlen, som är hög och blå med endast några små, ulliga moln som segla . . .

Vädret är vackert, nästan milt som om våren. Luften är klar, genomskinlig och behaglig som endast fjälluft vid blitt väder.

Rätt här nere ligger Volksjön vit, slingrande sig under bergbackar och utskjutande näs i vid omkrets med små holmar i famn som en moder . . .

Vid horisonten i väster synes Blackfjällets vita, förunderligt jämna rygg mot himlen.

Dystra, vackra, underfulla Lappland!

Utanför fönstret, på gatan — även här finns en »Storgata» och andra gator mellan flera ordnade

husrader — tulta och leka småttingar omkring i lappskor och rödgröna band med tofsar virade kring vristerne.

Jag tänker någonting. när jag lägger märke till den breda, kraftiga ansiktsformen och de litet på sned sittande små ögonen hos de små...

Men vad jag tänker håller jag inne med av hänsyn. Det lilla samhället är månt om äran, vet jag, ehuru den »äran» är ett väl falskt begrepp i mitt tycke. Lapp är lapp och svensk är svensk — skillnaden är utanpå...

Och jag ser flickor gå här nere, flickor i lappskor och flickor på höga klackar och klädda efter sista modet. Rätt vackra flickor för resten, många med sina friska, rödlätta ansikten och runda, fylliga bröst...

Jo, det är i dag Kyndelsmässan — — Därför är det som flickorna löpa så brått, hållande varandra under armen när de gå, och skratta så de vita tänderna blottas.

Och därför är det som klockorna i tornet ringa så högtidligt och vackert. Jag tycker mycket lite om kyrkklockor; många ha sådan sorgesam ton och minna brutalt om ben och mull...

Men klockorna i Vilhelmina ha en sällsynt mjuk och vacker klang.

Du vet kanske inte, du, att folket här oppe har helgdagar, utom de gamla, traditionella, som inte vi kustbor har: Mickelsmäss, Andersmäss och gud vet alla.

»Utsocknes» komma då »på platsen» — som kyrkbyn i vardagligt tal får heta — och kommersen blir livlig en två, tre dagar, kanske en vecka.

Det beror på hur pass mycket mat mor lagt i spannen, och på hur stor kassan är. Ty, om än här inte finnas några »nöjesställen» stadsbon är van — det finns, mig veterligt inga andra än kyrkan, frälsningsarmén och I. O. G. T. — (en biografägare som kom upp hit blev portförbjuden

av prästen) rulla slantarna, besökarnas, lustigt undan för det.

Apotekaren tar dem.

Man super här, den som det vill, i stället för brännvin kinadroppar, hjärtstyrkande och andra liknande.

När det är helg, ska det vara roligt, tycka de avsidesifrån kommande, och på den grund går affärerna livligt och stiger stämningen i stan — — Kväll.

Månskenet ligger över hustaken och går i gränderna som silverväv, sakta.

En äkta nordisk vinterkväll!

Den blir kyligare ju längre det lider, men famnen har den full av känslor, som brottas och vilja loss . . .

Ut har jag varit och »tittat på väven», som gumman sa. Jag såg skogen och sjön Malgomaj, och jag såg från en höjd Marsfjället en kilometer närmare.

Då gick jag tillbaka hem.

Nu sitter jag här i min kyrkstugukammare igen, men för fönstret är ställt nu en jalsu. Det har flickan, uppasserskan, gjort medan jag varit ute. En lampa brinner, hängande i taket och lyser opp rummet med ett blekt, svagt sken. Jag hör hur hon surrar när hon brinner, så tyst är det. Från köket, vars fönster vetter åt motsatta gatan, tränger några dova ljud till mig. Där sitta kring ett bord några »resande» och prata — — När jag gick där nyss såg jag dem: det var en lapp, den ene. En unglapp, liten och livlig.

— Godag, godag, utlänning! hälsade han med det för lappen egna uttalet. Gott vär i kväll, hä? Si, ja ha lite här i flaska . . . Ska ja få bju på droppar? Bara hjärtstyrkande . . .

Och han visade mig samtidigt en flaska med ett rödaktigt innehåll.

Han satt intill bordet; ena armen låg vårdslöst slängd utåt bordskivan och benen voro makligt sträckta ner mot golvet.

— Jasså, sade jag. Tackar, men då bara på en sockerbit.

— Jo-o. Jaa, som du vill, utlänning. Men no bjur ja på en kask?

Jag upplyste honom att jag var nykterist, och tog min sockerbit med dropparna.

Själv tog han sig en duktig kvantitet i kaffe.

— Nå... Ja ska flytta nu, sade han, vänd till en granne, och stoppade undan flaskan. Ner till Åsele.

— Såå. Tänker du gifta dej? Har hört det —

Lappen log och drog samtidigt åt sig lappskorna.

— Nä-hä, sade han tveksamt. Men så talade han om det till slut.

Han kom just nyss från prästen... attesten hade han i fickan. Lysningsattesten!

Och som ektriserad hoppade han upp från stolen.

— Ska ja' dans' för ji, kanske?

Så började han sno på de glatta skobottnarna, den lille, och guppade på golvet som en fjäderboll. Yr i huvudet och röd i synen blev han av den sortens dans och vinglade, när han hållit på en stund, igen ner på stolen.

Vi andra skrattade, roade. — Du är glad i kväll, Sivert! Är du glad för din jänta?

— Nä-ja... hi, hi. Ja ha en bra jänta, du...! vacker i ögon... å så... så mjuk att ligg' la' vä. De käns som en oljesmörning göning mej når ja' tänk' på na.

Så här sa prästen: Nu är det bara att säga »ja» på frågorna, Sivertson, likaså flickan, och sedan är hon din. — När ja kom ut igen dans' björkan' på gårn, runt, runt. Månen neg, tyckte ja. Luften kändes som söp ja rö'vin ell' nån aen go droppar...

inälvarn flöt ini mej, värkte unnerlitt gott, som allri ja ha känt.

Men hejsan! . . . Nu ska vi ha oss en droppar till . . . en till eftersom då hälja.

Grannen sade inte nej, och på det tömdes flaskan fort nog.

— Du ä lyckligast, du, Sivert . . . du ha en bra jänta och du är nöjd. Ditt liv ha då ett innehåll åtminstone.

Det var den ensamme, supige gammalungkarlen, bordsgrannen, som talade.

Fram på natten åkte lappen den tre mil långa vägen hem.

»HUT GÅR HEM.»

Arbetarna på sågverket skulle bygga ett »Folkets hus». De hade ingenstans att hålla till med sina fackföreningsmöten, organiserade, och snart instundade vintern. Men var taga pengarna? Och var sätta huset sedan? Det var saker som talde tänka på. Fattiga voro de som kyrkråttor, och jorden omkring hörde bolaget till.

Man funderade —

Slutligen fann man lösningen: en byggnadsförening bildades, lottbrev trycktes och såldes.

Så, efter många strävsamma, ihärdiga veckor, hade man samlat ihop 200 kronor i kassan.

Om det nu gick an få tag i en jordbit skulle det snart vara klart...

Föreningens styrelse var glad åt framgången hittills och byggde huset färdigt i tankarna.

Så, sade de, och så, och så skulle de ställa. Jojo!

Disponenten var känd för en driftig och duktig affärsmänniska; det omdömet hade han bland kolleger och andra. Men att han blandade sig i andras affärer samtidigt också var inte så alldeles bekant. Nu —

Till styrelsen för byggnadsföreningen hade rykte nått, att torparen som bodde bakom skogen skulle sälja lägenheten och resa till Amerika. De togo sina pengar och gingo glada i hågen till torparen, karlarna.

Äntligen skulle de nu få sin tomt... och en

bra tomt — — vackert läge — De skulle ta itu med byggningen medsamma . . .

Jojo.

Halvvägs mötte de, inte disponenten själv, men hans spejare och löpare med skvallerväskan.

Och Vigström, f. d. faktorn, var det. Röd räv och skvallersjuk som sju käringar tillhopa, såg han nu hånfull ut.

— Afton! sade han avmätt i led ton. Ni kommer allt för sent nu . . . hä!

Vräkig slog han handen på rockfickan.

— Papperen finns här . . .! Så, ni ä nog för sent ute — hä, hä, hä!

Karlarna anade någonting; sade intet, men gingo fram till torparen. som de ämnat.

— Jo, torpet var nu bolagets. Vigström hade köpt det i bolagets namn utan att pruta. Och kontant hade han fått, torparen.

Med det beskedet fick våra karlar vandra tillbaka hem.

Ja — så lydde första historien. Den andra: ett fasligt jobbande i jord vart det nu en tid.

Vigström löpte hos kåkägarna på platsen. Ni säljer väl inte edra hus åt socialisterna? Tänk på hur eländigt det blev om ett socialistnäste kom upp här bland oss, i alla fall — — tänk på det! Disponenten köper af er, han, vill ni nödvändigt sälja.

Somliga logo bakom fönsterblecket åt honom, Vigström, som sprang som ett torrt skinn och snokade. Men somliga som tyckte pengar vara allt bra bättre att ha än egen kåk, då disponenten, *deras* disponent, därtill så gärna ville åt den, höll sig allvarsamma. Två lyckades Vigström slutligen lura, och på det tog han sig en tids vila.

Men arbetarna vilade inte.

Detta var på våren.

Fram på höstsidan började underliga rykten gå in och ut i stugorna. Det var en svag viskning

i bara början, men växte småningom till en symfoni ur mun i mun:

Erik Pers, gammalungkarlen, som rådde om tvåvåningsbyggningen i närheten av baptistkapellet hade sålt åt byggnadsföreningen! Hå-å-å...!

Andra nyheter vid kaffekonseljerna voro nu bara bosch.

— Tänk, sade en käring och slog händerna samman så det sa bara skvatt. Tänk vilken olycka! Har du hört det? Vilken skandal för samhället! Va ska våran disponent säga... Å va ska Nyberg, pastorn, säga!?

— Jaa-ja — suckade en annan över sig given att något dylikt kom att hända i hennes tid. Men tiden var så okristlig, ond så — —

F. d. faktorn, »Snoken», som folkhumorn döpt honom till för hans snälla tjänster mot kamrater, svettades klara droppar i pannvecken.

Han begrep att hans anseende som förste intrigant och löpare nu var ganska hotat.

Disponenten, förlägen och illa därän för de pengar han lagt ut i säkerhet för kärleken att råda och styra med självhärskarmakt sitt lilla rike, om bladet vändes, lät kalla till sig gammalungkarlen.

Denne, som aldrig varit beroende, därför att hans föräldrar skänkt honom hus på egen jord, och därför att han aldrig haft en stor barnskara, gjorde sig ingen brådska.

Men slutligen ändå gick han.

Det var en söndag. Byggnadsföreningen hade tagit sitt hus i besittning och firade i dag bemärkelsen med en festtillställning. Således — Tillfället för en uppgörelse med sin arbetsgivare om »brottet» var nu, tyckte Erik Pers, särskilt lämpligt.

— — —

När Erik Pers, festklädd, på eftermiddagen steg in på kontoret, satt disponenten och arbetade vid sin pulpet. I ett hörn, på en stol satt »Snoken», som hans vana och »plikt» en timme om dagen, var.

Det hårlockiga huvudet satt nersjunket mellan de smala, sluttande axlarna och lutade mer än vanligt framåt.

Disponenten slängde pennan medsamma och steg upp. Händerna satte han i sidorna under rocken, såsom han brukade när han riktigt ville imponera, och frågade myndigt:

— Har han sålt sin gård åt socialisterna, Erik Pers? Eh — Förbanna mej får du då inte gå din väg, och det genast...! Eller kanske ryktet har ljugit? — —

Erik Pers, stående med mössan i hand vid dörren, tittade sin chef rakt i ansiktet. Föresatt sig hade han att inte rädas, hur barska orden kommo, och han skulle säga några sanningens ord, lämpade det sig. Det kanhända var länge sedan en arbetare sagt sitt hjärtas innersta mening härinne.

— Nää, disponent, ryktet har inte ljugit. Jag har sålt gården. Men då disponenten inte tycks vara så obekant vad det beträffar — varför har jag då kallats hit? Gården var ju *min*.

Disponenten drog upp ögonbrynen.

— Din gård... ja. Hum.

Gubben fortsatte, när den andre genast hördes förlägen så disponent han var: Ni är en av de ledande i ortens brödraförsamling, ni är sann fosterlandsvän; det har jag hört er tala om på valmöten... Men ni har ett års tid förföljt, och på allt sätt sökt förhindra edra arbetare att kunna få ett eget samlingshus, likväl. Det tycker jag är gement! Varför ska inte arbetarna ha ett hus att samlas i, när ni har det? För jag tänker att arbetsgivarna också samlas i lokaler där de talar om sina^{ns} intressen, och enas...

Erik Pers gjorde ett uppehåll och hämtade andan. Svetten hade trängt fram i pannan, och ansiktet var^{ns} rött av iver. Disponenten stod kvar i samma ställning och stirrade mörkt på honom.

Han försökte le, men det blev nog så misslyckat emellertid.

— Du är bra i truten, gubbe, sade han försmädligt. Det visste jag inte...

— Disponenten har kallat hit mej, och det var väl inte hans mening då, tänker jag, att jag skulle stå tigande vid dörren. Eller mottaga slag av en käpp och tacka för förplägningen, som i gamla tider?

Erik Pers talade alltid sävligt och sakta, men övertygande.

— Eller hur var disponentens mening egentligen?

Den andre bara såg på honom med förintande blickar och teg. — Disponenter sitter på en viktig plats i ett samhälle, fortsatte gubben. Arbetarna är inga arbetsmaskiner, eller några djur. Men vår kost blir mager då lönerna pressas ner, och ger man oss dåliga, trånga bostäder att bo i, blir skillnaden därvidlag inte stor. Många arbetare som råkat få många barn, lever sämre än djur: det har jag sett med egna ögon...

Här på platsen förtjänar över hundratalet arbetare sitt knappa bröd. Vem har en liten skuld i att många är drinkare, att sjukdom raserar i hemmen, att edra rum, som ni upplåter åt »lös-karlar», liknar svinstior sedan de rest, ofta?

Naturligtvis i första rummet människorna själva, men — Men jag nämnde nyss, att herrar disponenter satt på en viktig plats i ett samhälle...

Arbetarna känner själv ett behov att höja sig, och det var med ett sådant behov bakom, som de sökte få ett hus att börja med. Alla känner till hur denna, sant kulturella strävan mottogs av er, herren och styranden — — Varför inte i stället ha skänkt dem en tomt och virke till ett hus? Detta hade varit värdigt en man med ansvaret för över hundra själar!

Då tryckta tider kommit till er i namn av låga konjunkturer skulle de, arbetarna, haft nog en sådan skänk i minnet, är jag viss. Men nu — Den hatade despoten, fast ingen av klokhetsskäl vågar säga det öppet, är ni nu, disponent. Jag har sagt er det, och jag menar vad jag säger. Och nu — gör med mig vad ni kan och behagar. Jag sålde gården till socialisterna därför, att jag tyckte de så väl behövde en gård...!

Adjö!

Erik Pers satte mössan på och tog i dörrlåset för att gå.

Upp för disponenten från några obehagliga drömmar, som det tycktes, kastade huvudet tillbaka och flyttade händernas tummar från höfterna till västfickorna.

— Stopp! sade han, och hans röda ansikte skvallrade om undertryckt vrede.

Går du? Jasså... Ja egentligen: När blev du min skolmästare, Erik Pers!?

Du kan gå, men — inte som jag menade nyss, emellertid. Jag har bruk för skolmästare... Adjö, Erik Pers!

Erik Pers gick ut.

Vigströms tid var kommen.

— Vigström! dundrade disponenten, sedan Erik Pers väl var utgången. Din eländige pratmakare! Här har du löpt under årtal med dina historier. Trott dig har jag, därför att jag tyckt mig märka att din påpasslighet dikterades av oegen nytta, och därför att min syssla ger mig alla skäl till misstankar med avseende på underlydandes förhållande till mig, deras arbetsgivare. Men jag vet vem du är nu: en skvallerkåring är du! Och du har fört mig bakom ljuset för mycket med ditt prat, för att jag kan längre tåla dig. Ut härifrån! Kom aldrig igen hit — har du förstått?

Jo, Vigström hade förstått. Han sänkte ögonlocken och det lockiga huvudet och dröp ut. — —

Men nere i Folkets hus, i en krets av kamrater satt Erik Pers, den laglöse trotsaren av tingens ordning, och var aftonens och festens hedersgäst.

»Hut går hem.»

TOMVARGEN.

— Han skulle väl kanhända ta och tala om en händelse han varit med om, en historia? . . . Moltystnaden var ingen bra kamrat att ha på lapplandsresa med express en vinternatt. Det hade han, Erk-Jonas från Ivattnet, som kört fora så många herrans år och haft resande med i oliket väder, erfarit. Lätt gick att insomna då kölden var stark, som nu, och det var riskabelt nog om lasset bara »girade till» lite grann . . .

Bäst om munlädret så där lagomt brukades därför.

Han kunde ju försöka leta fram en historia som sagt . . .

Erk-Jonas satt med tömmarna och piskan i händerna halvt vänd mot mig på framstöttingen. På en varulåda bakom hans rygg satt jag kämpande med en herre som ville lägga mina ögon igen. Men jag förmådde nicka instämmande åt honom, körkarlen tacksam för erbjudandet, då jag hörde honom tala. Med oss på vägen och mellan skogens träd gick månskenet som silverväv i floder och flikar. Renfjät syntes som där fotfolk gått, i snön. Luften gnistrade grön. — Kallt! brummade Erk-Jonas sedan han hållit upp två korta minuter, och kröp ner under kappkragen bättre. — Ett riktigt vargaväder!

Därefter sedan jag besvarat, en fråga nekande:

— Jasså, man har aldrig sett en varg . . . inte hört en då håller, förstås? Nänä. Kustbor behöver inte få besök av rovdjur av den kalibern. Men jag har hört honom tjuta, jag, och känt blodet

vilja isa sig i kroppen... I oppväxten är en inte så stark håller, som en hittar på olika och många opptåg till, begripligt.

Opptåg, sa jag. Mina opptåg bestod i att experimentera i smyg med fars jaktdoningar.

Eller vill ni kanske inte höra på historien?

Huru som behagas med det; börjat har jag nu — och jag brukar kunna prata för mej själv när sitter ensam, ofta. Dem som svarar mej på tal har hänt att jag fått ibland. Det sker mycket här i fjällen som kan nog förefalla en främling underligt...

En kvinna kom och satte sig bredvid mig på stöttingen en vinternatt. Vacker och ung var hon som en soluppgång, glättig, och vek om midjan. Men då vi suttit, och jag ville äntligen kyssa kamraten, gled hon mej ur händerna som en månstrimma. Herre gud! Jag minns hur jag satt efteråt och tittade på mina hundskinnshandskar på händerna, som hade jag inte mina sinnen i behåll. Vem kvinnan var har jag aldrig fått veta, fast — ja, strunt i det! »Mister du en står dig tusen åter».

Erk-Jonas manade på hästarna med ett kort utrop och fortsatte:

— Mycket finns att berätta om, ville man eller kunde: hur älgen kommer fram till gårdarna trånsjuk och vargen river renar i fjällskogarna; även människor tar han den fulingen. Hur vittret hålla bröllop på en myr i dimma, och strömkarlen gör konsterna där älven stupar i fall. Och mer, men en stannar vid det som är upplevt... Far var torpare på ett krontorp en halv mil från Ivattnet. Om sommaren jagade han och fiskade i sjön; om vintern körde han timmer på kronskogen. Ung var jag på den tiden. Men jag visste att jakt i vad form var ett härligt nöje, utom att det kunde vara till hjälp åt en barnrik torparfamilj, vad utkomsten beträffar. Far sköt älgar under lovlig tid och fångade rävar med sax kanhända!

Och äldste pojken var jag: stor till växten och matfrisk och... Kan ni, bättre än jag, säga om farslynnnet blir pojkllynnnet genom arv? Alltnog —

Jämt och beständigt låg det för mej, pojkspolingen, om jag kunde fånga en räva en gång någonsin. Han var vår hemmatjuv i fjös och stugoden där, och tjuvar ska inte gå lösa.

Det var som visste han att far var borta om vintern, ty han blev allt djärvare, karibeln...

Jag gick och sysslade med mina små bestyr åt mor, men rätt med det hade jag en plan, att kunna stävja hanteringen, färdig. Rävaxen, ett tungt åbåke, togs fram från fjöslidret en eftermiddag. Och medan skymningen lade mörkt på fönstret åt mor, som inte fick se mitt förhåvande bar jag doningen bakom stallet i skogen. Där band jag fast det, sedan jag sparkat undan lite snö, med en kejtump omkring ett träd.

Utsättandet var inte vidlyftigt, tänker man på så en räva är slipad, men — jag drömde om det likväl om natten, och om en hund som hade eldkol till ögon...

Drömmar inte bara drömmar alltid.

När jag, pojkhet i blodet, kom till platsen tidigt andra dagen stod där en hundkropp mycket riktigt. Och synen skulle ha gjort en nybakad jägare som jag glad, hade hundar räknats ännu som jagad ras; nu blev jag i stället het om örona och kände ett behov att vilja löpa min väg. Jägmästar Bagge, fars höge herre, ägde en hund, »Tom», som för sin likhet med vargen av oss alla kallades »Tomvargen».

Att det var denne tomvarg som gått och satt fast sig i saxen tog jag för alldeles avgjort. Mot första träd ställde jag mej hjärtängslig och bekymrad hur jag hade nu böklät till det. Jag tänkte på allt det stryk som skulle vankas, hur far skulle jagas ur timmerskogen av den rasande jägmästaren, hur matmålen skulle bli knappa sedan och vi

kanske rent av fick flytta ut ur stugan sistpå allt . . . Och jag började ula så smått. Hunden glodde stort på mej och hov opp käfften rätt vad det var, så den röda långa tungan slang ut. Det gjorde honom nog ont, stackars hundkräket . . . Medkänsla gav mej ingen ro att stå länge och se på; han måste tagas lös i alla fall, Tom. Jag rörde mej mot stället under det jag beskådade mitt byte: lång, kraftig nos, uppstående öron, yvig svans. Ja, alldeles säkert var det tomvargen! . . . Och på nytt började tårarna att rinna.

Min berättare tittade bakom sig för att se hur pass verkan hans talande hade på en trött resenär. Han upptäckte att han inte berättade för döva öron och så tog han sig en läppsнус på den saken.

— Kallt liksom nu var det den där dagen, fy för den lede så bittert kallt det var! Men emellertid:

Framme där Tom stod, böjde jag mej ner utan baktankar och skulle försöka få opp järnet.

Ett ilsket morrande i detsamma emellertid kom mej att lyfta på huvudet. Och då — då fick jag, må du tro, se vem som jag stungit hade.

Två rader gulaktiga tänder, som såg ut nog kunna mala benpipor på en pojke, grinade mot mej, och en eldröd vargkäfft flåsade en gemen stank mej in i synen.

Jag skrek . . . Mer av hur jag handlade detta ögonblick är oveterligt. Men att jag hoppade otroligt snabbt och långt i förskräckelsen är säkert. »Tomvargen» var en verklig varg ur skogen! I snön, dit jag hoppat, satt jag, munsbiten som han tänkt, och stirrade på odjuret. Nu var han rasande med besked kantänka, vargafar! Han slet med sin klämda skank och tjöt. Ho, så han tjöt! Gul fradga stod ur käfften som slog ihop med en smäll och öppnades igen; tungan gjorde vändningar där inne som en röd trasa i blåsväder. Ögonen rullade som ett par gröngula kulor i skallen på'n.

Jag satt och var inte så alldeles utan skavank, jag håller. Hjärtat slog hårt och jag skalv i kroppen. Rädd var jag och det med besked. Men jag var glad tillika; jag slapp kanske undan stryk nu, och fick fortfarande mina mål mat fulla... Och jag lallade där jag satt: — En varg... *att det kunde vara en varg!* Men då —. Då skulle han få sina synders eviga förlåtelse, den... den satan!

Upp sprang jag sedan jag hämtat mej nu, och jag svor bastant som jag hört far göra när något viktigt varit före.

Jag skulle slå honom fördärvad i skallen, det gråbenet — den rentjuven — blodsugaren!

Jag retade opp mej, och vart så pass arg en pojke kan vara slutligen, då han ser hur medkänsla får otack till lön...

Din rackars karibel! bannade jag ännu en gång. Så tog jag till bens inåt skogen. Jag skulle ha ett verktyg medsamma. Jag skulle, jag —!

Sedan jag funnit ett, sprang jag tillbaka. Men jag saktade stegen när jag kom närmare, ty jag ville inte rusa åsta. Händerna grepo hårt om slagträet, en bra tung talkkvist, som jag hade bakom mej på ryggen. Hjärtat låg som en hård klump i bröstet och jag hörde hur det dunkade. Vargen grinade fult, när jag kom krypande på hukade knän mot honom, må du tro... Gud så den fulingen grinade!

Han skuttade på sina framben från ena sidan till den andra, och slet med sin fastnade skank. Jag stötte fram mellan tänderna: Du skulle tacka mej för hjälpen nyss du...! Å, sa du någonting? Nu ska du allt få...!

Kejstumpen rasslade och skavde kring trädet. Också en pojke kan skrämman ett rovdjur att tro på sin snara ändalyckt, he, he, he.

När jag stod bara en armlängd ifrån kroppen stod käften hans vidöppen, så jag tänkte på ett

lag, ta ränna dit talkkvisten. Det var allt ett as till att ha käfft!

Men jag bet ihop tänder och gav honom ett rundslag så bra jag orkade utan att töva...

— Nåå? Vad sade det gråbenet då?

Det var jag som frågade, när berättaren här gjorde ett uppehåll. Erk-Jonas log brett så att en brun massa blev synlig under överläppen.

— Tja, egentligen — det vet jag inte. Jag minns från bataljen bara, att det lyste rött och svart för ögona, och att vi, min fiende och jag somnade till slut. Vargen steg aldrig upp från sin sömn för sin del. Han reste trebent dit lapparna önskat honom i tiderna med många hål efter en påk i skallen. Men jag tog till fötterna hem vit i synen, och frysande sedan jag kvicknat till. Jag mins hur bråttom jag hade!

Saxen och den döda besten hjälpte mor mej att få hem på en kälke frampå dagen. Aga för olydnad uteblev sålunda, vad det anbelangar, och äta mej mätt fick jag nog... Vargskinet köpte jägmästarn; han hade god råd och jag — jag hade en så eländigt usel tröja tills jag skulle gå fram för prästen på våren...

Erk-Jonas klatschade på hästarna lätt med piskan. Foran kändes rycka till, men gled sedan med ökad fart på gnisslande medar djupare in i skogen.

»TAG FAST TJUVEN!«

Erke Svensson skulle fara till skogen sedan alla försök att få arbete hemma på något verk nu så här strax efter jul misslyckats. Men när han tänkte noga på ställningen var även den utvägen också inte långt ifrån stängd: vartenda öre kon-
tanter hade runnit bort sin saliga väg för jul-
maten.

Hur han vände sig hade han ett ansikte vederstyggligt, och lett emot sig — livet kan vara vrångt så det förslår för en arbetslös och fattig...

Försökt pika landsvägen utan ett öre, och tugga maten hade han en vinter, och så roligt att han önskade försöka en gång till var det inte.

Och så för resten — vad skulle hustrun och ungarna äta medan han var borta, tills han hunnit få arbete och förtjäna något?

Kreditmat... ja, lovad vare en hygglig herre för den uppfinningen...

Men nog visste han hur det kändes att stå framför handelsdisken när magen var tom och fruktan att bli nekad gjorde plågan än värre. Fattig, han är fattig inte bara på ett vis...

Han, Erke Svensson, satt efter trettonhelja och funderade vid frukostbordet. Mitt emot hustrun, tunn och vitskinnad och på sidorna halvdussinnet barn som nog hade aptit och förstodo att tillfredsställa den. Det knaprade i hårt 40-öresbröd, slamrade i knivar mot tallrikarna och lät kring ett bord där det är knappt om bitarna, som man förstår.

Sin minsta hade mor i knä och gav potatis-tugga med bröd, så att hon hade vad hon sysslade med tandlös och skral. Men äntligen såg hon upp på mannen som satt där tyst och bara stirrade, och då sade hon:

— Vad tänker du på, Erke?

Frågan var i den mildaste ton men — inget svar. Hon betraktade honom besviken, gav ungen en ny tugga och upprepade så åter frågan tilläggande: Säj! Hör du illa, eller... Nog är jag väl värd svar, när jag frågar, utav dej!...

Nu kom det liv i kroppen.

— Svar!... Svar!... grälade Erke Svensson och reste sig från stolen.

— Du retas som ett takdropp, jämt. Begriper du inte att man *kan* vara döv i en sådan här getingdylla! Och så kan jag inte, som fruntimmer kan, tala som en vattenspruta när jag tänker!

Far i huset ville alltid vara i fred, när han letade utvägar. Och i likhet med många andra naturligt skapade människor var han mindre god när penningbörsen var tom och han var arbetslös än i motsatta fall.

Efter jul var allra sämst på hela året... Det borde dom begripa för resten!... Erker Svensson gick några varv från bordet och fram till spiseln, med händerna nedstuckna i byxfickorna och munnen hopknipen. Så stannade han framför hustrun.

— Vad jag tänker på, sa du... Jag tänker ta doffelkavajen som hänger i skrubben och gå till stan me'n. Inte är han så dyrbar och inte är jag så värst glad att göra mej av me'n; jag behöver en kavaj så väl på resan, men... Har jag en annan råd!? En tia ska jag väl få låna på'n om dom inte ä' alltför knussliga.

Han tystnade och såg efter hur pass upptaget hans förslag blev.

Hon bara stirrade på honom... och den blicken var inte värst glad eller livlig.

Barnen, som nu tömt matfaten till sista grutan, hörde det vara något särskilt som avhandlades mellan far och mor och upphörde en stund med stojet.

— Nå-å? Vad säger du om'et, gumman?

I stället för att svara genast började hon vyscha lillan som blev otålig.

Sedan sade hon och suckade:

— Gör som du tycker bäst själf, Erke... vysch... vysch...

Erke pinade en skvätt kaffe ur kokaren på spiseln och drack den utan grädde. Sedan tog han kavajen ur skrubben i förstugan, utanpå en mindre som föreställde helgdagsrocken, och gick. Men hustrun torkade sig i ögonen med förklädet och satt slapp på stolen sedan han gått.

— Gud nåde en fattig som var hjälplös och svag.

Efter Skeppargatan i staden i ett trähus var »Arbetarnas lånekassa» belägen.

Erke Svensson letade rätt på huset och porten och steg in. Men hjärtat bultade i bröstet på honom så enkelt det var: att begära få låna på en rock och sedan gå igen sin väg!

Han sade sig själf, att han var en stackare — ty inte gruvade sig en stark och bra karl för så lite... Rocken hade han tagit av och bar över armen. Vad det kändes otäckt — förödmjukande — fy tusan!

Bakom disken stod pantlånaren, en fläskfet karl, och framom en arbetsklädd person som belånade ett ur. Därav lugnades vår man något. Sedan den andre gått lade Erke fram rocken på disken.

— Fick han låna tio kronor på den?

Pantlånaren tog leende plagget och synade det noga.

— Tio kronor?! Nej, snälla herrn. Det går inte. Fem ger jag — möjligtvis. På sin höjd vill jag *köpa* den rocken för tio kronor.

Mannens feta ansikte antog formen av en målad, försmädligt leende fullmåne.

Erke Svensson tyckte fem kronor var bra litet till respengar, till mat till — å, det var så jävligt allting! Vanmaktens dova vrede tog honom men han, uslingen, var ju så erbarmligt ren på mynt. Slutligen bad han:

— Åtta kronor åtminstone?... hör ni? Jag måste — jag. — Ge mej åtta kronor!

Det gick inte; mannen var obeveklig och pantlånare. Och han, Erke Svensson, var en stackare — en fattig fan, som inte tordes komma hem utan. — Var så god! log månansiktet när han lade sedeln på disken. Anståndstiden är tre månader.

— — —

Erke Svensson kom ej ofta in till staden vintertid; därför lockade det honom att gå gatorna en stund innan han vände om hem.

Vinterskymningen föll och lade sig över husen och gatorna som en tunn, kylande vävnad. Det elektriska ljuset gnistrade och blänkte, och det var så ohiskligt mycket av grannlåt i alla fönster att skåda på.

— Himmel, vad där fanns mat i all sorts kulörer i en stad! Och klädesvaror och skodon och annan oräknelig don. — Ja, den som bara haft pengar!...

Nu händelsevis gick han förbi en bagarbod och då vaknade hungern. Marsch två mil och promenad på gatorna nära en timme krävde annat och mer än bara titta.

Han stod och tittade på brödbullarna genom fönstret.

— Nej, han kunde inte... femman måste han ha hel och oväxlad med hem... En enda tvåöresbulla?... en endaste en...?

Oaktat sin bestämdhet beträffande pengarna, gjorde han sig likväl själv frågor.

— Men neej... det var nog till att spänna åt spannremmen omkring magen — i alla fall.

Hustruns bleka, lidande ansikte såg han betrakta sig som genom ett töcken... Det var så märkvärdigt detta, men så var det alltid när han var hemmaifrån och nöd låg på.

Nere i saluhallen gick folk an och av. Saluståndens expediter hade fullt upp att göraså här en sen lördagskväll.

Erke Svensson köpte för några ören korb sedan han gjort en rond kring, och våndats. *Salt* måste han ha om han skulle tänkas rå med komma hem den kvällen...

Nu skulle han gå... Det sög honom på korven så tandvattnet rann; så för övrigt började hustrun nog att nu bli orolig därför att han dröjde.

Nu skulle han gå... Ett brödstånd, där många sorters bröd lågo ordnade i högar, kom honom att dröja.

— Här fanns ju bröd! En råglimpa till korven skulle allt smaka!

Men pengar?... Satans pengar!

Obeslutsam stod han och kramade penningbörser i byxfickan. Innanför disken satt en liten fröken, som var försäljerskan och sydde på en duk medan hon väntade.

— Skulle han köpa några bröd hem?... eller skulle han inte? Palltbröd vore allt något att stoppa i matvargarna därhemma... Pengar!... Skogresan... hyran... mat... Satans pengar!

Ännu stod han obeslutsam.

Försäljerskan böjde sig ned efter garnnystanet som rullat mellan korgar på golvet.

Då for på ett ögonblick den lede frestaren i Erke Svensson.

En hög bröd ryckte han åt sig under rocken, kanske halvt omedvetet, vem kan gissa det, och sprang... Sprang som en besatt genom porten ut på gatan.

Nu jagade honom furier, och folk. Och han var inte fullt normal heller, uslingen: han skrockade och skrattade högt på gatan, när han väl var där, som en dåre.

Men månglerskor och andra som blivit varskodda av fröken om händelsen sade och skreko i mun på varandra, att han var en tjuv. Tag fast tjuven! Tag fast tjuven!

Det är underligt, ehuru icke mindre sant därför, att när det gäller att jaga efter brödtjuvar i en stad eller andra små uslingar väsnas de stora skälmar, och växer antalet jägare till en hel hop. Så årans roligt är det.

Hophukad efter en husrad löpte han som var tjuven och hjärtat hoppade i honom. Nu! — nu! — nu!

Han var normal ögonblicksvis och då tänkte han små hus... Det var självanklagelser och fruktan och hopp.

Han hörde efterföljarnas skrik hack i häl. — Håå — håå!... Gud, låt mej finna ett hål!

Inte bönhör gud små brödtjuvar...

Erke Svensson kände benen svikta och han ville stupa raklång i gatan. Men då han fått upp korvbiten ur fickan för att »få sig lite salt» träffade honom ett slag bakifrån i huvudet i stället som fällde honom i trottoaren.

Bredvid stod efterföljaren med ett tillhygge i handen. En stövelbeklädd fot lyftes och föll där-efter.

— Din tjuvfävl! Ska du stjäla mat! Jag ska lära dej jag...!

Erke Svensson låg och blödde ur ett djupt sår i huvudet, och han var tyst »som en mur».

Nu kommo de andra som sprungit och voro heta och svettiga. — Jasså, han ligger här! Du fick tag i'n...? berömde de.

— Joo... Men han var inte dålig till att löpa...? Kan man tänka sig en sådan fräck

kanalje! . . . Brödbullarna voro inte värda så mycket nu; de lågo på gatstenarna, sparkades i mörkret med fötter och trampades i snömodden till deg. Men Erke Svensson antvardades och leddes av välvilliga händer till polisvaktkontoret, den syndaren.

ÅSBECKS KÄRLEK.

— En historia, sa du...? Hm...

Den gamle pråmdrivaren och sågveteranen, änkemannen och upphovet till halva tjoget barn, strök fundersamt med handen över längskägget; under i mun stulvände en kvarts flåta Tidermanns och våndades mellan ett par bruna tandrader som en timmerklamp i bränningar.

Min granne var han och över 70 år, Åsbeck, rynkad i ansiktet och grå, men bred i nacken och sällan ledsen.

Han satt hos mig, som han gärna brukade, när jag låg på soffan med influensan i kroppen en söndagseftermiddag.

Prata ville han, gubben — och så visste han att så här dags vankades kaffe...

Jag var inte pratsjuk, ty när man är klen har man dålig lust. Men jag bad honom berätta medan kaffet kokade, när han prompt ville tala om en händelse ur sitt växelrika liv.

Nu såg han frågande på mig medan tuggbussen alltjämt vändes och våndades i sitt tragiska öde.

— Du har inte en brännvinsskvätt hemma?

— Brännvin! — — neej, det vet ni väl.

— Ser du: brännvin är så jäsingens bra när man är så där smått klen; man gör sej en blandning med vitpeppar i och stjalper i sej, går och lägger sej på det, och stiger upp som pånyttfödd... Eller stig upp ett tag, så slår vi väl fång, ho, ho, ho.

Att svettas är huvudsumman vid såna där krämpor.

Han var rätt i språktagen nu, gubben; och sedan han varit och spottat ett tag i spiseln fortsatte han: — Emellertid och emedan — — Det var en historia du ville ha, ja. Hm... Då ska jag börja med barn. För jag är kär i barn. Och jag förstår rakt inte hur folk och makar kan lefva som inte har barn... Meningslöst liv! — tråkigt — innehållslöst —

Men blir det för många matvargar igen, i en familj där fadern har att ta, vad som ska ätas och nötas, ur ryggen — då är han den piskade hästen med ens förstås...

Kvinnan vill jag inte tala om — Historierna blir då, ocket en vill eller inte, tråkiga.

Säj — blir du sämre i din ryska snuva, så ska jag kanske ta på en annan strång?

— Då jag var i din ålder, pojke, hade jag brottats med mej själv åtskilligt, och med fan, må du tro — och varit kär sjuttiosju gånger mellan akterna.

Fråga en annan grå gubbe om du tror att jag ljuger!

På den tiden tuggade jag inte eländig tobak — den tog jag till tröst när ångslan för de mina och tvivlet begynte grassera en far. Men jag söp lite smått för att inte vara för mjåkig. Att dricka några kaskar brännvin ansågs då duktigt och hederligt av en kar. Nu blir dom fulla och svinar ner sej om dom råkar trampa på en buteljork och vill slåss bara. Detta är ohedersamt. Och förstår gör jag rakt inte vart det gemytliga svenska lynnet och trefnaden tagit vägen. Man är främling i sin hemtrakt, snart sagt. Vi går var våra vägar, men tittar snett likaväl på varandra. Dumheter!

— Hur — är det en så kallad kärlekshistoria du ligger och tjosar efter? Jag minns en — — men ska jag sätta mej och pjollra om barnlighet, jag?

Det är så nästan jag skäms.

Åsbeck tystnade. Han stirrade envist och länge mot golvet, men när jag frågade min hustru avsiktligt om kaffet var snart färdigt, lyfte han på huvudet.

— En underlig kurre ha jag varit i mina dar. Därför skäms jag — för det hör, för att först nämna det, precis inte till berömliga gärningar att förälska sig i sin moster?

Vad tycker du om den bekännelsen? Då var jag en pojkbysing ändå bara...

Men hon var vacker och yppig och retsam, moster Tea, och kanske detta förklarar galenskapen.

Jag fick gunga på hennes knä ibland, hon retades med mej, kallade mej »fästman», och ofta då vi syskonen lekte kuragömma gömde hon mej med kjolen. Det var inte så blygsamt och »förskräckligt» allting på den tiden.

Det var om det, ja...

I småskolan gifte jag mej med lärarinnan, sedan jag åttaåriga pojken varit hennes fästman en tid.

Vi bodde i ett nått litet hus med trädgård ute på ett skär, där skog växte och gröngräs och härliga frukter.

Hon skrattade först åt mej, lärarinnan, för hon hade djupa, granna ögon att se med hur det var ställt med skolgossen, och hon tog mej så lekfullt och kärligt under hakan — ty även lärarinnor äro människor med svagheter.

Men när jag satt och drömde under lästiden och inte lärde mej alls läxorna slutligen, gav hon mej dång på bara skinnet av en rottingstump.

Jag blev rädd för mej själv och för lärarinnan som alltjämt log, även då hon slog mej, och sprang till skogs efter det kalaset.

Där gick jag och strövade och vankade och närde mej av bär i två dagar. Nytt stryk blev slutet på den historien — — —

Och sedan — — — jag måste få tänka efter! — — Sedan blev jag kär i böcker: ett par

luntor som jag kommit över i en låda skräp som far inropat på auktion. Nu varken såg eller hörde jag under en tid. Men mor, sjuklig och tyngd av fattigdom och bestyr, brände min kära egendom en dag. Se en »garvkar», som hon sa, sitta med huvudet i händerna på en stol, när det fattades ved och vatten och mat tidvis, kunde hon inte.

Gud signe henne, gamla mor! Jag hoppade upp från stolen och grälade med henne för hennes gärning, men det har jag tänkt på mycket och ångrat sedan jag själv fått barn. Ja, sådant är livet...!

Och du ligger och snusar och snyter dej och väntar på kärlekshistorien du — — ah?

Min läskamrat, en grannbysjanta, var det som spelade den rollen. Dagar och år gick mellan händelserna och slutet i denna jädrans lustiga berättelsen om en tok och en klok, men på vägen till prästgården, där vi gingo i lag en gång i veckan, var det jag fick henne kär. Vem av oss som var token och vem som var kloken sedan i fortsättningen har jag aldrig velat bry mej om att tyda ut.

Har du sett ett torparbarn i korta kjolar med ryggflåta, vaggande, runda höfter, ett blommigt ansikte och rödaste läppar? Det var hon, jantan. Och hög och rak var hon och hade så himmelens blå ögon.

Gud, så jag tyckte om en jänttosig — — och så jag kramade och kysste henne en gång! Talade med henne gjorde jag sällan; jag var alltför blyg då till det. Men så brast tungbandet den sista dagen.

Det var då vi skulle skiljas vid korsvägen. Orgelmusiken från kyrkan brusade än i öronen på mej och kinderna brunno av nattvardsvinet.

Vi sutto, hon och jag, på ett vindfälle sedan vår första barnsliga blyghet försvunnit. Mot min axel låg jantan — — herre gud, jag minns det som det var i dag: hur jag smekte henne, och hon

smekte mej. — Lisa, sade jag och blickade henne in i ögonen. Ska vi inte bli man och hustru, jag och du, då vi en gång bli stora? Vad hon svarade? Det minns jag inte. Inte minns man mycket från sitt första kärleksmöte — då rider man i det rosenröda med bindel kring huvudet.

Ler du? Ja, le — varsego. Den har aldrig varit verkligt kär som inte kan mjukas och jollra med en kvinna. Kan du? Nå, det är ju din egen sak.

Hå, hå, jag minns hur vi hade tårar i ögonen båda, när skymningen låg över skogen, och vi skulle äntligen skiljas.

— »Glöm aldrig mej,» sade hon och slog armarna om halsen på mej. »Jag glömmet aldrig dej — — Och om du bygger en stuga så skall jag komma och bli din lilla fru — — pyssla om dej, och stryka dej då du är trött.»

— Vad tycker du om den jantan? »Om du bygger en stuga så kommer jag» — — —

Gubben Åsbeck suckade och bet till ombyte, sedan han avlägsnat den gamla, en ny stor bit ur tobaksflåtan. Efter en paus fortsatte han igen:

— Om det varit i sagornas tid hade jag säkert rest till främmande land och förtjänat pengar som gräs och byggt ett fint slott med samma. Så pass uppriktigt och på allvar tog jag saken. Men nu var jag en utschasad bolagsarbeters fjärde pojke i ordningen bara. Reste gjorde jag visserligen. Far bytte om plats strax därefter och for längre norrut, och jag, bytingen, måste naturligtvis följa med. Men stugan jag skulle bygga, och som jag väl byggde, som jag uppmanats och föresatt mej, kostade mer än eländiga pengar! Flera år slet jag och försakade jag... Du kan nog föreställa dig det — —!

En dag stod hon i en skogsslutning färdig, målåd, hemtrevlig — trädgårdstäppa utanför fönstret.

Då packade jag en kappsäck, mer för syns skull, och reste i två dagar.

Jag skulle hämta min kvinna i huset! I hennes hem var kalas den samma kvällen då jag hann fram, mån tro. Ljus brunno och bord stodo dukade. Torpare och bönder och deras fromma sutto kring bordet och gästade.

Om jag fått en skopa kallt vatten i synen hade jag inte blivit förlägnare än nu.

Regera och anfäkta! Här kommer du allt olägligt, Petter Linus Åsbeck! rann det till obehagligt i mej. Jag stod med mössan i hand i dörröppningen och glodde med stora ögon.

I lag med gästerna, bredvid en lång räkel, satt Lisa, *min Lisa*, och hade rosor i håret!

Jag kände något ini mej i inälvorna, eller jag vet inte var — något vasst som karvade och slet därinne. En annan hade fått min Lisa! — — henne som jag väntat på och hoppats på och tjänat för som Jakob för Rakel... Blodet steg mej åt huvudet emellanåt, jag kände hur jag blev blek. Jag var på vippen att rusa därifrån utan ett ord som en stolling — för man går inte på *förlovningskalas* objuden. Men jag betänkte mej; det bästa var nog att hålla god min.

Frankt steg jag fram till bordet och hälsade:

— Se go afton — —! Håller du rakt på och ska till och gifta dej, Lisa? Gratulerar! Jag ser du får en behändig kar — — — Kommer du ihåg en stuga och en bolagspojke, din läskamrat? Han har kommit hit för att berätta att stugan står färdig nu. Men jag hitta på komma lite för sent ser jag — — — så jag får ha äran gratulera!

Jag bockade mej, lite försmädligt, det kunde inte hjälpas, och drog mej mot dörren.

Jäntan blev röd som ett blodfat och knöst inte ordet. Pojken gav mej två vassa, hotande ögon. Torpargubbarna och deras torkade skinn till käringar purgapade.

— »Håcken är han? Va vill han?» lät det. Och jag talade om det för dem, och lite mer till. Lisas beställsamma och beskäftiga mamma kände jag till väl! Den långa pojken bredvid Lisa var bondson och hade jord och bra med pengar efter far sin.

Dom hade bytt ihop, käringarna, skönhet och ungdom, med dumhet och pengar... Det begrep jag grant.

Nu lät det, när jag höll upp, hotande kring ett bord, mån tro! Käringarna knepo samman läpparna till tecken att de hade laddat. Gubbarna vred se på stolarna och vände se. Lisa, den tubbade stackaren, hon grät. Pojken, mågen skulle bli, hade stigit upp och bad mej på stående fot bara pallra mej dädan, annars — — — Annars blev det annat av, mente han. Jo-jo-men — — — En går inte ostraffad objuden in på ett förlovningskalas alltid! — Men vad kallar du det, att jag gav honom, pojken, som svar, en hurrvel av den här?

Åsbeck såg leende på sin slägga till näve, som han lade knuten på knäet; men innan jag plikt-skyldigast hann svara, fortsatte han:

— Inget att skryta av, visst och sant, men han höll efter mej, och då han kallade mej »såg-verksbuse» var jag för upprörd att hålla mej stilla. Jag vände mej om i dörren medsamma och —

Men tror du han tålde en buses näve i synen? Han tog dörrgatan till stöd för att inte lägga se jkull, så lång och välfödd han var.

Retat mej hade han och han rådde själv för om jag gav honom flera slängar.

— Och här har du betalt för att du tubbat jäntan åt dej med pengar, din faen! fnös jag och gav honom, förstår du, kring örstolarna.

— Du tycker du är duktig, hörs det, sa' jag — men pass på bara!

Nu vrok jag kroppen, som försökte slå igen, mot dörrn, där det fästades med ett tag.

Det hördes hur porslinet skramlade på bordet. Inne på golvet föllo bitar av dörrspegeln och ut kommo gästerna.

Hå, hå, hå, hå. Har du hört getingar surra någonsin, då du rört deras bo?

Käringarna gnällde. Gubbarna förbannade. Hon, Lisa-stackaren stormgrinade och bad för fred. Det hörde ingen på.

Nej — hade jag kommit och stört och varit otidig, så nog för deras, gubbarnas, saliga själar, skulle jag ha däng!

Och brottom fick jag, osalige, att ordna min försvarsställning — för där lyste stolsben i luften! Å, kors vilket spektakel i en torparstuga! Det sade smisk och smask och Gud vet alla ljud i en farstu. Käringarna togo sig för till slut att kasta hett kaffe på mej! det fick jag för trogen kärlek. Jag gick min väg när jag tyckte det vara nog — nog med gnäll och nog med slag för en jäntas skull.

Då stod Lisa ensam på bron! Men inget sade hon och inget sade jag. Och så var det ända på den historien . . .

Vi återsågo varandra aldrig. Gift blev hon med sin bondpojke och blev olycklig, Lisa. Jag fick sitta inne två år på häkte för hemfridsbrott — så att jag fick för min godtrogenhet och kärlek . . . Utkommen var jag håglös och bitter — — Min stuga hade en handlande, som jag var skyldig pengar, tagit beslag på, och ingen tycktes känna mej — mej som gjort »hemfridsbrott» — — —

Nå, så tack ska ni ha då, tänkte jag.

Så for jag och stannade på ett verk i Ådalen. Arbeta fick jag med att lasta i brädgården. Men jag hade dålig lust. Till stan for jag så fort jag fick en slant över, och festade och levde glatt bland kvinnor och härliga gudinnor — — —

Gubben gjorde uppehåll i sin berättelse och föll, som det tycktes, i eftersinnande tankar. Han

hade bakom sig mycket upplevt att tänka på, den gamle, och jag störde honom inte.

Slutligen sade han och såg på mig:

— Tycker du att historien är otäck? — — att jag varit fåaktig och dum i mina dar?

Inte är det berömligt att supa, men det är mänskligt när man är skapt med benägenhet, och varan finns till. Bort med smörjan! Men sätt också för all del ett annat i stället, för annars skär det igen galet åt något håll. Människan är underlig...

Och för min del — *jag* har älskat kvinnor och ett glas gott vin...

Och besynnerligt nog: ska man nödvändigt ha rätt på en duktig och ärlig kar, ska man leta i hopen bland dem som tar sej en klar — —

Och kärleken — den är saltet, den ovärderliga kryddan i soppan, tills en dör.

Se bara på mej: blev inte jag ändtligen fast för ett fruntimmer, trettifemårig!

Eller kanhända det var Sofia, hustrun, som egentligen blev fast för mej...?

En holackare utan hem och håg, som knappast hade ett par hela byxor att sätta på kroppen, var inget avundsvårt att få just, om jag ska vara rättvis.

Slutligen blev det kar av mej också, rummelkusen.

Förmaningar hjälper föga på en suprullt. Men en bra hustru, som förstår sin sak, är bättre än många predikningar. Och sedan jag fick barn, ett halvt tjog stycken, hade jag dem jag tänkte på och som nog höll mej varm. Inte hade jag anledning löpa på krogarna, fast nog sög det mej på en tröstare ibland, det erkänner jag. Kärleken till de mina var dock starkare, och så småningom var jag kurerad för alltid.

Nu är hon borta, hustrun, sedan många år; och här går jag ensam i gårdarna och pratar...

Min berättare sneglade här bort till spiseln;

och då han såg att kaffet rätt nu var färdigt att sättas fram log han ett belåtet, litet leende.

— Men jag får väl sinom tid pension av staten för mina pojkar, sade han livligare. Dom ä åtta stycken. Se, staten ä förtjust i pojkar och ser för den skull till fäderna — — — och då staten ä hygglig mot oss, mej och pojkarna, ä vi i stället också kära i staten.

Åsbeck skrattade till ett kort ironiskt skratt och tystnade.

Sitt välsignade kaffe drack han, hela tre koppar, av. Sedan tackade han, tog sin mössa och gick.

KLÖVERBLADET.

Janne och Jon vagnade plank från sågen, Jan hjälpsågade — och de voro så ovårdsligen rart go vänner de tre.

Grannarna kallade dem på skämt: »Klöverbladet». Och någon stor och berättigad anledning att beklaga sig över epitetet hade pojarna inte.

De voro oskiljaktiga, såta vännerna, som partierna i ett klöveress.

Ja, några hustrur hade de inga än. Och inte skulle de heller skaffa sig några — hustrur menades. Nä, det var allt stopp det. Va' skulle dom me' dom! Kunde de bättre ha det? Vad som föll dem in nu gjorde de, och inget vidare. Arbetade lagomt och klädde sig modernt för pengarna, sov, åt ägg och smörgåsmat, reste till sta'n söndagarna så där, och hade det nöjsamt och behagligt på alla vis och sätt.

Och således så —

Klöverbladet hade mötestider hos varandra kvällar och söndagar. Hade Jan hälsat på hos Jon ena kvällen, kom denne och vagnarekollegan Janne i stället till honom andra kvällen.

Och så där vidare.

Jon, han hade dragspel och var spelman, så att hos honom var det just som glatt och trevligt, att hålla till ett par timmar av fritiden.

»Bomans flickor» hanses, Jan, var inte alls otrevliga heller, att smälla i bordet med.

Men ändå allra trevligast var hos Janne.

Ty fanns där inte en påse med färska vetebullar

i matkistan hans, Jannes, så fanns en flaska med en starktår i, säkert. Janne var bland de tre den som mest såg på njutningarna, minst på kostnaden.

Och fanns »tåren», vilket rättvisligen sagt inte var så ofta, särskilt därför att det var rätt bra långt till staden — så förstås att den då späddes i kaffet för smakens skull — eller hur man ska säga.

Ja, han var så goaktig och ännu roligt spändersam, den där Janne...!

Men det stod skrivet i ödets böcker om två stycken vagnare och ett sågareämne, att deras härliga blad skulle vändas, vad det led.

En fredagseftermiddag, sedan de avlassat sista planklasset, förklarade Jon för kamraten Janne såsom sin oåterkalleliga avsikt vara, att gå och ta ut lysningen för sej och fruntimret Aufrusina.

— Ah, faen! sade Janne och gapade. Du ä tokig! Jan log inte, när han fick nyheten, han heller, som väl kan tänkas. Men saken kunde inte ändras.

Tre veckor senare sade prästen »amen!» och därefter flyttade Aufrusina samman med sin Jon i hans kammare.

Det var som hade ena väggen i rummet rasat nu, tyckte Jan. Janne tog hem brännvin oftare, bara. Jon, han brydde sig mindre om kamratens vetebullar och brännvinskaskar numera; han brydde sig om att sitta inne hellre, som ju naturligt var.

Hans lilla fågel till hustru hette Desideria Sofia Antoinetta Aufrusina Pettersson, och hon ägde »anor»: hennes far hade varit faktor innan han sålde virke på egen hand till en skutskeppare och fick »bumsen», och en hennes syster var gift med grishandlare Fryklund.

Jomen!

Jon var blygsam av naturen, och hade brytt sig bra lite om, att tänka på vad betyda anor kunde ha för en plankvagnare all sin dag. Men

hans lilla fågel sjöng visan för honom, och snart begrep han det, den lille, snälle Jon.

— Han hade knappast aldrig spelat kort en gång hos Jan, eller druckit kask hos Janne eller . . . nej, det hade han visst inte.

Janne var ingen bra pojke som tyckte om vetebullar och brännvin så där . . . Jan var en otrevlig korthunn, det var vad han var . . . Aufrusina slutligen uppmanade sin Jon: »att de skulle väl bjuda hem till sig hans förra vänner ändå . . . för syns skull . . . för, ja —»

Jon fann förslaget vara inte så bakvänt oävet och kallade på vännerna.

Oppsträckta och borstade kommo de en söndag mycket riktigt.

Presentation: »Plankvagnare Janne — hjälpsägare Jan —! Min hustru Aufrusina.» — Hm. — Hum. — Gästerna kände sig föga hemmastadda, ovana som de voro att umgås med fruar. Efter en timme var gästningen till ända; det tackades på vardera hållet och vännerna Janne och Jan gingo utför trappan hem.

Efter vägen: Präktig människa Jon fått tag i . . .! Talar vackert och uppträder som . . . hm . . . som en fru . . .

— Jaa vassera. Och skinn på näsan hade hon, det såg jag. Och att hon hade en spetsig näsa och tunna, smala läppar . . . Så att —

— Va' förnånting —?

— Hon kommer att göra en hjälte i tofflor av vår vän Jon, den dära, ska du få se . . .

— Nu ska inte du väl börja skälla på baken på dom, förmanade Janne.

— Skälla?

Den andre blev svaret skyldig, och så gingo de in och lade sig på den saken.

Tiden gick.

Jan for till några släktingar han hade på

landet och firade jul. När en månad gått kom han igen, välmående och glad — och förlovad.

— *Han också!* Hade han fått fruntimmersflugan, människan...!

Janne spottade föraktfullt och var arg, men det var ju lönlöst emellertid. Bondtösen — hon hette Lovisa — kom. Allihop tyckte, att hon såg bra ut: naturlig och rund och trevlig. Janne talade inte om vad han tyckte.

Stackars Janne...

Kvällarna voro enförmiga att nöta ut för den ensamme karlen, och brännvinet smakade inte gott alls. Ibland kunde han sitta och tänka på forna tider och på hur omkastligt och underligt det kunde vara i livet. Ty nog var livet underligt...!

Han hade en dag mött Jon och hanses fru på vägen, hälsat på dem, men — Jon hade inte svarat! Nej, han hade sett stint framför sej som en elak tjur, bara.

Det var inte gott att begripa sig på sådant.

Flera kvällar å rad funderade Janne på saken som föreföll honom högst egendomlig. Vad hade han gjort Jon?

Slutligen begrep han, att det inte gick an att vara ärlig i världen. Allra minst emot sig själv. Aufrusina, Jons »fru», hade blivit honom mer och mer osympatisk, och han gick aldrig in där därför. Men till Jan brukade han gå, ty dennes Lovisa var inte tillgjord och kunde någonting, annat än bara berömma sig själv.

Var det kanske där skon klämde?

Han skulle kanske inte få tänka självständigt för gammal vänskaps skull heller, och ha sina tycken för vem han ville... å hut!

Samma afton somnade Janne på stolen. Att mäta människor i tankarna kan vara hälsosamt, men att mäta en karl med måttet av en elak blick och en obesvarad hälsning, är nog tröttsamt, även om man sitter mol ensam och heter Janne. — —

Ett fruntimmer som levde på sömnad hade utsett Janne som sin blivande man sedan all råd var ute, och en dag hade hon honom fast. Janne, trött på det ensamma livet, och melankolisk, var medgörlig och lät det ske.

På sågverken får, veta vi, gifta husrum, så långt de räcka till, av bolaget.

I den kasern där »vännerna» med familjer bodde fick ock Janne och hans kvinna, sedan de blivit gifta, bo.

— Det var allt lyckligt i alla fall... nu fick man vara ilag daglig dags igen, vännerna...

Det var i första hand Janne som tänkte så.

Jojo.

Jannes kvinna hette Petronella, och hennes skicklighet i att sy karlkläder var känd och uppskattad på platsen. Men att hon kunde tala som en vattenspruta när det föll henne in, och skikanera folk så förhärdat, var mindre allmänt bekant.

Första veckan redan hade hon hunnit skaffa sig så pass respekt hos grannarna i huset, att ungarna kröpo ihop rädda när hon gick förbi dem. Kåringarna antingen gingo ur vägen för henne eller fjäskade: — Go moron, moron, fru Andersson... man ä ute å stiger, hm...?

»Fru» Petronella Andersson var »ute å steg», som de sade, ibland även då hon gick och bara hade sina »ärenden». Hm. Ja, tänk så bra och kvick tunga hon hade! Och hon kunde karikatyra och »måla ut» folk, Petronella... Bra människor, som av en anledning blivit henne miss-hagliga, tecknade hon så de liknade korpar och »apamarkattor»; ursprungligen leda figurer och troll fick bli änglar med vingar. Själv var hon den större ängeln med de vackraste vingarna, för en jämnan...

Stackars Janne.

Ovett fick han av hustruns »modeller» titt och tätt så det bara haglade — — den beskedlige

gossen visste att han gift sig med en halvgammal »syhäst», och att veckan hade sju dagar — nätterna oräknade! . . .

Men han fick tid emellanåt att tänka på sin ungarlård, och det var hans lisa i bedrövelsens tider. Det var så änna på tok nu och uselt och eländigt . . . Så simpelt som en brännvinskvaätt var det förkyllt att få numera . . . och aldrig en »tjuguett» . . . och ingenting. Aufrusina »tyckte inte om musik», och därför stod det stövelskaftet till dragspel i ett hörn hos »herrskaftet» och teg.

Vetebullarna gjorde tandlösa skvallerkärningar ända på vid kafferepen som höllos hos honom rakt och me'ett. Sedan kunde de, kärningarna, spotta varandra mitt i synen i slutet av en tvist, som tack för gästningen. Ungar togs och slogs ute i farstun om ingenting och allting, och luften i grannskapet luktade som krutröken från exploderande minor. Också gingo »vännerna» och sågo preparerade ut som sur strömming . . . Varför? Hursch! . . . u-hu.

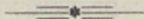
När Petronella, som varit ute och skvallrat denna helgdagskväll, kom hem sent, satt hennes kära rara man på en stol liksom en gång fordom, och sov.

— *Sådana karlar det fanns —!*

Summa summarum:

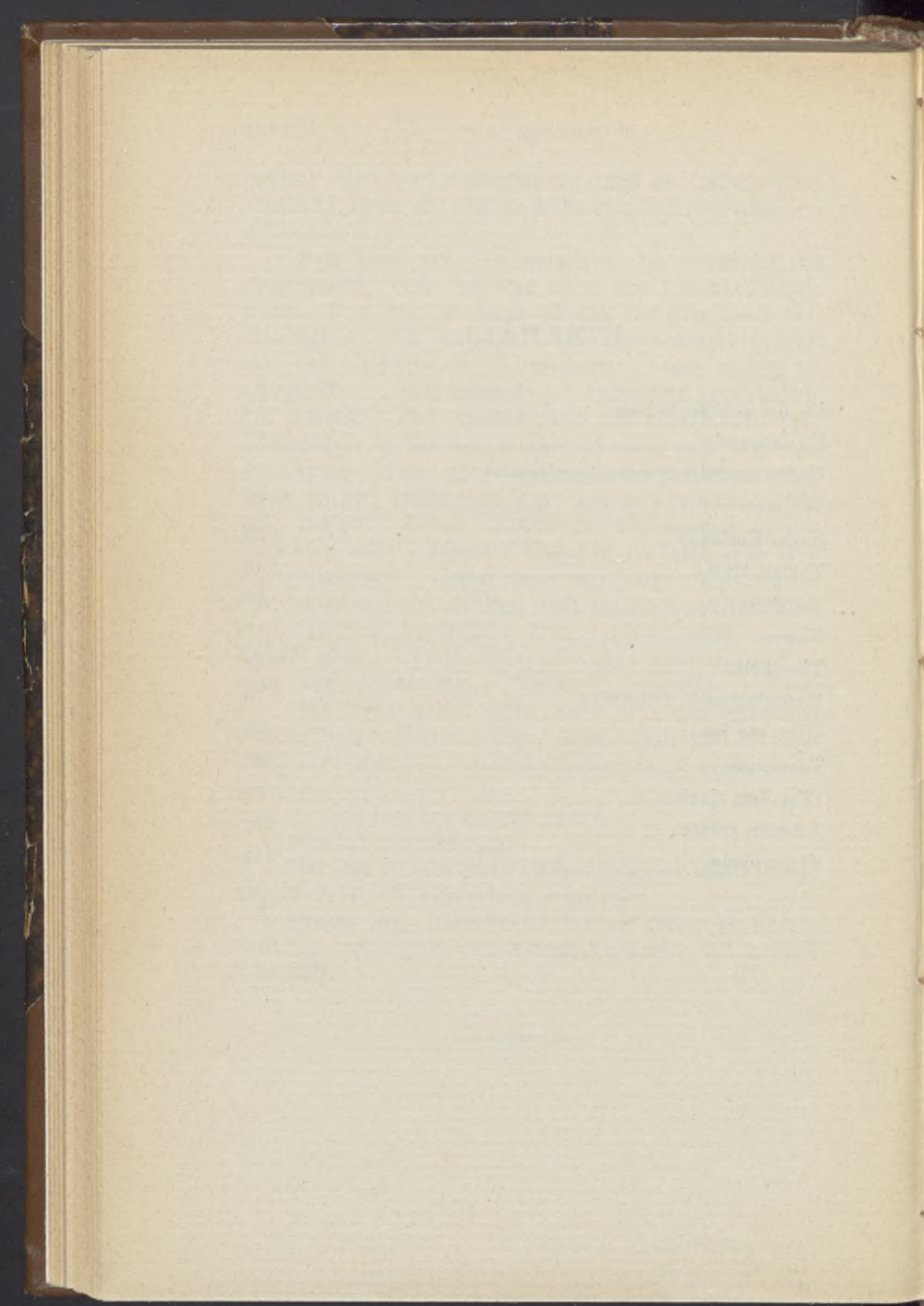
När ett år gått hade »Klöverbladet» totalt glömt att de varit ett klöverblad någonsin.

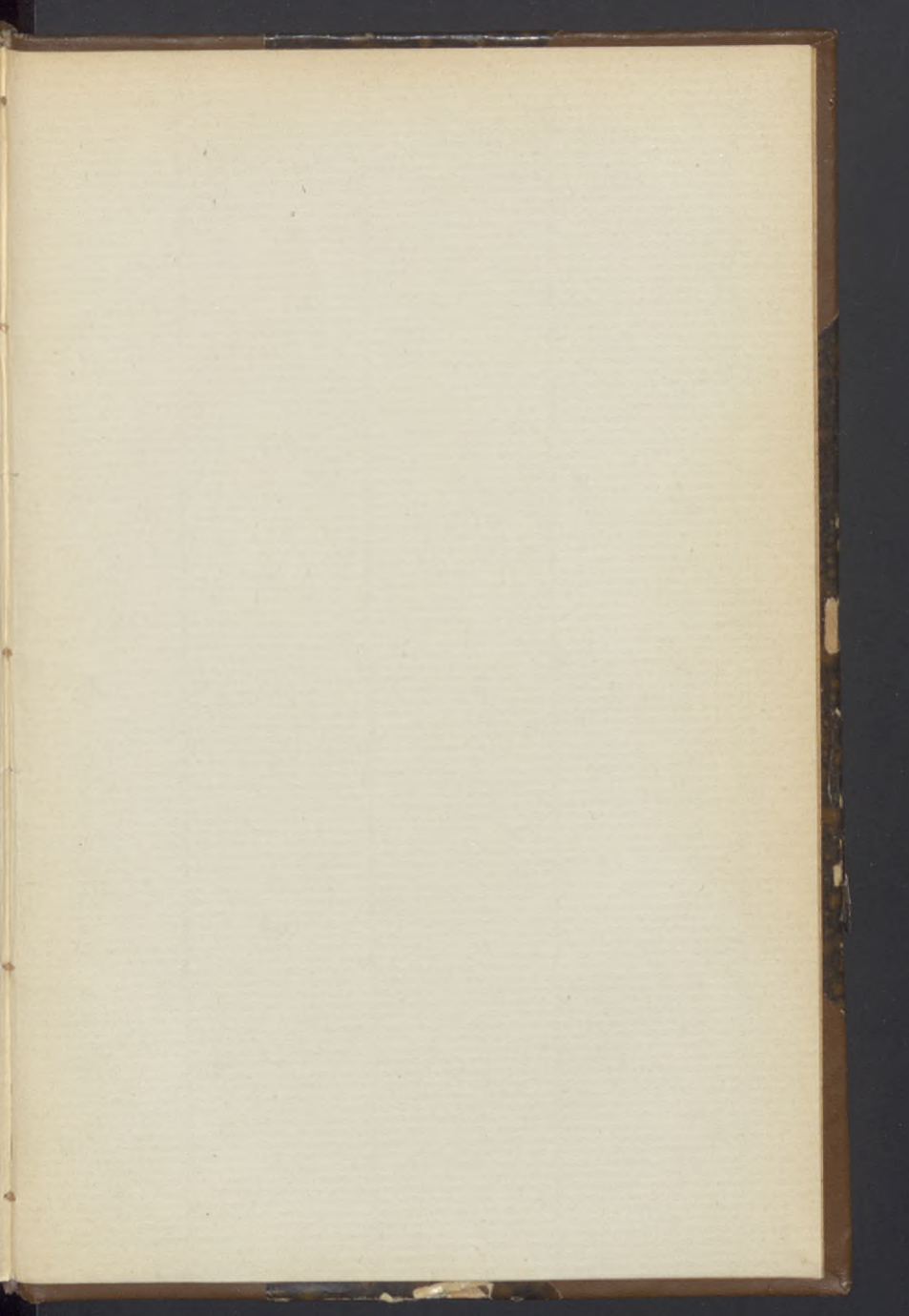
Möttes de, hälsade de för att inte »gå ifrån» ordning och bruk, och talade varandra till endast i nödfall.

INNEHÅLL.

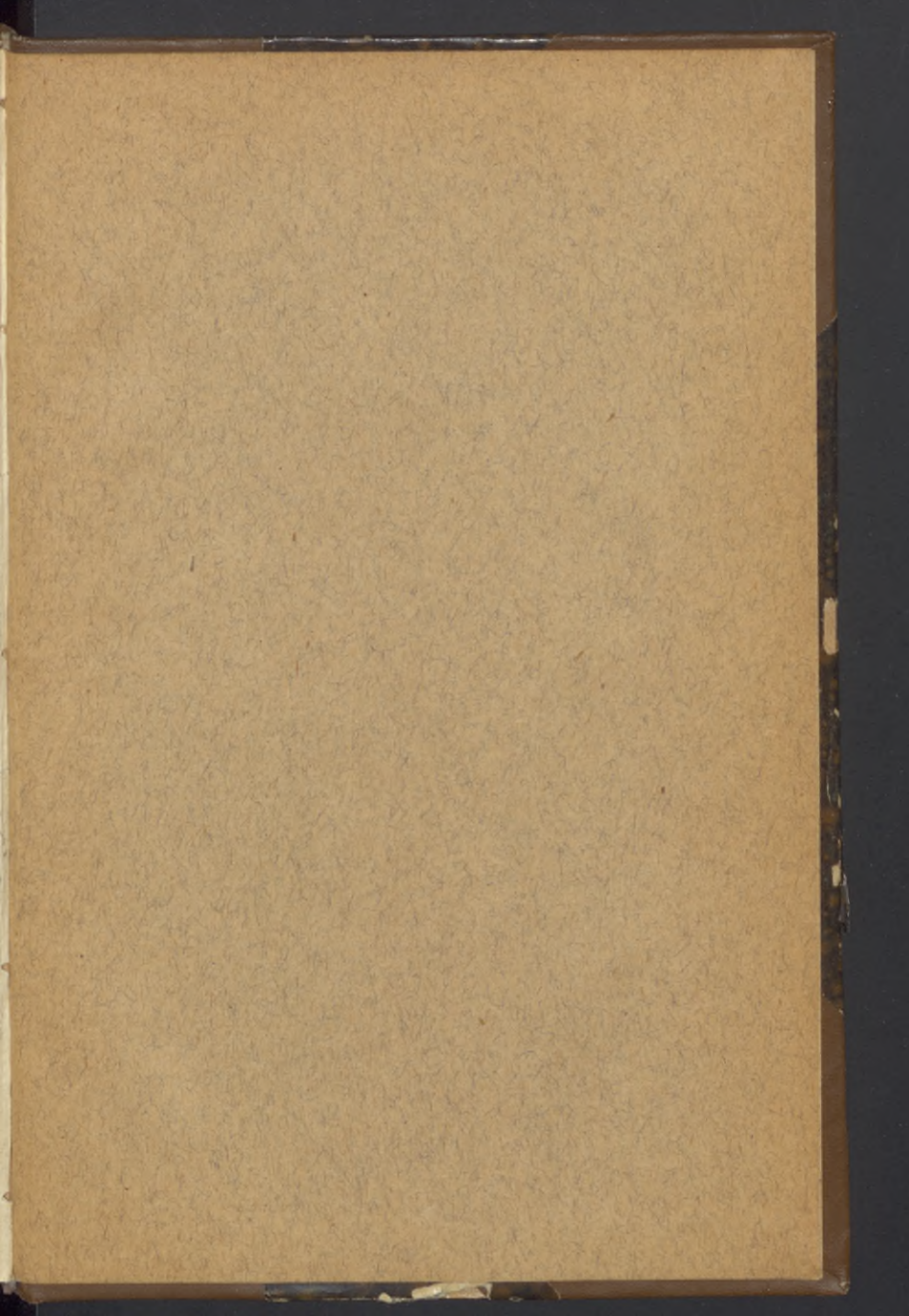
En fiol och en kvinna	3
En dansnatt	10
Under sandsäckar och ohyggheter	20
Skrömt	29
Kapar-Karlsson	36
Tokiga Maja	46
»Luffare»	52
Nineve	57
Tjuvskytte	68
Kyndelmässa i Vilhelmina	75
»Hut går hem»	81
Tomvargen	88
»Tag fast tjuven»	94
Åsbecks kärlek	101
Klöverbladet	111

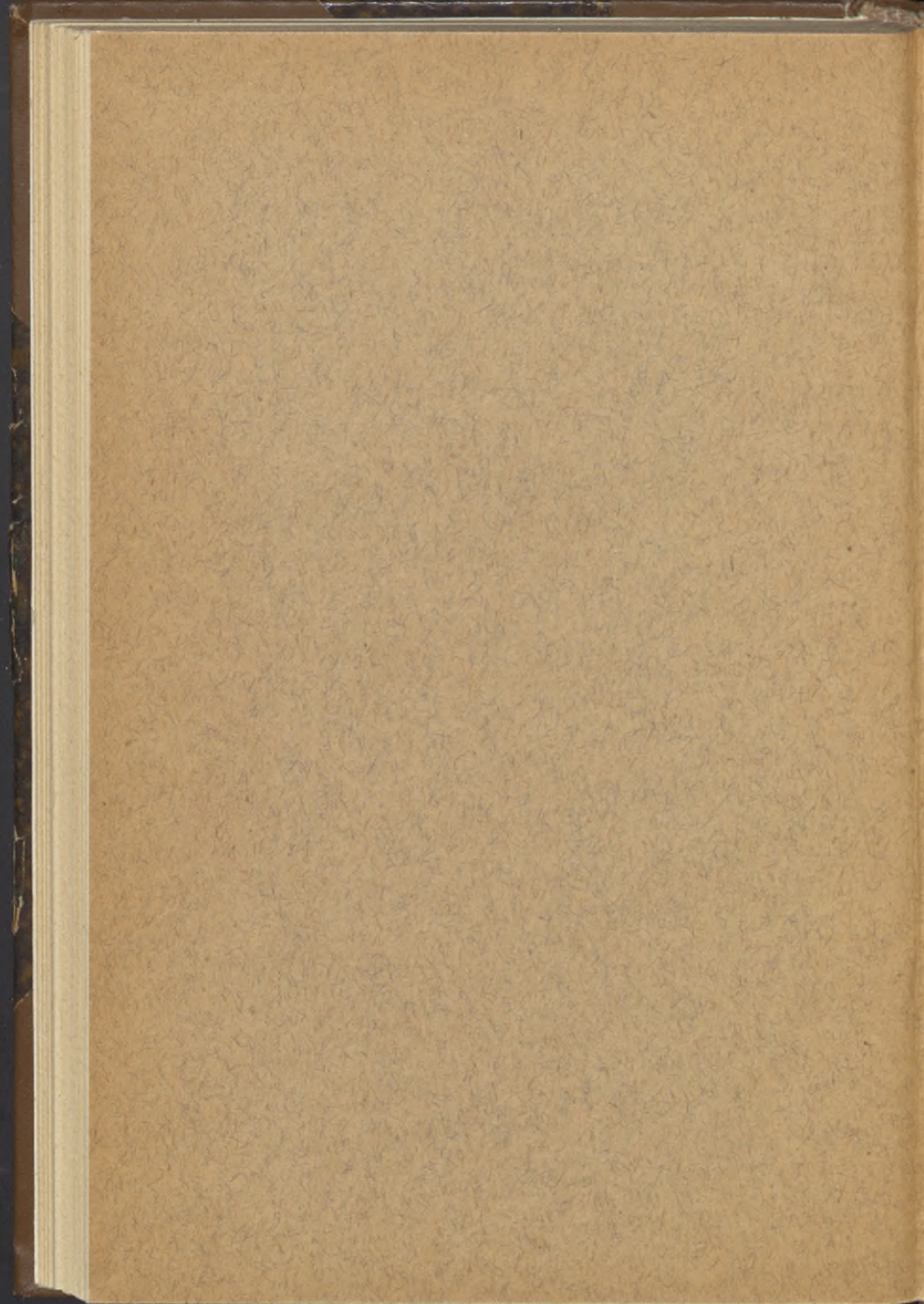

1896
Mar 2

B.S.

6000201155

Göteborgs universitetsbibliotek

